

ANALYSE FRA BØRNS VILKÅR • FEBRUAR 2026

TRIVES UNGE UKRAINSKE SKOLEELEVER?

Sproglige barrierer, skrøbelige fællesskaber og
ensomhed i den danske skole

FORORD

Det er fire år, siden krigen i Ukraine begyndte, og snart fire år siden særloven – om midlertidigt ophold til personer fordrevet fra Ukraine – blev vedtaget. I dag lever tusindvis af ukrainske børn og unge i Danmark. De er en del af vores samfund, vores skoler og fællesskaber, men uden mulighed for at deltage på lige fod. Mange kæmper med sproglige barrierer og en oplevelse af at stå udenfor. Det gør dem sårbare, og det betyder, at en del ukrainske børn og unge mistrives. Samtidig er deres fremtid usikker, særloven gælder kun for et år ad gangen. Ingen ved, hvor længe de kan blive i Danmark.

Denne rapport undersøger, hvordan ukrainske elevers nuværende situation er i udskolingen i folkeskolen og ungdomsskolen. Og hvordan de oplever overgangen fra modtageklasser til almenklasser. Hvordan de trives fagligt og socialt, og hvordan lærere og kommuner håndterer opgaven. Undersøgelsen giver indblik i, at kommuner og skoler står med en stor og svær opgave med at inkludere ukrainske elever, og at mange ukrainske børn og unge bliver svigtet. Undersøgelsen bygger på interviews med 24 ukrainske udskolings elever, 18 lærere og 9 kommunale medarbejdere samt registerdata fra Danmarks Statistik og samtaler fra BørneTelefonen på ukrainsk.

Resultaterne er bekymrende: Markant flere ukrainske elever mistrives end andre elever, og næsten halvdelen har højt skolefravær. Mange ukrainske elever oplever ensomhed og mobning, og overgangen til almenklassen er for mange en sårbar proces uden tilstrækkelig støtte. De ukrainske elever vil gerne være en del af skolens fællesskaber – men rammerne gør det svært.

Vi håber, at rapporten kan bidrage til en mere systematisk indsats for ukrainske børn og unge i Danmark. Det kræver sproglig støtte, trygge fællesskaber og klare retningslinjer for modtagelse og udslusning. Ellers risikerer vi at miste dem undervejs og stå med en gruppe, der er marginaliserede, hvilket kan føre til langvarig mistrivsel, manglende tilknytning til uddannelse og beskæftigelse samt fravær af meningsfulde fællesskaber. Det kan få store konsekvenser både for den enkelte og for samfundet.

Rapportens fund og konklusioner kan forhåbentlig også inspirere til gode modeller for modtagelse af de mange ukrainske unge, som i 2025 er rejst til Danmark. God integration er en forudsætning for, at ukrainere og Danmark, som helhed, får det størst mulige udbytte af og færrest mulige problemer i denne situation.

Uvisheden om fremtiden i Ukraine gør også, at vi som samfund bør forberede os på nye bølger af flygtninge. Rapporten kan give vigtige input, til hvordan vi kan blive bedre til at modtage børn og unge.

En stor tak til de unge ukrainere, der har delt deres historier, og til lærere, kommunale medarbejdere og forskere, som har bidraget med viden og perspektiver. Tak også til Styrelsen for International Rekruttering og Integration, der har støttet arbejdet og tror på, at vi sammen kan skabe bedre vilkår for ukrainske børn og unge i Danmark.

Med venlig hilsen

Rasmus Kjeldahl
Direktør, Børns Vilkår

TAK

Denne rapport bygger på forskellige datakilder om børn og unge fordrevne fra Ukraine, men den trækker i særligt høj grad på kvalitative interview med ukrainske udskolings elever og lærere fra folkeskoler og ungdomsskoler samt medarbejdere fra kommuner rundt om i landet.

Vi vil gerne takke alle dem, som har medvirket i undersøgelsen. En særlig tak skal gå til de 24 unge ukrainere, som har fortalt os om deres oplevelser. Tak for at åbne op og for at bidrage med viden om, hvordan det er at være ung ukrainer i den danske skole.

Vi vil også rette en særlig tak til Line Krogager Andersen, ph.d. og forsker ved Institut for Kommunikation og Kultur ved Aarhus Universitet, og Gro Hellesdatter Jacobsen, ph.d. og lektor ved Center for Uddannelsesforskning ved Aalborg Universitet, for at komme med værdifulde input til analysen og for at kvalificere rapportens indhold, herunder at bidrage med ekspertcitater.

Tak også til Søren Sindberg Jensen, ph.d. og lektor ved Institut for Design, Medier og Uddannelsesvidenskab ved Syddansk Universitet, Camilla Hvidtfeldt, seniorforsker ved ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Karen-Inge Karstoft, professor ved Institut for Psykologi ved Københavns Universitet, og Mads Ted Drud-Jensen, specialkonsulent ved Center for Udsatte Flygtninge i DRC Dansk Flygtningehjælp, for at give faglig sparring til undersøgelsen.

INDHOLD

Opsummering: Mange ukrainske elever er isolerede og ensomme i danske skoler	6
Børns Vilkår anbefaler	8
KAPITEL 1: Indledning og rammesætning	14
Vejen ind i den danske skole	23
Elever fra Ukraine er overrepræsenterede i mistrivselsstatistikkerne	26
Ukrainske unge trives dårligt i almenklasserne	30
Personlige fortællinger om mødet med den danske skole	32
KAPITEL 2: Sprog og fællesskaber	34
Meget motiverede for at lære dansk	37
Ukrainske elever har ikke tilstrækkelige faglige deltagelsesmuligheder	41
Ukrainske elever er ensomme	48
Drillerier, mobning og ubehagelige oplevelser	52
Mange finder tryghed i fællesskaber med andre flersprogede unge	54
Det gode skoleskift - fra folkeskolen til ungdomsskolen	59
KAPITEL 3: Undervisning og relation til lærerne	68
Én lærer kan gøre en forskel	71
Nye faglige metoder	73
Gruppearbejde skaber utryghed	77
Modersmål i undervisningen og brug af oversættelsesværktøjer	82
Status på onlineskole	84
Markant flere ukrainske elever har højt fravær end andre elever	88
KAPITEL 4: Skolens rammer, ressourcer og kompetencer	92
Modtagelsen har mange ansigter	94
Udslusning er et spørgsmål om 'parathed'	96
Udslusning kræver flere lærerressourcer	99
Har skolen og lærerne de nødvendige kompetencer?	100
Ungdomsskoler er et alternativ med flere muligheder og ressourcer	104
Folkeskolelærere er bekymrede for ukrainske elevers 'bagage'	106
Metode	108
Noter	114
Litteratur	118

Opsummering

MANGE UKRAINSKE ELEVER ER ISOLEREDE OG ENSOMME I DANSKE SKOLER

Tusindvis af ukrainske børn og unge lever i Danmark i dag. De går til sport, går i skole og bekymrer sig om fremtiden. Da krigen brød ud, vedtog Folketinget en særlov for at hjælpe ukrainske flygtninge akut ved at give dem adgang til det danske samfund og mulighed for hurtig integration. Fire år senere lever de stadig under en midlertidig løsning. Børns Vilkårs undersøgelse af ukrainske elever i udkolingen viser, at mange i dag kæmper med sproglige barrierer og følelsen af at stå udenfor. Alt for mange er ikke blevet en del af de danske fællesskaber. Næsten hver fjerde giver udtryk for at mistrives.

Børns Vilkårs undersøgelse bygger på interviews med 24 ukrainske udkolings elever, 18 lærere og 9 kommunale medarbejdere samt registerdata fra Danmarks Statistik. Analysen af registerdata viser, at 23 pct. af ukrainske udkolings elever har lav skoletrivsel – mod 15 pct. blandt andre elever. Ensomhed og mobning er udbredt, og næsten halvdelen af eleverne har højt skolefravær. Det er alvorlige indikatorer for mistrivsel. Og et billede, der går igen i interviewene.

Den svære overgang – udslusning i almenklassen

Mange ukrainske elever begynder deres skoleliv i Danmark i en modtageklasse. Der er stor variation fra kommune til kommune, i hvor lang tid de ukrainske elever bruger i en modtageklasse. Men når de bliver udsluset i almenklasser, er det ofte med begrænsede danskundskaber og uden den støtte, der skal til. Overgangen kan være voldsom:

“[...] den elev, jeg har haft, har oplevet det som nærmest et chok [...] at komme ind [i en almenklasse] og så finde ud af, hvor langt der er til at kunne det, dine jævnaldrende de kan.”

Mette, lærer i en almen 8. klasse

Modtageklasserne er rustet til at hjælpe og støtte elever med dansk som andetsprog. Det er lærerne i almenklasserne ikke altid, og selv hvis de er, er der 24 andre elever at tage sig af. Børns Vilkårs undersøgelse viser, at de ukrainske elever alt for ofte bliver overladt til sig selv, med få eller ingen muligheder for at deltage i klassefællesskabet.

Sproget er den største barriere

Utilstrækkelige danskundskaber gør det svært at deltage i undervisningen og skabe relationer. Selvom de prøver, og når de ikke får tilstrækkelig støtte, kæmper mange alene med at lære dansk.

En lytter til danske podcast, en anden stjæler sig tid med morens danskundervisningsbog, og nogle siger som Platon:

“Der er så mange svære ord i dansk, de lyder alle sammen ens. [...] Det er svært, meget svært. Jeg øver mig også hjemme, men det er virkelig svært.”

Platon, 16 år

Det kan være skamfuldt ikke at kunne sproget, mange føler sig dumme, og at deres danske klassekammerater ser ned på dem.

Ensomhed dræner ukrainske elever

“Når jeg sad i den danske klasse, føltes det, som om jeg sad alene i et tomt rum hele dagen. Ingen snakkede til mig, ingen henvendte sig.”

Nadia, 16 år

Nadias oplevelse er ikke enestående. Flere af de elever, vi har interviewet, fortæller om ensomhed i skolen, og registeranalysen viser, at 17 pct. af ukrainske udkolings elever har oplevet ensomhed i skoleåret 2023/2024. Nogle ukrainske elever går i skole, dag efter dag, uden at have nogen social kontakt med deres jævnaldrende. Det kan lede til en følelse af meningsløshed, som har konsekvenser for deres sociale trivsel og kan få konsekvenser for deres faglige trivsel.

Fællesskaberne er svære at få adgang til

Mange ukrainske elever står uden for de danske klassefællesskaber. De finder ofte tryghed i små grupper med andre flersprogede elever, men fællesskaberne er skrøbelige. Hvis en er syg eller flytter skole, kan man pludselig stå helt alene. Men det er nemmere at finde sammen med andre flersprogede elever, som Kateryna siger:

“Ikke-danskerne forstår mig, de ved, hvordan det føles. Men danskerne forstår det slet ikke.”

Kateryna, 14 år

Ikke nok med, at nogle ukrainske elever ikke føler sig forstået af de danske elever, nogle bliver ekskluderet og mobbet:

“Der var nogle drenge, som godt kunne lide at løbe rundt på skolen og råbe, haha, boom-boom, Ukraine, boom-boom! Sådan noget.”

Iryna, 16 år

Gode relationer til de danske lærere, men manglende faglig trivsel

Ukrainske elever møder i Danmark et helt nyt skolesystem med andre metoder og undervisningsformer. De er samtidig på udebane sprogligt. Det betyder, at det er meget svært for ukrainske elever i udkolingen at følge med fagligt. Skulle det lykkes ville det kræve meget støtte fra lærerne, men det er en opgave, lærerne ikke har mulighed for at løfte. For lærerne i Folkeskolen har ikke nok kompetencer i dansk som andetsprog og ikke nok tid til at differentiere undervisningen til den enkelte elev. Men mange lærere finder alligevel tid til at hjælpe socialt/personligt, og det sætter de ukrainske elever stor pris på. De synes generelt, lærerne er imødekomende og mere accepterende end lærerne i Ukraine.

Komplekse problemer – håndgribelige tiltag

At skabe fællesskab på tværs af nationale baggrunde med sproglige barrierer er svært. Der er ingen lette løsninger. Alligevel peger Børns Vilkårs undersøgelse på nogle konkrete forbedringer, der ville kunne gøre en stor forskel for ukrainske elever i Danmark i dag.

BØRNS VILKÅR ANBEFALER

ANBEFALINGER TIL POLITIKERE OG KOMMUNER

Særloven for personer fordrevet fra Ukraine blev vedtaget som en midlertidig løsning i en ekstraordinær situation. Fire år senere lever tusindvis af ukrainske børn og unge fortsat i Danmark under denne ordning. De går i danske skoler, indgår i danske fællesskaber og har deres hverdag her, men inden for rammer, der ikke er tilpasset et længerevarende ophold.

Børns Vilkårs undersøgelse viser, at mange ukrainske børn og unge mistrives, føler sig udenfor og har vanskelige betingelser for at deltage fagligt og socialt i skolen. Det peger på et behov for både målrettede indsatser og en politisk prioritering af, hvordan rammerne bedst understøtter ukrainske børn og unges trivsel i praksis.

1

Regeringen og Folketinget skal etablere en national, flerårig indsats for trivsel, deltagelse og tilknytning blandt ukrainske børn og unge.

Indsatsen bør tage afsæt i, at mange ukrainske børn og unge nu har levet store dele af deres barndom i Danmark og skal sikre, at:

- kommuner får øremærkede midler til arbejdet med trivsel, deltagelse og brobygning til fællesskaber
- målgruppen får bedre adgang til kvalificeret sproglig støtte
- støtten ikke stopper efter modtagefasen, men følger børnene og de unge videre ind i skole- og fritidsliv. Det kalder på længerevarende og sammenhængende indsatser omkring børnene og de unge
- samarbejdet mellem skole, fritidsliv og civilsamfund omkring børnene og de unge styrkes.

2

Kommunerne skal sikre, at skolerne har ressourcer og kompetencer til det fællesskabende og trivselsfremmende arbejde i hverdagen, fx målrettede indsatser mod mobning og social isolation.

3

Kommunerne skal sikre, at skolerne har de nødvendige ressourcer og kompetencer til at inkludere ukrainske elever i almenklassen, fx ved at give skolerne midler til kompetenceforløb i inklusion, traumeforståelse og flersprogethedsdidaktik.

4

Kommunerne skal tage ansvar for at skabe en tryk og fagligt understøttet overgang fra modtageklasse til almenklasse, fx ved at støtte skolerne i at prioritere tiden til de nødvendige faglige dialoger om overgangen.

ANBEFALINGER TIL SKOLER

I Børns Vilkår arbejder vi for, at alle børn skal trives, udvikle sig og føle sig trygge – uanset deres baggrund og livssituation. Børn og unge, der har oplevet krig, flugt og adskillelse fra deres hjemland, har et særligt behov for at føle sig som en del af et positivt fællesskab og for at høre til. Vi ved, at trygge og positive fællesskaber kan være en helende og beskyttende faktor, der kan reducere risikoen for ensomhed, mistrivsel og skolefravær.

Undersøgelsen viser, at det danske sprog er en af de største barrierer for ukrainske unges deltagelse i skolens fællesskaber. Eleverne får ofte et minimalt fagligt udbytte af almenundervisningen og kan føle sig udstillet og til besvær i almenklassen. De ønsker at være en del af de danske klassefællesskaber, men mange oplever ikke at få den nødvendige støtte til at deltage fagligt og socialt. Her spiller lærere og pædagoger en afgørende rolle.

5

Skolens ledelse skal sikre, at lærere og pædagoger har tid og kompetencer til at arbejde systematisk og fagligt med relationsdannelse og fællesskaber som en integreret del af den pædagogisk didaktiske kernefaglighed.

Mange ukrainske unge skyder skylden på sig selv, hvis de mistrives og står uden for skolens fællesskaber. De oplever, at det er deres eget ansvar at tilpasse sig, så de kan få en plads i det danske klassefællesskab. Derfor er det vigtigt, at ansvaret bliver løftet væk fra den enkelte. Skolens ledelse skal skabe de nødvendige rammer og forudsætninger for at arbejde fællesskabsorienteret med trivsel, så alle elever – både danske og ukrainske – har adgang til inkluderende og trygge fællesskaber, hvor de oplever tilhør og meningsfuld deltagelse.

6

Skolens ledelse skal prioritere kompetenceudvikling i traumeforståelse til lærere og pædagoger, som er i kontakt med ukrainske elever.

Børn og unge, som er fordrevne fra Ukraine, har behov for at blive mødt med empati og forståelse for deres flugtbaggrund og de potentielle traumatiske oplevelser, de bærer med sig. Skolen skal derfor sikre, at lærere og pædagoger har viden om traumer, og hvordan traumatiske oplevelser kan komme til udtryk i adfærd og relationer, og at de har kompetencer og værktøjer til at arbejde traumeinformeret med bl.a. epistemisk tillid, følelsesmæssig tryghed og relationsdannelse.

7

Skolens ledelse skal sikre, at lærere i almenklasser har de nødvendige ressourcer og kompetencer til at inkludere flersprogede elever i almenundervisningen.

Elever, som har dansk som andetsprog, har brug for sprogstøtte og konsekvent stilladsering for at kunne deltage i undervisningen på lige fod med de andre elever. Det er skolens almindelige lærere, som har til opgave at understøtte de flersprogede elevers andetsprogstilnærmelse som en del af almenundervisningen. Men det er skolens ansvar at sikre, at lærerne har tid og kompetencer til at varetage den nødvendige sprogstøtte. Skolens ledelse skal derfor prioritere kompetenceudvikling i flersprogethedsdidaktik og ressourcer til fx to-voksenter, hvor læreren kan arbejde tæt sammen med en dansk som andetsprogvejleder om at tilrettelægge og gennemføre fagundervisning, som tager højde for elevernes behov for sprogstøtte, og hvor læreren kan få hjælp til at indarbejde konkrete værktøjer til sprogstøtten.

8

Skolens fagpersoner skal skabe gode rammer for klassefællesskabet, så alle kan være trygge ved at byde ind.

Arbejdet med relationsdannelse og fællesskaber skal være en integreret del af læreres og pædagogers daglige pædagogiske praksis og undervisning. Som lærer eller pædagog kan du fremme et trygt klassefællesskab ved fx, at:

- lave ikke-sprogbårne aktiviteter som bevægelse, spil, musik, billedkunst og madlavning, hvor alle kan være med og bidrage forskelligt trods sproglige barrierer. Det kan bygge bro og skabe fælles oplevelser, der styrker sammenhørigheden.
- skabe trygge rammer for gruppearbejde og sociale aktiviteter: Lad ikke eleverne vælge grupper selv, hvis det fører til udelukkelse af bestemte elever. Sammensæt i stedet grupper med blik for elevernes relationer og placér eleverne i grupper med andre, som de er trygge ved, og hvor de tør byde ind.
- lade elever, som endnu ikke har etableret relationer til andre i klassen, starte i mindre grupper og makkerskaber, hvor det kan være lettere at lære hinanden at kende. Byg gradvist videre til større grupper med nye samarbejdspartnere gennem trinvis deltagelse.
- være nysgerrig og undersøgende, hvis en elev begynder at trække sig fra klassen eller ikke møder op: Anerkend social tilbagetrækning som tegn på utryghed frem for manglende motivation, og inddrag elevens perspektiver for at forstå, hvad der ligger bag, og hvad der skal til for at fremme elevens deltagelsesmuligheder.

9

Skolens fagpersoner skal give ukrainske elever trygge og meningsfulde deltagelsesmuligheder i almenundervisningen.

Som lærer eller pædagog kan du give ukrainske elever gode deltagelsesmuligheder i undervisningen ved fx, at:

- arbejde tværsprogligt og anvende flere sprog i undervisningen: Lad fx eleven bruge sit modersmål i aktiviteter, tekstproduktion og samtaler, og vis interesse for elevens baggrund og erfaringer, så han/hun oplever at kunne deltage og bidrage meningsfuldt i undervisningen.
- tilpasse undervisningen efter elevens sproglige og faglige udgangspunkt: Giv eleven differentierede opgaver med grundige forklaringer og visuel støtte, så det er tydeligt, hvad opgaven går ud på, og hvad du vil have eleven til at gøre.
- give eleven kontrol over sin deltagelse i plenum og undgå uforberedte situationer, der kan skabe utryghed: Skab forudsigelighed inden mundtlige aktiviteter, og giv eleven mulighed for at forberede sig, inden han/hun skal tale foran hele klassen. Undgå uforberedte spørgsmål i undervisningen, medmindre eleven selv markerer, at han/hun gerne vil svare.
- inddrage eleven i beslutninger om opgaver, arbejdsformer og samarbejdspartnere: Involver eleven i at vurdere, hvad der hjælper ham/hende til at kunne deltage aktivt i undervisningen.

KAPITEL 1

INDLEDNING OG RAMMESÆTNING

Kapitel 1 Indledning og rammesætning

MODTAGELSE AF BØRN OG UNGE FRA UKRAINE

Den 24. februar 2022 indledte Rusland krigen i Ukraine. Allerede få dage senere kom de første fordrevne ukrainere til Danmark. Den 16. marts vedtog Folketinget med bredt flertal en særlov – Lov om midlertidigt ophold til personer fordrevet fra Ukraine – med det formål at sikre en hurtig og fleksibel modtagelse af børn og voksne fra Ukraine.¹ I løbet af 2022 modtog Danmark 30.000 ukrainere, heraf var 12.000 børn og unge i alderen 0-19 år.²

Særloven blev udformet som en midlertidig lov vedtaget i en ekstraordinær situation. Det var en central politisk prioritet, at ukrainerne ikke skulle sidde passivt i asylcentre. Intentionen var, at de hurtigst muligt skulle kunne bidrage til det danske samfund og forsørge sig selv. Loven gav hurtig adgang til ophold og øjeblikkelig arbejdsret derefter. Børn og unge fik adgang til dagtilbud, skole og uddannelse. Den skulle sikre, at der ikke skete et

sammenbrud i asylsystemet, når et stort antal flygtninge kom til Danmark, og den skulle sikre ensartede regler på tværs af EU. Langsigtet integration i klassisk forstand er ikke en del af særlovens intention. Den tager ikke højde for de ukrainske børn og unges langsigtede tilknytning til Danmark eller progression ind i danske fællesskaber. Kommunerne har stor frihed til at organisere modtagelse af nyankomne flersprogede elever³ generelt og fik det også her. Skolerne blev fritstillet til at organisere modtagelsen af de ukrainske elever og måtte fx gennemføre undervisningen af eleverne på engelsk eller ukrainsk med undtagelse af undervisningen i faget dansk.⁴ Det betød, at der kom betydelig variation i praksis. Mange steder blev der oprettet ukrainske modtageklasser, som kunne spænde over syv trin og afvige fra minimumstallet af elever.⁵ Der har været stor forskel på, hvor forberedte de ukrainske elever har været, når de er blevet indsluset i almenklasserne.

SKOLEFORSKER: NY LOV, MEN VELKENDTE MØNSTRE

Gro Hellesdatter Jacobsen er ph.d. og lektor ved Center for Uddannelsesforskning ved Aalborg Universitet og forsker i pædagogik og migration.

Særloven om fleksibel undervisning for børn og unge fra Ukraine skabte mulighed for at inddrage flere sprog i undervisningen og for at fremhæve både ukrainsk og dansk kultur. Det var et markant nybrud i lovgivningen og kunne have åbnet for bedre uddannelsesmuligheder. Alligevel tyder meget på, at det velkendte integrationsfokus på dansk sprog og kultur, som adgangsbillet til deltagelse, fortsat dominerer. Fremstillingen af ukrainere som særligt berettigede til hjælp, og forventningen om en lettere integration kan skygge for de ulemper, som den danske integrationsdiskurs medfører for nyankomne – også for ukrainere.”

BØRNS VILKÅRS INDSATSER MÅLRETTET UKRAINSKE BØRN OG UNGE

Kort tid efter, at Rusland invaderede Ukraine, åbnede Børns Vilkår en ukrainsk rådgivningslinje: **BØRNETELEFONEN PÅ UKRAINSK**. Her sidder ukrainsktalende rådgivere klar til at hjælpe ukrainske børn og unge på deres modersmål. Vi hjælper dem med at finde sig til rette i en dansk virkelighed, og vi hjælper med at få sat ord på det, der er svært, og støtter dem i at søge hjælp, hvis det er nødvendigt.

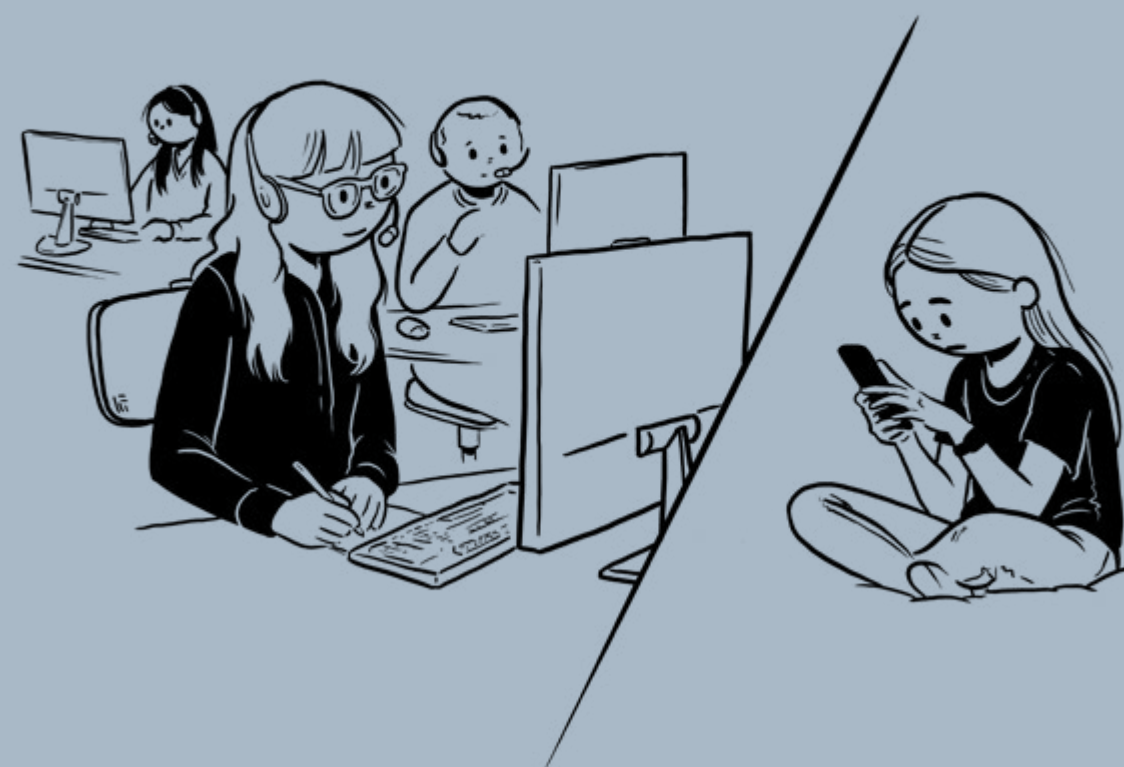
På knap fire år har BørneTelefonen på ukrainsk haft **2.043 RÅDGIVNINGSSAMTALER** med ukrainske børn, unge og forældre om det, der fylder hos dem. Samtaler, der vidner om, at der stadig er behov for, at vi bliver bedre til at hjælpe de ukrainske børn og unge i Danmark. De befinder sig lige nu i et vakuum med utroligt mange spørgsmål og meget få svar. Udfordringerne er store, og hjælpen er svær at få øje på. Særligt i skolen halter det efter. Det hører vi fra børnene selv og fra deres forældre.

Vi bliver også jævnligt kontaktet af fagpersoner som lærere, pædagoger og PPR-medarbejdere, der har brug for sparring om konkrete situationer med ukrainske børn og unge eller efterspørger viden

om, hvor familier kan få yderligere hjælp og støtte. Det vidner om et behov fra fagpersoner, der står med ukrainske børn og unge i deres hverdag og ikke har de nødvendige redskaber og rammer til at hjælpe.

Børns Vilkår arbejder også opsøgende for at støtte børns trivsel og kendskab til deres rettigheder. Vi afholder oplæg og er på informationsbesøg i frivilligcentre, så ukrainske børn og unge lærer om deres rettigheder i Danmark og om de rådgivnings-tilbud, der er tilgængelige for dem. Vi samarbejder med aktører, herunder modtagecentre og lokale netværk, for at sikre bedre koordinering og videndeling på tværs af indsatser målrettet målgruppen. Antallet af tilbud målrettet ukrainske børn og unge svinder hastigt ind, selvom behovet kun bliver større. Børns Vilkår arbejder derfor på at udvide vores rådgivning til ukrainske børn og unge til et døgnbent tilbud.

I Børns Vilkår undersøger vi løbende trivslen blandt ukrainske børn og unge gennem interviewundersøgelser og andre typer af undersøgelser. På den baggrund vidensdeler vi med relevante aktører og udvikler trivselsindsatser målrettet skoler, som har taget imod børn og unge fra Ukraine.

For børn og unge er skolen helt central – både som ramme for læring og som omdrejningspunkt for trykke og positive fællesskaber. Trivsel i skolen har betydning for børn og unges trivsel på lang sigt.

Samtidig er børn og unge, der er flygtet fra krig, i særlig risiko for at udvikle psykosociale problemer. De oplever gentagende brud i deres hverdag. De skal skabe et nyt liv, blive del af nye fællesskaber og lære et nyt sprog i et fremmed land.⁶ Fordrevne ukrainske børn og unge har alle oplevet, at deres liv er blevet vendt på hovedet på meget kort tid. Noget kun få af os kan forestille sig, og det har unægtelig en betydning for deres tilgang til livet i Danmark. Deres historier er dog vidt forskellige. Deres oplevelser og ”bagage” er på ingen måde ens. I mødet med det danske skolesystem har de 24 unge ukrainere, som vi har interviewet, imidlertid én ting til fælles. De har haft mod på og et ønske om at gå i skole og blive en del af et fagligt og socialt fællesskab, men de har alle mødt rammer og betingelser, der har gjort det svært.

Flere danske forskere og organisationer har undersøgt modtagelsen af de ukrainske børn og unge.⁷ Mange af de børn og unge, der kom i årene efter krigens start, er nu kommet ud i almindelige folke-

skoleklasser. I 2025 gik syv ud af ti ukrainske elever i almene klasser i fire ud af de fem største kommuner i landet: København, Aarhus, Aalborg og Vejle.⁸ Men overgangen til en almenklasse kan være svært for de ukrainske elever. Tidligere undersøgelser peger på, at de ukrainske elever har svært ved det danske sprog, oplever ensomhed og har svært ved at blive en del af fællesskabet i den nye klasse.⁹ Nogle undersøgelser peger også på, at det er de ældste elever, som har det sværest i overgangen til almenklasser.¹⁰

Denne rapport fokuserer på ukrainske unge i udskoling – 7.-10. klasse i folkeskolen samt 10. klasse og det særligt tilrettelagte skoletilbud for flersprogede unge i ungdomsskolen. Vi undersøger, hvordan disse unge oplever skolelivet i Danmark, og hvilke udfordringer de møder. Samtidig giver rapporten indblik i lærerperspektiver og kommunale overvejelser. Målet er at skabe viden, der kan styrke indsatsen for denne elevgruppe – inden for de rammer, Folketinget har besluttet – og samtidig synliggøre, hvor rammen i praksis presser hverdagen for kommunerne, lærerne og særdeles de ukrainske unge.

FLERE KOMMUNER INDSKRIVER UKRAINSKE UNGE I UNGDOMSSKOLEN FREM FOR FOLKESKOLEN

De kommunale ungdomsskoler har mange forskellige tilbud til unge i alderen 14-18 år, lige fra fritidsundervisning i kreative fag til lektiecafé og mulighed for at erhverve sig et knallertkørekort. Men ungdomsskolen tilbyder også almen- og prøveforberedende undervisning på linje med folkeskolen, målrettet unge i 8.- 10. klasse, der fx har brug for mere tid, et anderledes skoletilbud, en særlig pædagogik eller nye rammer. Derudover tilbyder ungdomsskolen særligt tilrettelagt undervisning i dansk sprog og danske samfundsforhold for unge indvandrere.¹¹ I flere kommuner bruges ungdomsskolen derfor som et alternativt skoletilbud til de ældste ukrainske elever, herunder de ”sent ankomne”, dvs. dem der er kommet til Danmark, efter de er fyldt 14 år. Disse unge står nemlig i en særlig situation. De kan på grund af deres alder og begrænsede dansk-kundskaber have svært ved at nå at tilegne sig de faglige kompetencer, som kræves for at rykke videre i det danske uddannelsessystem. Derfor tilbyder ungdomsskolen udvidet modtageundervisning, der bl.a. giver de sent ankomne unge ekstra tid til at blive uddannelsesparat.

OVER HALVDELEN AF DE UNGE UKRAINERE GÅR I EN GRUNDSKOLE

Data fra Danmarks Statistik viser, at størstedelen af de ukrainske unge mellem 14-17 år går på en grundskole eller en ungdomsskole. Lidt over halvdelen af de ukrainske unge er indskrevet på en grundskole, herunder folkeskole, friskole eller privat grundskole (54 pct.), mens 15 pct. af de ukrainske unge er indskrevet på en kommunal ungdomsskole.¹² Der er forskel på brugen af ungdomsskoletilbud i de forskellige regioner.¹³

54 %
i grundskole

15 %
i kommunal
ungdomsskole

UNDERSØGELSENS FOKUS OG DATAGRUNDLAG

Denne rapport giver indblik i ukrainske udskolingselevers sociale og faglige trivsel i den danske skole. Vi har undersøgt ukrainske elevers overgang fra modtageundervisning til almenundervisning, og hvordan de ukrainske elever trives i det almene skoletilbud på grundskolens udskolingstrin, dvs. 7.-10. klasse i folkeskolen samt 10. klasse og det særligt tilrettelagte skoletilbud for flersprogede unge i ungdomsskolen.

UNDERSØGELSENS FORMÅL HAR SÅLEDES VÆRET AT UNDERSØGE:

- 1** Hvordan ukrainske elever har oplevet overgangen fra en modtageklasse til en almenklasse, og hvordan eleverne trives i almenklassen. Herunder om eleverne oplever, at de kan deltage i almenklassens sociale fællesskaber og fagundervisning.
- 2** Hvordan lærere i folkeskoler og ungdomsskoler oplever, at det går fagligt og socialt med de ukrainske elever. Herunder om lærerne oplever, at de har kompetencer til og muligheder for at understøtte de ukrainske elevers faglige og sociale trivsel i skolen.
- 3** Hvordan kommuner understøtter udslusningen af ukrainske elever i den danske skole. Herunder hvilke retningslinjer kommunerne har for at få børn og unge fra modtageklasser over i almene klasser.

UNDERSØGELSENS DATAGRUNDLAG BESTÅR AF:

- Interview med 24 ukrainske elever fra 8 folkeskoler og 2 ungdomsskoler – gennemført på ukrainsk og russisk, og efterfølgende oversat til dansk
- Interview med 18 lærere fra 4 folkeskoler og 2 ungdomsskoler
- Interview med 9 medarbejdere fra 5 kommuner
- Registerdata fra Danmarks Statistiks Forskningservice
- Data og cases fra Børns Vilårs BørneTelefon på ukrainsk.

For flere detaljer henviser vi til kapitlet 'Metode'.

VEJEN IND I DEN DANSKE SKOLE

Hvad fortæller de unge om deres vej ind i det danske skolesystem?

21 af de 24 ukrainske unge, vi har interviewet til undersøgelsen, ankom til Danmark umiddelbart efter, at krigen i Ukraine brød ud i februar 2022. Mere præcist ankom de i tidsrummet marts til oktober 2022. To ankom i 2023, mens en enkelt ankom i 2024. Størstedelen af de interviewede unge har derfor været en del af det danske skolesystem i godt tre år, da vi interviewer dem i perioden juni til september 2025.

14 ud af 24 unge fortæller, at de har gået på to eller tre skoler i Danmark. En enkelt fortæller om at gå på hele fire forskellige danske skoler, mens ni kun har gået på én skole i Danmark. Dertil fortæller de unge om endnu flere skift – herunder skift mellem forskellige modtageklasser eller -hold og skift mellem forskellige almenklasser.

Årsagerne til de mange skift varierer. Nogle har kort efter ankomsten flyttet bopæl i Danmark. Andre begyndte i en modtageklasse på én skole, men blev udsluset i en almenklasse på en anden skole. Dertil kommer, at nogle af de unge først modtog undervisning på et modtagecenter eller i en såkaldt "Ukraine-skole" med ukrainske modtageklasser, og først efter et stykke tid blev de flyttet til et andet modtagetilbud. Modtagetilbud er ofte opdelt i hold efter niveau. Det har også betydet ekstra skift for flere af de ukrainske unge, vi har interviewet. De mange skole- og skift kan af eleverne både være ønskede eller uønskede, opleves negativt eller positivt. I nogle tilfælde har eleverne ikke været inddraget, og i andre har de. Uanset årsagen til et skole- eller skift, udfordrer hyppige skift den stabilitet og kontinuitet, der kræves for at opbygge relationer, der kan skabe tryghed og tilhør for den enkelte unge.

Hvad fortæller de unge om udslusningen?

"Det var en virkelig rar tid, da jeg var der [i modtageklassen], og da jeg begyndte i den danske klasse, var alting nyt og anderledes, og det var lidt trist." Sådan fortæller Maryna om skiftet fra sin modtageklasse til den danske klasse. På tværs af interviewene nævner de unge, at de var glade, spændte og lidt nervøse lige inden og umiddelbart efter udslusningen. Nogle glædede sig til at blive bedre til at tale dansk, men flere var også nervøse for, om de ville kunne forstå deres nye lærere og klassekammerater.

■ ■ Jeg var glad, fordi, altså, nye venner, jeg ville begynde at tale bedre [dansk], og sådan noget. [...] Lidt bekymret for at jeg ikke ville forstå dem ordentligt."

Bohdan, 14 år

■ ■ Jeg havde svært ved at forestille mig, hvordan jeg kunne gå i skole her, fordi før havde vi haft en tolk, som tolkede for os i timerne. Og så fandt jeg ud af, at han ikke ville være der mere. Og jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle forstå noget, jeg var ikke særlig god til dansk, og de talte ikke engelsk."

Ksenia, 16 år

Mange af de unge fortæller om en glidende overgang til den danske almenklasse, hvor de først starter i "praktik" og deltager i almenklassens undervisning nogle lektioner om ugen, inden de bliver udsluset på fuld tid. Hvor længe, praktikken står på, varierer dog en del. Viktor fortæller fx, at han "gik der [i almenklassen] én gang om ugen i et helt år. Først til idræt og så til matematik," mens Bohdan siger: "Vi blev taget med over i den danske klasse til nogle bestemte timer [...] Engelsk, matematik, dansk, tror jeg. [...] [Det tog] Omkring... tre måneder. Så skiftede jeg helt til den danske klasse."

Andre unge fortæller om en mere brat overgang fra modtageklassen til almenklassen. Maryna siger: "Jeg gik halvdelen af et skoleår i den ukrainske klasse, og på det tidspunkt bestemte vores skole at lukke den ukrainske klasse, og vi blev mere eller mindre flyttet til danske klasser." Da interviewereren spørger, om hun havde brug for mere tid inden udslusningen, svarer hun: "Ja, et halvt år mere, det havde været fint, så kunne jeg have skiftet uden problemer." Også Andrii oplevede, at han pludselig en dag fik besked på at sige farvel til sin modtageklasse:

Da jeg gik i M3, kom min klasselærer og sagde: 'Så, snart skal du begynde i en dansk klasse.' Og jeg spurgte: 'Hvornår præcis?' Hun sagde: 'Omkring en uge.' [...] Det var næsten sommerferie, den sidste uge inden ferien. Der præsenterede de mig for klasselæreren, og de sagde: 'Den sidste uge bliver let, og der skal du lære dine nye klassekammerater at kende.' [...] Det næste skoleår skulle jeg så starte helt sammen med dem."

Nogle få fortæller, at de er blevet "direkte indskrevet" i en dansk almenklasse, da de kom til Danmark. "Da jeg begyndte [i 7. klasse] i august, var det allerede en helt almindelig dansk klasse. [...] Der var nogle timer, hvor en lærer tog mig ud og gav mig ekstra dansk, men ellers havde jeg alle timerne sammen med klassen hele dagen," fortæller fx Solomia.

Enkelte af de unge fortæller, at de havde det fint med at blive flyttet til en dansk almenklasse – og her er det tydeligt, at de sociale relationer er af stor betydning. Viktor fx glædede sig til at starte i den danske klasse, fordi hans ukrainske venner fra modtageklassen allerede var blevet flyttet dertil: "Jeg var glad, fordi jeg havde [ukrainske] venner i denne danske klasse. Og i den gamle [modtage-] klasse havde jeg ingen venner tilbage, fordi alle var flyttet." Også Ivan siger, at udslusningen var: "Helt okay, for i den anden klasse [almenklassen] havde jeg det også godt. Jeg havde nogle venner der, for vi legede sammen i pauserne og snakkede lidt. Så for mig var det egentlig normalt. Selvfølgelig havde jeg nogle gange ikke så meget lyst til at gå derhen – du ved, det med sproget og alt det der dansk – ja. Men generelt havde jeg det fint med det."

Men en del af de unge fortæller, at det var hårdt at blive flyttet til en dansk almenklasse. Nazar blev direkte indskrevet i en almenklasse, da han kom til Danmark: "Ærligt talt, det var ret svært. På det område lærte jeg ikke særlig meget." Nina fortæller, at udslusningen var virkelig svær for hende, til trods for at hun ikke var alene: "Vi blev flyttet to og to, jeg var sammen med en dreng, men vi havde ikke snakket med hinanden overhovedet i den ukrainske klasse." Om udslusningen fortæller hun videre:

[...] det, at vi blev flyttet næsten lige med det samme, det kunne jeg virkelig ikke ret godt lide, for jeg kunne overhovedet ikke noget hverken engelsk eller dansk, så jeg forstod dem ikke, jeg forstod virkelig ingenting."

KOMMUNALE MODTAGEMODELLER

Modtageindsatser kan organiseres på mange forskellige måder. I modtagelsen af ukrainske børn og unge har kommunerne derfor også brugt forskellige modtagemodeller¹⁴, så som:

UKRAINSKE MODTAGEKLASSER

Særloven har gjort det muligt at oprette særlige ukrainske modtageklasser, hvor fordrevne børn og unge fra Ukraine samles på særskilte hold og undervises på dansk, engelsk eller ukrainsk. Her er formålet tredelt, nemlig at tilgodese såvel elevernes faglige og alsidige udvikling, herunder elevernes trivsel i skolens faglige og sociale fællesskaber, elevernes behov for sprogstøtte i form af undervisning i dansk som andetsprog, samt elevernes behov for at bevare en tilknytning til ukrainsk sprog, kultur og uddannelse med henblik på at sikre de bedst mulige forhold ved en hjemrejse til Ukraine. Dog skal undervisningen i de ukrainske modtageklasser stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

BLANDEDE MODTAGEKLASSER

I blandede modtageklasser undervises ukrainske elever sammen med nyankomne elever, der har andre sproglige og kulturelle baggrunde. Her er der fokus på tilegnelse af dansk sprog. Det betyder, at eleverne modtager basisundervisning i dansk som andetsprog med det formål at sikre, at de på sigt kan deltage i undervisningen i en almenklasse med et fagligt udbytte. Derudover undervises eleverne i folkeskolens forskellige fag og emner.

DIREKTE INDSKRIVNING I ALMENKLASSER

I denne model indskrives nyankomne ukrainske elever direkte i en almenklasse uden forudgående modtageundervisning. Det er dog et krav, at elever, som "indskrives direkte", også modtager basisundervisning i dansk som andetsprog på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning uden for klassens rammer et antal timer om ugen, baseret på elevens individuelle forudsætninger og behov. Ved direkte indskrivning er der bl.a. fokus på at styrke elevernes tilknytning til de andre elever i almenklassen og elevernes motivation for at lære og tilegne sig det danske sprog, når de er en del af skolens almene fællesskab og hele tiden kan spejle deres sprog-tilegnelse op mod danske elever.

REGISTERANALYSE

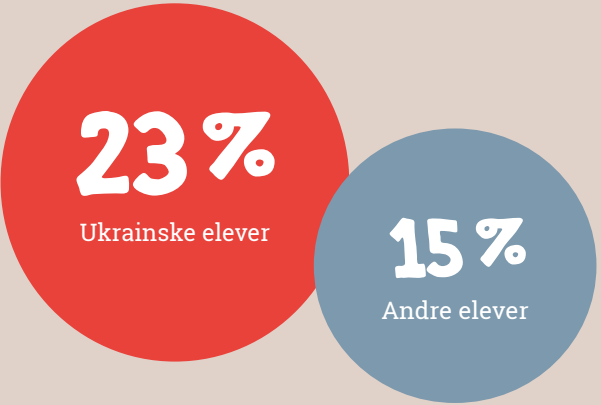
ELEVER FRA UKRAINE ER OVERREPRÆSENTEREDE I MISTRIVSELSSTATISTIKKERNE

En analyse af data fra "Den Nationale Trivselsmåling" viser, at lav skoletrivsel er en udfordring for mange udskolingselever i Danmark. I skoleåret 2024/2025 havde 22,5 pct. af de ukrainske udskolingselever lav skoletrivsel svarende til 180 ud af 799 ukrainske udskolingselever. Til sammenligning gjaldt det 14,5 pct. af de andre udskolingselever. Resultaterne peger dermed på, at en betydelig andel af alle udskolingselever mistrives, men at mistrivlsen er markant mere udbredt blandt ukrainske elever end blandt deres jævnaldrende (jf. figur 1).

Når man sammenligner ukrainske elevers trivsel med andre elevers på tværs af både mellemtrinnet og udskoling i skoleåret 2024/2025, tegner der sig det samme overordnede billede, som når man ser på udskoling alene. Mistrivsel forekommer i væsentligt højere grad blandt ukrainske elever end blandt andre elever. Samlet set mistrives tæt på en fjerdedel af de ukrainske elever, mens det samme gælder for en syvendedel af andre elever. Forskellen gør sig også gældende, når man ser på køn. Over en fjerdedel af de ukrainske piger mistrives, sammenlignet med omkring en femtedel af andre piger. Tilsvarende mistrives en højere andel af ukrainske drenge end andre drenge.

Mistrivsel er mest udbredt blandt de ukrainske piger, hvor 27 pct. mistrives, mens 20 pct. af ukrainske drenge mistrives (jf. tabel 1).

Figur 1: Andel af ukrainske udskolingselever med lav elevtrivsel i skoleåret 2024/2025 sammenlignet med andre udskolingselever

Note: Alle elever i 7.-9. klasse med registrering af trivselsmåling i skoleåret 2024/2025 medtages. En elev regnes for at have lav elevtrivsel, hvis eleven har svaret bekymrende svar på mindst tre ud af ni indikatorspørgsmål i "Den Nationale Trivselsmåling". (N for ukrainske udskolingselever=799, N for andre udskolingselever=122.461).
Kilde: Egne kørsler på baggrund af Danmarks Statistiks Forskningsservice.

Tabel 1: Andel af ukrainske og andre elever med lav elevtrivsel i skoleåret 2024/2025 fordelt på køn og grundskoletrin

	Ukrainske elever	Andre elever
I alt	23,2 %	14,5 %
Køn		
Drenge	20,0 %	11,1 %
Piger	26,6 %	18,0 %
Grundskoletrin		
4.-6. klasse - Mellemtrin	23,7 %	14,4 %
7.-9. klasse - Udskoling	22,5 %	14,5 %

ANALYSE AF ELEVTRIVSEL

I denne analyse har Børns Vilkår undersøgt elevtrivsel hos "ukrainske elever" i 4.-9. klasse og sammenlignet det med "andre elever". Gruppen "ukrainske elever" er defineret ved ukrainske børn og unge, som har fået opholdstilladelse i Danmark efter særloven i perioden 18. marts 2022 – 30. september 2024. Med "andre elever" menes der alle andre børn og unge i befolkningen med bopæl i Danmark, også børn og unge, som har andet statsborgerskab end dansk. Analysen bygger på registerdata fra Danmarks Statistiks Forskningsservice, bl.a. indsamlet via Styrelsen for IT og Læring.

I analysen af elevtrivsel indgår lige under 2.000 ukrainske elever samt tæt på 250.000 andre elever i den danske befolkning mellem 4.-9. klasse. Her måles andelen af elever, der har lav elevtrivsel målt ved deres svar på ni indikatorspørgsmål i "Den Nationale Trivselsmåling" i skoleåret 2024/2025. Hvis en elev har givet et "bekymrende svar" til mindst tre spørgsmål, regnes eleven for at have lav trivsel. Denne indikator er udviklet af Børne- og Undervisningsministeriet.

For en uddybende beskrivelse af analysen henviser vi til kapitlet 'Metode'.

RAMMER FOR REGISTRERING AF "DEN NATIONALE TRIVSELSMÅLING"

"Den Nationale Trivselsmåling" skal gennemføres hvert år blandt elever i 0. klasse til og med 9. klasse i folkeskoler, kommunale specialskoler for børn, behandlings- og specialundervisningstilbud samt specialundervisningstilbud på børne- og ungehjem, og indberettes til Børne- og Undervisningsministeriet. Frie og private grundskoler, efterskoler, anbringelsessteder og kommunale ungdomsskoler er ikke forpligtet til at foretage "Den Nationale Trivselsmåling" og indgår derfor ikke i denne analyse.

"Den Nationale Trivselsmåling" er forskellig afhængig af, om elever er indskrevet i indskoling eller mellemtrinnet/udskoling. Elever i indskoling (0.-3. klasse) besvarer et spørgeskema med 20 enkle spørgsmål, mens elever på mellemtrinnet og i udskoling (4.-9. klasse) besvarer et spørgeskema, som består af 40 spørgsmål.

Alle elever gennemfører spørgeskemaet på dansk.

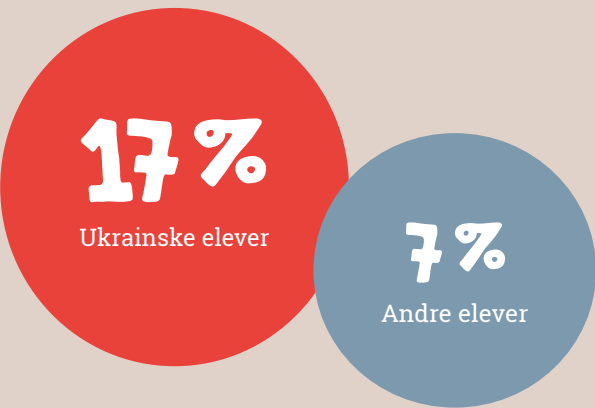
Kilder: (Børne- og Undervisningsministeriet. "Trivselsmåling i folkeskolen.") & (Børne- og Undervisningsministeriet 2025)

Ukrainske elever oplever ensomhed og mobning

Indikatoren for lav elevtrivsel er udarbejdet på baggrund af ni spørgsmål fra de årlige trivselsmålinger. Ud af de ni indikatorspørgsmål skiller de ukrainske elever sig særligt ud vedrørende spørgsmål om ensomhed og mobning. Her er forskellen

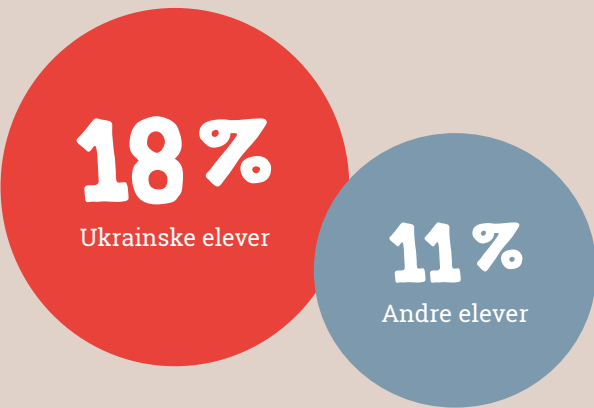
mellem de ukrainske og andre elever nemlig størst. Analysen viser, at 16,6 pct. af ukrainske udskolings-elever har oplevet ensomhed, og 18,3 pct. har oplevet mobning i skoleåret 2024/2025 (figur 2 og 3). Det samme gælder for hhv. 6,6 pct. og 11,0 pct. af andre udskolings elever for spørgsmålene vedrørende hhv. ensomhed og mobning.

Figur 2: Andel af ukrainske og andre udskolingselever, som har følt sig ensomme i skoleåret 2024/2025

Note: Alle børn og unge i 7.-9. klasse med registrering af trivselsmåling i skoleåret 2024/2025 medtages. En elev regnes for at have følt sig ensom, hvis eleven har svaret "Tit" eller "Meget tit" til spørgsmålet: "Føler du dig ensom?" i "Den Nationale Trivselsmåling". (N for ukrainske udskolings elever=799, N for andre udskolings elever=122.461). Kilde: Egne kørsler på baggrund af Danmarks Statistiks Forskningsservice.

Figur 3: Andel af ukrainske og andre udskolingselever, som er blevet mobbet i skoleåret 2024/2025

Note: Alle børn og unge i 7.-9. klasse med registrering af trivselsmåling i skoleåret 2024/2025 medtages. En elev regnes for at være blevet mobbet, hvis eleven har svaret "En gang imellem", "Tit" og "Meget tit" til spørgsmålet: "Er du blevet mobbet i dette skoleår?" i "Den Nationale Trivselsmåling". (N for ukrainske udskolings elever=799, N for andre udskolings elever=122.461). Kilde: Egne kørsler på baggrund af Danmarks Statistiks Forskningsservice.

Ukrainske unge trives dårligt i almenklasserne

Resultaterne fra "Den Nationale Trivselsmåling" viser, at en væsentligt større andel af ukrainske elever mistrives end blandt andre elever. Og flere af de lærere, vi har talt med, fortæller, at en del ukrainske unge mistrives i almenklassen. Isabella arbejder som lærer i et modtagetilbud og koordinator for kommunens modtageklasser. Hun understøtter overgangen fra modtageklasse til almenklasse ved fx at guide og vejlede lærere på de folkeskoler, som modtager ukrainske elever fra en modtageklasse. Om trivslen i de almene klasser siger Isabella: "Rigtig mange af dem ender med at sidde derude [i almenklassen] og ligesom bare hutle sig igennem det." Og hun uddyber:

De fleste af dem ender med sådan at gå lidt i stå og have noget, der kunne karakteriseres lidt som noget skolevægtring. [...] det er jo lidt deprimerende, men jeg har ikke været ude hos nogen store [elever], hvor det er gået særlig godt."

Isabella, lærer og koordinator for modtageklasser i udskoling

De to ungdomsskoler, vi har besøgt, modtager sent ankomne ukrainske elever, og elever som "ikke har fundet deres plads" i almenklassen. "Mange, som vi får ude fra folkeskolen, mangler det der trivsel og tryghed," siger Vibeke, og Katrin supplerer: "Ja, jeg tror, de sidder og er ensomme derude." Lærernes fortælling, som også træder frem i interviews med flere af de unge, vidner om, hvor svært det er for

folkeskolen at sikre tryghed og deltagelsesmuligheder for de ukrainske unge – og at flere skoler slet ikke lykkes med denne opgave. De to ungdomsskolelærere fortæller videre:

Vibeke: "[...] nu har jeg to 14-årige piger, der først er kommet til os, efter de har været ude i folkeskolen, og igen og igen tænker jeg over, hvor kan de dog lidt, hvor kan de skrive lidt. Altså det er, som om de virkelig er stået helt af, og det overrasker mig, hvor lidt de kan af sprog, både at skrive og læse og tale, og det er virkelig synd altså. Det koster noget på trivsel."

Katrin: "[...] Nu taler jeg lige for egen regning, men altså det, vi ser, er, at de har ikke lige fundet trivsel, og når ikke de har fundet trivsel, så har de ikke haft modet på at kaste sig ud i at bruge det danske sprog."

Ifølge ungdomsskolelærerne kan det have store konsekvenser for eleverne, når folkeskolen ikke lykkes med at inkludere dem i almenklassens sociale og faglige fællesskaber. Katrin fortæller om elever, der er kommet til ungdomsskolen, efter de i en lang periode har været ramt af utryghed i almenklassen. Her har de lært "at undvige og overleve," og de er derfor "trænede i at passe på sig selv," når de starter på ungdomsskolen:

Altså hvis vi skal sige én ting, som er en generel erfaring på tværs af nationaliteter, så er det, at de er sværere at undervise, dem der har været i folkeskolen, fordi de har simpelthen så mange parader oppe."

Katrin, lærer på en ungdomsskole

Ovenstående eksempler viser, at mistrivsel kan få længerevarende konsekvenser og påvirke elevernes videre trivsel. Interviewindsigterne bakkes op af forskning, som viser, at mistrivsel kan få store konsekvenser på både kort og på lang sigt. Børn og unge, der oplever langvarig mistrivsel, har øget risiko for ikke at få en uddannelse, for at miste tilknytning til arbejdsmarkedet og for at få psykiske og fysiske sygdomme senere i livet.¹⁵ Samtidig ved vi, at det er beskyttende faktorer, at børn og unge deltager i positive fællesskaber, har positive erfaringer med uddannelse og en oplevelse af socialt tilhørsforhold.¹⁶

Personlige fortællinger om mødet med den danske skole

Hver ung ukrainer, vi har interviewet, har sin egen unikke fortælling om modtagelsen i Danmark og den videre vej ind i den danske skole. Fortællinger, som hver især illustrerer den store kompleksitet og variation af udfordringer, som skolelivet i Danmark kan føre med sig.

NADIA

”Når jeg sad i den danske klasse, føltes det, som om jeg sad alene i et tomt rum hele dagen. Ingen snakkede til mig, ingen henvendte sig, klassekammeraterne kunne ikke engang sige: ‘Hvordan havde du det i går?’ Jeg lavede ikke opgaverne, fordi det var svært for mig, og jeg mistede lysten til overhovedet at lave dem. [...] Jeg følte mig ensom under timerne, hele dagen næsten. [...] Jeg mistede bare meningen med at gå i skole, når jeg ikke kunne lave opgaverne, når jeg ikke havde lyst til at lave dem, når der ikke var nogen at snakke med i klassen. Så føltes det, som om der slet ikke var nogen grund til at gå i skole.”

Nadia, 16 år

Nadia kom til Danmark i april 2022. Kort efter sin ankomst startede hun i en blandet modtageklasse, hvor hun gik i tre måneder, før hun blev sendt ud på en ny skole i en dansk almenklasse. Hun fortæller: ”Og dér gik jeg to år i en dansk klasse. Jeg var også den eneste ukrainer. Det var svært, alle de to år, at gå i skole som den eneste udlænding.” Nadias fortælling vidner om stor mistrivsel i almenklassen. Hun følte sig ensom og holdt udenfor: ”Jeg prøvede faktisk i de to år hele tiden at snakke med dem uden for skolen. Men det lykkedes aldrig rigtigt, og det gjorde mig trist, for jeg havde jo ingen rigtige venner i skolen,” fortæller hun. Samtidig var hun frustreret over ikke at kunne forstå undervisningen. Alt det ledte til, at det føltes meningsløst for hende at komme i skole. Derfor prøvede hun i ”nok omkring et år” at få lov til at komme tilbage til modtageklassen på sin tidligere skole. Men skolen ville ikke lade hende skifte, for: ”[De] sagde noget i retning af, at det var bedre at blive i den danske klasse,” her ville hun hurtigere lære dansk. Hun fortæller: ”Da det så blev rigtig slemt, og jeg mistede lysten til at gå i skole, pjækkede meget og slet ikke deltog i undervisningen, så gav de endelig grønt lys til, at jeg kunne flytte.” Nadias fortælling understreger især, hvor meget de sociale relationer betyder for skoletrivsel, for som hun siger: ”Hvis jeg bare havde haft kontakt med nogle danske elever – så jeg kunne sidde i timerne og sludre lidt med pigerne, eller når læreren gik ud, kunne jeg være med i snakken – så havde det været meget lettere for mig. Og så var jeg sikkert blevet på den skole og ikke skiftet.”

Derfor præsenterer vi herunder udpluk af tre unge ukraineres fortællinger om skolelivet i Danmark. De tre har det til fælles, at de har oplevet stor mistrivsel i almenklassen: Følelser af ensomhed og ”anderledeshed”, oplevelser med udelukkelse og mobning. Sproglige barrierer, der har givet dem dårlige muligheder for at bidrage til og deltage i almenklassens sociale og faglige fællesskaber.

OLENA

Olena kom til Danmark i 2022, hvor hun startede i en ukrainsk modtageklasse: ”Først var vi [ukrainere] sammen alle sammen, fra 11-15 år, i den samme klasse. Så sagde de, at det ikke rigtig duede [...] så begyndte de at sende elever ud i danske klasser.” Olena startede i praktik enkelte timer i den danske klasse, da hun havde lært: ”En lille smule dansk,” som hun formulerer det. Men udslusningen var svær for hende, for: ”De andre [ukrainere] kom i en anden klasse [...] vi bad virkelig meget om, at jeg blev flyttet over til dem, eller at de kom over til mig,” men det lykkedes ikke, så Olena var ”den eneste ukrainer” i sin danske klasse, og hun følte sig ensom. Hun havde svært ved at lære dansk og oplevede mobning i klassen: ”Jeg var alene, og så begyndte mobningen – sådan mod ukrainere. Jeg ved ikke hvorfor. [...] Dengang gik jeg næsten ikke i skole.” Den eneste løsning, Olena kan se, er at blive væk fra skole:

”Altså ... de behandlede mig ikke særlig godt. Jeg kunne stå uden for klasseværelset i 10-15 minutter, indtil læreren kom ud og sagde, Olena, hvorfor står du her? Kom med ind i klassen. Men jeg ... jeg havde ikke lyst, [...] jeg var bange for at gå ind i klassen, jeg kunne ikke lide at være der, jeg ville slet ikke i skole, jeg pjækkede, og i det hele taget ... jeg kunne slet ikke lide at gå i den danske klasse.”

Olena, 14 år

Da skolen imødekommer ønsket om at flytte to andre ukrainske piger ind i Olenas klasse, begynder det at gå bedre for hende, for på den måde fik hun nogen at snakke med. Hun forklarer: ”Så kunne jeg fortælle det til nogen, hvis der var noget, jeg godt kunne lide, og vi kunne endda grine sammen over ting. Det kunne jeg ikke før, fordi jeg var alene og ikke kunne fortælle det til nogen.” Men efter nogen tid begyndte Olena at føle sig som ”det tredje hjul” sammen med de to ukrainske piger. Hun var igen alene, og hun fik derfor lov til at skifte til en anden klasse. Her har hun fået det bedre: ”Altså nu ... nu er det fint, nu snakker jeg med dem fra den gamle klasse og fra den nye klasse, så nu er det okay.”

NAZAR

Nazar blev direkte indskrevet i en almindelig folkeskoleklasse, efter han ankom til Danmark i 2022. Hans opstart i folkeskolen var præget af usikkerhed, for han vidste ikke, hvad der skulle ske. Han havde svært ved at lære dansk, og efter knap et år i folkeskolen blev han spurgt, om han ville skifte til ungdomsskolen. På grund af en konflikt med sin eneste ven, valgte han at takke ja: ”Jeg ville have flere mennesker omkring mig – så jeg kunne finde nogle andre at tale med.” Derefter begyndte han i en modtageklasse på ungdomsskolen, hvor han stadig går, da vi interviewer ham. Han fortæller, at han tidligere havde det svært på ungdomsskolen og derfor sprang mange timer over: ”Jeg havde det ikke så godt følelsesmæssigt, og derfor blev jeg væk fra skolen ret meget.” Selvom han har det bedre nu, fortæller han, at han stadig kæmper, men at det nu er lettere at håndtere: ”Det var både mig selv, folk omkring mig, og hele situationen jeg var i. [...] Dengang kunne jeg slet ikke gøre noget ved det.” Selvom han synes, det går bedre, er han dog ”for det meste alene” i frikvarterne, og til spørgsmålet om, hvad der kunne give ham mere lyst til at komme i skole, svarer han: ”Hvis jeg havde et større socialt netværk og flere mennesker omkring mig. Jeg har bare en ret lille omgangskreds i klassen. Jeg taler næsten ikke med nogen. Sådan er det bare.”

KAPITEL 2

SPROG OG FÆLLESSKABER

Kapitel 2

SPROG OG FÆLLESSKABER

Det kan være et voldsomt skift, når man starter i en ny klasse og stadig er i gang med at lære dansk. Modtageklasser er skræddersyet til at tage imod børn og unge, der kommer uden danskkundskaber. Det er almenklasser ikke. I modtageklasser er alle i gang med at etablere et nyt liv med en ny hverdag i et nyt land. I en almindelig folkeskoleklasse taler langt de fleste dansk, mange er etableret og har venner. Derfor bliver det for nogle elever i udskolingen svært at finde fodfæste socialt og fagligt. Mange bliver mødt af velvilje, men eleverne får ikke tilstrækkelig støtte til at blive en del af de danske elevers fællesskaber. Derfor ender de ukrainske elever ofte isolerede med hinanden eller helt alene og ensomme.

■ ■ Det var virkelig svært for mig, for jeg kunne hverken engelsk eller dansk, jeg kunne kun sige, hvor jeg kom fra, og hvad jeg hed, ikke andet.”

Nina, 14 år

Nina kan sige få sætninger på dansk, da hun starter i en almindelig folkeskoleklasse. Mange af de interviewede elever fra Ukraine kan kun en smule dansk, når de kommer over i almenklassen, hvilket gør den første tid i klassen svær, som Olha fortæller her: ”Jeg sad og lyttede, men jeg forstod ikke, hvad timerne handlede om.”

Lærerne oplever også, at eleverne kommer over i den almene klasse uden at kunne tale dansk. Springet fra modtageklasse til almenklasse er svært, og udslusningen er en stor omvæltning for langt de fleste ukrainske unge:

■ ■ De bliver reelt udsluset, uden at de kan dansk. [...] De bliver bare kastet ind i de der klasser der, ikke? Hvor der er 27 børn i forvejen. Så det er da en vild situation for dem, ikke?”

Sådan siger Kamma, der er lærer i en almen 9. klasse. Og hendes kollega Lene istemmer: ”Når så eleverne bliver tvunget videre ud i en almenklasse, det er de slet ikke [sprogligt] klar til. Men det skal de bare. Det er utilfredsstillende for alle.”

En ting er, at elevernes danskkundskaber er begrænsede, men endnu mere væsentligt er det, at der mangler støtte til elever med dansk som andetsprog, når de kommer ud i almenklassen. Det oplever Mette, der er lærer i en almen 8. klasse: ”Så er det bare fra sådan rigtig meget støtte [i modtageklassen] til bare: ’Klar dig selv!’” og hendes kollega Julie istemmer: ”Ja, det er meget voldsomt. Det er bare brutalt.”

Ifølge lærerne Lene og Andreas får de ukrainske elever i deres almenklasser ekstra støtte i to tilfældigt udvalgte timer om ugen: ”Det ligger der, hvor det er muligt skemamæssigt.”

Nogle lærere oplever, at de unge bliver slået helt ud, når det går op for dem, at de ikke kan matche deres danske klassekammerater i almenklassen – bl.a. pga. sproglige barrierer. Mette fortæller, at det er ”en kæmpe omvæltning” socialt og sprogligt:

■ ■ [...] den elev, jeg har haft, har oplevet det som nærmest et måske et chok af en art, ikke? Fordi at ja, du var blevet god i forhold til de forudsætninger, du havde, og at du kunne 0 % dansk, og nu kan du mere. Men den oplevelse af at komme ind [i en almenklasse] og så finde ud af, hvor langt der er til at kunne det, dine jævnaldrende de kan.”

Mette, lærer i en almen 8. klasse

Også i ungdomsskolen kan man blive slået ud af kurs, når man kommer over i en klasse med mange danske klassekammerater. Ksenia fortæller, at hun blev glad, da hun fik at vide, at hun skulle skifte klasse – men efter skiftet blev hun bange: ”For jeg forstod ikke, hvad der foregik, hvad det var for noget, hvorfor der var så mange danskere i klassen. I [den gamle klasse] havde der ikke været så mange danskere, der var flest ukrainere og andre udlændinge. Men her er der bare danskere, danskere, danskere over det hele, som ikke forstår mig.”

Meget motiverede for at lære dansk

I interviewene bliver det tydeligt, at det er sårbart for mange ukrainske unge, at de ikke mestrer det danske sprog i tilstrækkelig grad. Mange er meget motiverede for at lære dansk, men selv efter to - tre år i den danske skole synes mange, at det stadig er svært. Samtidig bærer de ukrainske elevers

fortællinger præg af, at skolens dansk som andetsprogstilbud er utilstrækkeligt, og at eleverne ikke oplever at få den nødvendige sproglige støtte i fagundervisningen.

Ifølge de unge ukrainere er der forskellige ting, som gør det danske sprog svært at lære – blandt andet, at ordene lyder ens:

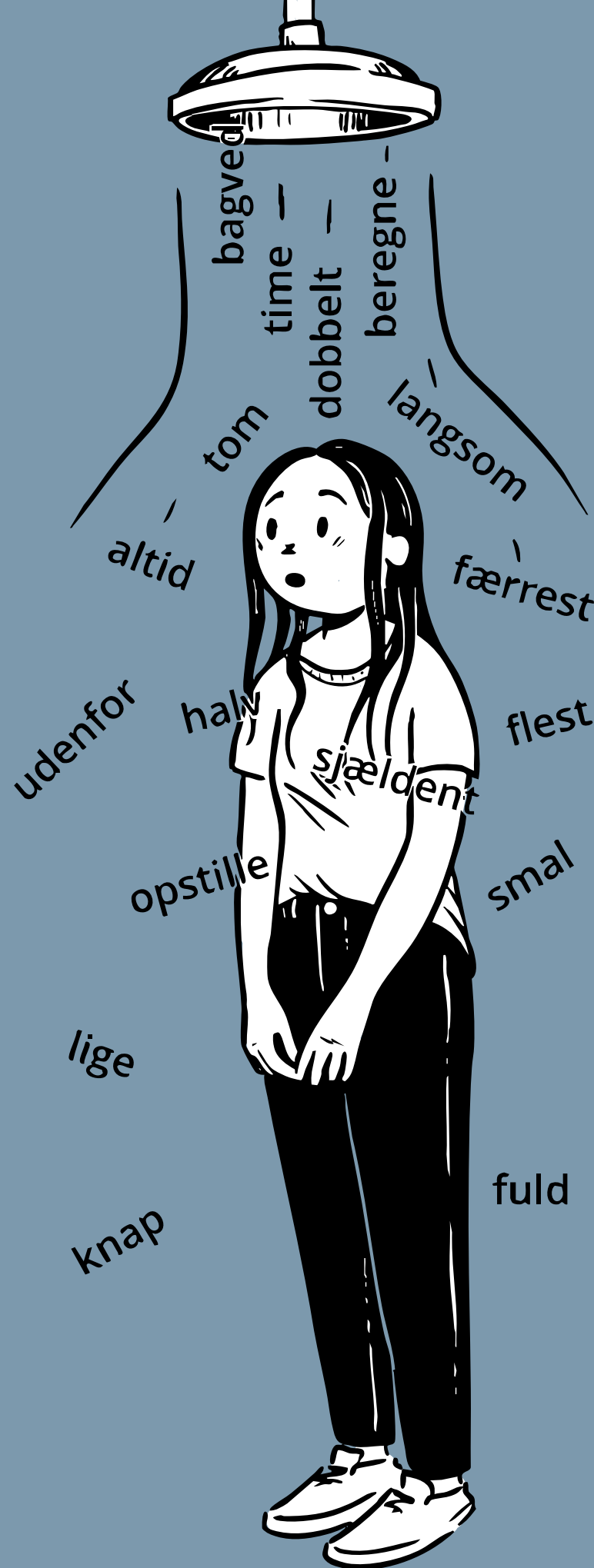
■ ■ Der er så mange svære ord i dansk, de lyder alle sammen ens. [...] Det er svært, meget svært. Jeg øver mig også hjemme, men det er virkelig svært.”

Platon, 16 år

Eleverne vil gerne blive bedre til at snakke og forstå dansk – men de ved ikke hvordan, og hvem der kan hjælpe dem. Derfor finder de selv forskellige strategier til at lære mere dansk: ”Jeg begyndte at tale [dansk] efter seks måneder [i Danmark], men det var fordi, jeg sad hjemme fra morgen til aften og bare hamrede løs på dansk,” forklarer Solomia. Andrii siger: ”Jeg er begyndt at se podcasts på YouTube, hvor jeg lærer dansk. De taler på dansk, og så oversætter jeg de ord, jeg ikke forstår, og husker dem.” Iryna er også motiveret for at blive bedre til dansk: ”Jeg har lært noget selv fra min mors bøger fra sprogskolen,” men hun forstår ikke, hvorfor den undervisning, som, hun mener, kunne hjælpe hende, pludselig er blevet taget fra hende:

■ ■ Jeg kunne godt tænke mig, [...] at vi fik mere grammatikundervisning. Ligesom for eksempel sidste år, da havde vi dansk som andetsprog, hvor vi blev undervist i grammatik. Men af en eller anden grund har vi ikke det fag i år. Jeg ville ellers ikke have noget imod at lære grammatik, for vi har aldrig fået undervisning i det.”

Iryna, 16 år

De unge ukrainere, som vi har talt med, gør, hvad de kan for at blive bedre til dansk, men det er stadig svært for mange. Nogle af eleverne er blevet mødt af lærere, der er overbevist om, at sprog kommer naturligt, når man er sammen med dansktalende klassekammerater:

Ja, altså i vores klasse er det mig og Olha, der er de dårligste til dansk. Men de [lærerne] sagde til os, at i den danske klasse ville vi hurtigt indhente det og komme på niveau med de andre."

Nadia, 16 år

Det er dog ikke tilfældet for Nadia og flere af de interviewede elever. Forskning om flersprogethed og andetsprogstilegnelse har længe påpeget, at det ikke er tilstrækkeligt at give flersprogede elever adgang til fx et klasserum, hvor der udelukkende tales og undervises på elevernes andetsprog. Man kan med andre ord ikke forvente, at de ukrainske elever lærer dansk alene ved, at de hører dansk og skal læse og skrive på dansk i skolen, det der i fagkredse populært kaldes et "dansk sprogbad". Det er godt at give eleverne adgang til masser af sprogligt input på dansk, men andetsprogstilegnelse forudsætter mere end det. Sprogstilegnelsen fremmes ved at give eleverne sprogligt input på andetsproget og ved at bruge elevernes førstesprog samt sørge for en høj grad af målrettet sproglig støtte og stilladsering. Uden den nødvendige sprogstøtte hæmmes både elevernes muligheder for at tilegne sig dansk som andetsprog og at deltage i skolens fagundervisning.¹⁷

Alligevel oplever nogle af de interviewede elever, at deres lærere er meget optagede af, om de snakker dansk eller ukrainsk i skolen. Om det fortæller Ksenia: "Der var også nogle af lærerne, som presede os lidt, som sagde, at vi ikke måtte tale ukrainsk og ikke måtte bruge oversætterprogrammer. Det var hårdt." Olesia har også oplevet, at nogle lærere ikke har forstået hendes store udfordringer med at lære dansk, og der var ikke meget hjælp at hente hos hendes lærer, da hun kort tid efter udslusningen oplevede at blive drillet af nogle af de nye klassekammerater:

En af mine lærere på basis, hende jeg havde til ekstra dansk, hun sagde, at det var min egen skyld, fordi jeg ikke talte dansk med dem [de andre elever]."

Olesia, 14 år

Som det fremgår af Olesias fortælling, kan nogle lærere være af den opfattelse, at de ukrainske elever må begynde at tale dansk, hvis de vil "lukkes ind" i fællesskabet og accepteres af deres danske klassekammerater. Når lærerne opfordrer de ukrainske elever til kun at tale dansk – eller ligefrem forbyder brugen af andre sprog end dansk i skolen, kan det være, fordi de frygter, at de ukrainske elever udelukker de dansksprogede elever fra fællesskabet. Lærerne kan også være bekymrede for ikke selv at kunne følge med i, hvad der sker, eller kan være af den opfattelse, at det hæmmer elevernes tilegnelse af dansk, hvis de bruger deres modersmål i skolen.

Faglige konsekvenser af utilstrækkelige danskkundskaber

For elever med dansk som andetsprog er det bl.a. vigtigt, at skolen arbejder løbende og konsekvent med at udvide deres ordforråd. Særligt i de ældste klasser er fagligt indhold sprogligt medieret, og det stiller store krav til elevernes faglige og førfaglige¹⁸ ordforråd.¹⁹ Det giver de ældste ukrainske elever nogle særlig udfordringer: "Hvis ikke de kan lære sproget, så især i udskoling er det jo fuldstændig forfærdeligt," fortæller Vera, lærer i en almen 8. klasse: "Deres deltagelsesmuligheder, hvis ikke de har lært sproget, er ikke gode." Det indtryk deler mange lærere i undersøgelsen. Endnu sværere kan det blive, hvis eleven i forvejen har svært ved faget, når de også er på sproglig udebane:

For det første forstår jeg ikke noget, for det andet er det bare svært. Bare hvad nogle af de der kolber, apparater hedder, altså jeg ved ikke engang, hvad de hedder på russisk eller ukrainsk. Og når det så er på dansk, så er det dobbelt bonus [griner]..."
Olesia, 14 år

Olesia mangler stadig mange ord på dansk: "Når vi har dansk, så spørger læreren nogle gange om nogle ord, som jeg ikke forstår. Som jeg aldrig har hørt før. Eller for eksempel i biologi, i fysik-kemi eller geografi. Det forstår jeg ikke, for sådan nogle ord har jeg ikke lært. Der er ingen, der har lært mig dem." Hun har prøvet, at hun kender svaret på lærerens spørgsmål, men at hun ikke kunne svare, fordi: "Mit ordforråd var ikke stort nok. Jeg manglede de ord, der var brug [for]." Når man mangler ord, får man også vanskeligt ved at løse de faglige opgaver, fortæller Iryna: "For eksempel i dansk,

hvis vi skal analysere noget, som kræver, at man kan mange ord. [...] fordi jeg ikke kan så mange [ord] endnu, er det svært for mig."

For flere af eleverne i undersøgelsen bliver det danske sprog ved med at være svært længe efter overgangen til almenklassen. Andrii, som har gået i en dansk almenklasse i ca. et år, fortæller, at han har det svært i samfundsfag, fordi han ikke forstår sin lærer så godt: "Og emnerne dér er lidt svære. Jeg forstår de simple og korte ord på dansk, men de lange og svære er hårde."

Sproget er en barriere for at kunne deltage i og bidrage aktivt til undervisningen: "Jeg er ikke god nok til ... sproget endnu til at forklare noget eller svare på noget, så derfor undgår jeg lidt at svare på noget i timerne," fortæller Maryna. Nogle elever er frustrerede over godt at kunne det faglige stof, men ikke at kunne deltage i undervisningen på grund af deres utilstrækkelige danskkundskaber:

Det begynder at irritere mig rigtig meget, for jeg vil jo gerne, men kan ikke. Hvis jeg fx skal skrive noget, så tager det mig dobbelt så lang tid som de andre, og jeg når tit ikke at blive færdig. Og derhjemme er det svært at gøre færdigt, for hvem skal hjælpe mig? Min mor og far kan heller ikke dansk."
Solomia, 14 år

Fra forskning ved vi, at elever med dansk som andetsprog har andre forudsætninger for at deltage i undervisning end de elever, som har dansk som modersmål.²⁰ Det er derfor nødvendigt med sproglig støtte, for ellers får eleverne svært ved at deltage i undervisningen og leve op til de faglige mål.

Ukrainske elever har ikke tilstrækkelige faglige deltagelsesmuligheder

Folkeskolelærerne oplever, at de sproglige barrierer gør det svært for mange af de ukrainske unge at deltage i undervisningen og vise, hvad de fagligt kan byde ind med: "Måske har man rigtig meget i virkeligheden på hjerte, men ikke at kunne komme ud med det," siger Mette, og Anja, begge lærere i 8. klasse, istemmer: "Selv i matematik er det jo svært, fordi der er så meget sprog med."

Lærerne er generelt bekymrede for flere af de ukrainske unges faglige trivsel. Maibritt fortæller om en elev, der både har begrænsede dansk- og engelskkundskaber, og som derfor har særligt dårlige deltagelsesmuligheder:

Undervisningen for hende, og det har jeg jo observeret, det har været at sidde og trykke på en tast i to timer. Sidde og se, hvor mange femtaller man kan trykke. Nogle gange kan man få hende til at oversætte teksterne inde på Gyldendal til ukrainsk [...] Men det har været hårdt at se på, for det er svært at hjælpe."
Maibritt, lærer i en almen 8. klasse

Fysisk tilstedeværelse i undervisningen er med andre ord ikke et succeskriterie i sig selv. Det kræver langt mere end blot fysisk tilstedeværelse, hvis de ukrainske elever skal have fuldt udbytte af undervisningen. Det er skolens ansvar at sørge for sprogstøtte til og konsekvent stilladsering af elever med dansk som andetsprog, så de kan deltage i undervisningen på lige fod med andre elever.

Og når skolen ikke lykkes med at give eleverne den nødvendige støtte og stilladsering, er der stor risiko for, at de bliver mentalt fraværende, fordi de opgiver at følge med i alt det, der foregår på dansk. Her er det læreren Sigrid, som fortæller:

Timur, han vender aktivt ryggen til underviseren, fordi han ved, 'det har jeg opgivet.' [...] Han sidder nærmest og tegner, så ja, han er her, men han kunne lige så godt have siddet et andet sted og lavet noget helt andet. Så meget af det skema, de har, der er de ikke til stede og får ikke særlig meget ud af det. Tæt på ingenting."
Sigrid, lærer i en almen 8. klasse

På samme måde er den russisktalende lærer Petra bekymret for, at de unge ukrainere mister vigtig faglig læring, fordi de har svært ved at forstå undervisningen, når den foregår på dansk. Hun oplever nemlig, at mange af de ukrainske elever er fagligt dygtige, men ikke kan formidle deres viden på dansk: "Måske er det lidt tydeligere for mig, fordi jeg kan tale med dem, ikke? Altså hvor meget de egentlig har at byde på, og hvor frustrerende det er ikke at kunne udtrykke det i ord," siger hun.

Nogle ukrainske elever skammer sig over at tale dansk

Resultater fra forskningsprojektet MiCREATE viser, at nyankomne elever oplever, at det er deres eget ansvar at blive integreret i skolen. I skolen bliver det elevernes opgave at kompensere for fx utilstrækkelige danskundskaber, idet de modtager utilstrækkelig sprogstøtte.²¹

Noget lignende finder vi i vores undersøgelse. Til trods for at det er skolens ansvar at støtte elever med dansk som andetsprog, så de kan deltage i almenundervisningen, vender nogle unge ukrainere problemet indad. Maryna mener, at hendes utilstrækkelige danskundskaber er hendes eget problem:

“[...] det, at jeg ikke kunne sproget, det var selvfølgelig udelukkende mit problem. Det var mig, der skulle lære det, og det kunne de voksne ikke have gjort noget ved, eller måske, jeg ved faktisk ikke, måske kunne jeg være ... fortsat i den ukrainske klasse, for jeg klarede mig rigtig godt.”

Derudover tyder de unges fortællinger på, at det opleves som skamfuldt at være den, der ikke forstår. Flere føler sig dumme og synes, det er pinligt, at de ikke kan udtale ordene korrekt. Det samme

finder Dansk Flygtningehjælp Ungdom i en undersøgelse af unge ukraineres møde med Danmark.²²

Kateryna har oplevet, at læreren stiller hende spørgsmål foran klassen, som hun ikke kunne svare på, og hun følte sig udstillet: “Hele klassen kigger bare på mig, og jeg sidder dér og siger: ‘Jeg ved det ikke’ [...] Det er virkelig svært. Jeg føler, at halvdelen af klassen tror, jeg er dum.” Olha har haft en næsten identisk oplevelse:

“Men så efter sommerferien [...] Det var første skoledag – spurgte læreren mig om noget. Jeg forstod det ikke, jeg sagde: ‘Jeg forstår ikke.’ Så gentog han det bare. Jeg sagde igen: ‘Jeg forstår ikke.’ Og så sad jeg bare dér og fik tårer i øjnene, fordi jeg ikke forstod. Hele klassen kiggede på mig. Og jeg skammede mig, fordi jeg tænkte, at de troede, jeg var dum. Så jeg sad dér med tårer i øjnene.”

Olha, 14 år

Nervøsiteten for at blive udstillet går ikke væk. Det er en frygt, der kan sidde i de ukrainske elever længe efter udslusningen. Olena kom til Danmark i 2022 og har været en del af det danske skolesystem i tre år, og hun er stadig nervøs for, at hun skal blive udstillet:

“Jeg er stadig bange for at tale foran hele klassen, det vil jeg ikke.”

SKOLEFORSKER: BØRN HAR RET TIL UDDANNELSE - MANGLENDE SPROGSTØTTE SKABER BARRIERER

Gro Hellesdatter Jacobsen er ph.d. og lektor ved Center for Uddannelsesforskning ved Aalborg Universitet og forsker i pædagogik og migration.

Det danske samfund bygger på demokrati og lige rettigheder – og det gælder også skolesystemet. De love og konventioner, vi bygger på, fastslår, at børn har ret til uddannelse, også efter grundskolen (FN's Børnekonvention). Folkeskoleloven understreger, at skolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et demokratisk samfund. Nyankomne elever har ret til støtte i dansk som andetsprog, så de kan deltage i det almindelige skolesystem (Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog). Det betyder, at børn og unge fra Ukraine – uanset om de går i modtageklasse, almenklasse eller fx ungdomsskole – har ret til sprogstøtte i et omfang, der sikrer adgang til uddannelsesmuligheder på lige fod med andre.”

Ukrainske elever har svært ved at blive en del af danskernes fællesskab

Elevernes utilstrækkelige danskundskaber påvirker også deres sociale deltagelsesmuligheder. Ukrainske elever kan ikke på lige fod med danske elever indgå i dybdegående samtaler eller small talk og jokes. Det kan sætte dem i en udsat position i almenklassen. Nina siger:

Her i den danske klasse er det stadigvæk svært at snakke med nogen, det er også svært på grund af sprogbarrieren, og jeg har stadigvæk ikke fået nogen venner der, selv om jeg har gået i klassen i et år."

Nina, 14 år

Bare det at have en samtale kan være udfordrende og i sidste ende udmattende – og derfor stopper nogle danske elever helt med at prøve, som Olha beskriver: "Der var en pige, der prøvede at snakke med mig gennem en oversætterapp. Men altså, det blev jo helt skævt, oversættelsen var ofte forkert og alt muligt. Og jeg forstod hende egentlig godt – jeg ville selv også være blevet træt af det i længden."

Mange dansksprogede elever forsøger at tage imod de nye ukrainske elever, prøver at være imødekommende, men det kan være svært at lukke dem rigtigt og varigt ind i fællesskabet:

Der var bare et tidspunkt, kan jeg huske, hvor de ... altså ikke sådan et bestemt tidspunkt, ikke en bestemt dag, men de begyndte på en eller anden måde at snakke lidt mindre med mig, og så næste dag endnu mindre og mindre og mindre og mindre. Og så var vi til sidst helt opdelt, så klassen var for eksempel til venstre, og jeg var så langt som muligt til højre. Så jeg var for mig selv ..."

Olesia, 14 år

Olesias oplevelse er ikke enestående. Flere oplever, at det går godt i starten, men at de danske klassekammerater mister interessen for dem eller opdager, at det er svært at have dem med i fællesskabet. Relationen til de danske elever bliver derfor ofte overfladisk eller praktisk.

I starten fulgtes nogle af dem med mig i pauserne, spurgte, hvordan jeg havde det, hvordan det var i Ukraine [...] Men senere fandt de ud af, at det var meget nemmere bare at være med deres egne danske venner. [...] For hvis de lavede en joke, så forstod jeg den ikke, og så skulle de bruge ti minutter på at forklare den for mig. [...] Da de vænnede sig til mig og nok forstod, at det var sværere med mig, så blev vores kontakt ... ja, kun sådan praktisk, og det gjorde mig ked af det."

Nadia, 16 år

Mange ukrainske elever vil gerne være venner med de danske elever, men oplever, at de danske fællesskaber er svære at komme ind i. Som Olena siger: "Danskerne har deres egne grupper, de er sammen med deres egne venner, der kan jeg ikke rigtigt komme ind." Nina oplever, at de danske elever ikke har det samme behov for at blive venner, fordi de allerede er en del af et fællesskab:

Alle har jo deres egne venner her, de har alle sammen en ven, så de tænker ikke over, at man skal gå hen og lære andre at kende og blive venner, sådan noget, fordi ... de føler sig jo ikke ensomme, de keder sig ikke, så derfor ... derfor giver det ikke mening for dem."

Nina, 14 år

Efter tre år i en almenklasse har Solomia erfaret, at de danske elever kan være reserverede, og at hun selv må tage initiativ:

"Før ventede jeg på, at folk ville komme til mig, men jeg har forstået, at danskere ikke altid er sådan superåbne. De har mere kontakt med hinanden end med folk fra andre lande. Så jeg har lært, at hvis jeg vil noget, så må jeg selv gå hen og gøre det. Og jeg skal heller ikke forvente for meget fra dem – ikke gå og regne med, at de vil hjælpe mig med alt muligt."

Solomia, 15 år

Deltagelse kræver endnu mere i udskolingen

Folkeskolelærerne ser, hvor svært det er for de ukrainske elever at blive en integreret del af fællesskabet: "Vores oplevelse her er helt sikkert, at der også er nogle problematikker forbundet med at blive en del af stamklassen og få stamklassen til at tage imod," forklarer læreren Vera. Hun mener, at det kræver en indsats fra lærere, forældre og de danske elever, hvis det skal lykkes. De danske klassekammerater bør være: "Åbne og indbydende og overbærende også, og hjælpsomme," mener Vera. Men deres alder har betydning, når de ukrainske elever skal inkluderes: "Der er noget med alderen, der kan spille lidt ind, ikke?" siger Maibritt. Mette, som er lærer på en anden folkeskole, har en lignende observation: "Unge i den alder, de tænker jo bare på, om de selv er en del af fællesskabet."

Lærerne giver generelt udtryk for, at teenageårene er vanskelige for mange: "Det er en svær tid, ikke? Man kerer [sig] så meget om, hvad andre tænker om en, ikke?" siger Andreas. Fra et udviklingspsykologisk perspektiv er det velkendt, at mange teenagere kan være i en periode, hvor de er optaget af venskaber og deres egen udvikling og positionering, og derfor kan de have mindre overskud til nye og særligt udfordrende relationer. Det betyder også noget, at de ældre elever er sammen på en anden måde, end de yngre elever er, fortæller Vera her:

Altså de vil jo helst også bare passe deres eget og er meget optaget af deres. [...] Også fordi de i forvejen også er et akavet sted. Så det der med, de leger ikke mere, men hvad laver de egentlig så? Hvad er det, vi indbyder til? Der synes jeg i hvert fald, jeg kan opleve i de mindre klasser, at der kommer børnene altså meget lettere til det, fordi det indgår i en leg."

Vera, lærer i en almen 8. klasse

En undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut peger ligeledes på, at det er særligt svært for de

ældre flersprogede elever at få adgang til klassefællesskabet, fordi de aktiviteter, der foregår i frikvartererne i udskolingen, typisk forudsætter, at man kan indgå i dybdegående samtaler med hinanden. Dertil kommer, at de ældre elever helst ikke vil skille sig ud og derfor gør meget for at "blende ind" eller "putte sig" frem for at bede om hjælp.²³

Børns Vilkårs interviewundersøgelse indikerer, at det også kan handle om, at de ukrainske elever er i tvivl om, hvad lærerne kan gøre for at få dem ind i fællesskabet. Selvom mange lærere forsøger at hjælpe, er det svært for dem, oplever de ukrainske elever. For Nina, som går i en almenklasse, har det særligt været på ture og udflugter, hun har følt sig som en del af fællesskabet. På en klassetur lavede Nina fx en ukrainsk nationalret til klassen: "Jeg lavede mad til alle i klassen, og der snakkede vi sammen."

For Nina er ture hyggelige og en mulighed for at komme tættere på de danske elever, men de styrkede relationer opretholdes ikke, når de sociale aktiviteter stopper. Selv under nogle sociale aktiviteter oplever Nina ikke, at det bringer hende tættere på klassekammeraterne: "Vi havde nogle timer, hvor vi helt konkret skulle spille spil, og vi sad i grupper og spillede med resten af klassen. Jeg tænker, det var en måde at prøve at få os tættere på [hinanden i] klassen, men jeg følte mig alligevel hele tiden adskilt fra resten af klassen."

Andre elever fortæller også om, hvordan det ikke altid lykkedes for lærerne at inkludere eleverne. Solomia fortæller:

Jeg tror, det var rigtig svært for dem [de danske elever] – bare at snakke med mig. Jeg kunne se på dem, at de ikke havde lyst. Og når læreren spurgte: 'Kan I ikke lige snakke lidt med hende?' – så gjorde de det kun, fordi læreren sagde det. Ikke fordi de selv havde lyst. Og jeg kunne jo se, at de ikke ville. Så jeg ville da ikke tvinge dem til at snakke med mig."

Solomia, 15 år

Selv om Nina og Solomias lærere har gode intentioner og på hver sin måde forsøger at hjælpe de ukrainske piger ind i fællesskabet, sker det ikke. Et trygt og forpligtende fællesskab, hvor eleverne tager ansvar for og hensyn til hinanden uanset forskellige baggrunde og forudsætninger, kræver mere end uddelegering af ansvar fra lærerens side, som Solomias fortælling illustrerer. Til trods for, at Ninas lærer vælger en anden tilgang og gør sig umage med at tilrettelægge sociale og fællesskabsfremmende aktiviteter, hvor alle i klassen kan være med, viser Ninas fortælling, at det heller ikke altid er nok. Der er brug for en helhedsorienteret indsats, hvor de ukrainske elever ikke kun gives muligheder for at deltage i sociale, ikke-sprogbårne aktiviteter sammen med deres klassekammerater, men også får tilstrækkelig hjælp og støtte til at deltage i aktiviteter med fagligt indhold. Social og faglig trivsel hænger sammen, og hvis de ukrainske unge skal føle tilhør til deres danske klasse, er det vigtigt, de får hjælp og støtte til at deltage i alle klassens aktiviteter, sociale som faglige.

Ukrainske elever er ensomme

”Altså ... jeg havde det ensomt, selvfølgelig, jeg havde jo ikke nogen at snakke med.”

Sådan fortæller Nina om starten i hendes tid i en almenklasse. Hun fortæller, at hun overhovedet ikke kunne tale med sine nye danske klassekammerater, hvilket betød:

”Jeg lærte ikke nogen at kende, jeg blev ikke venner med nogen, og der var heller ikke nogen, der prøvede at komme til at snakke med mig. Jeg turde ikke gå hen og snakke med nogen alene.”

SPROGFORSKER: ELEVERS KOMMUNIKATIVE BEHOV ÆNDRER SIG MED ALDEREN

Line Krogager Andersen er ph.d. og forsker ved Institut for Kommunikation og Kultur ved Aarhus Universitet og forsker i flersprogethed og sprogdidaktik.

Elevers sprog og kommunikative behov udvikler sig radikalt i løbet af skolealderen. I 0. og 1. klasse, hvor eleverne stadig er ved at lære at gå i skole, kan de klare sig med hverdags-sproget: et ordforråd, der handler om det nære i familien og klassen, og uformelle, fortrolige omgangsformer med enkle sætningsstrukturer. Allerede på de første klassetrin udvikles elevernes færdige ordforråd, og i løbet af skoletiden udvikler de fagligt ordforråd til forskellige fag. Derfor er tilegnelsesopgaven for de ældre elever meget større.

Samtidig øges den sociale kompleksitet. Hvor de yngre elever kan lege i frikvarteret med brug af et meget begrænset dansk, kræver det et bredt sprogligt fundament at kunne deltage på lige vilkår i udskolingselevernes komplekse sproglige interaktioner. Dermed har de ældre elever behov for et langt mere varieret og nuanceret dansk.”

Flere af de ukrainske elever har svært ved sproget og befinder sig i udkanten af fællesskabet, og det kan for nogle føre til ensomhed. Nogle af de ukrainske elever fortæller om at være ufrivilligt alene og føle sig ensom, fordi de ikke har nogle at tale med. Følelsen af ensomhed blandt ukrainske elever er også blevet beskrevet i tidligere rapporter.²⁴

Ensomhed er en smertefuld følelse, der kan opstå, når ens sociale relationer ikke opfylder de behov, man har for social kontakt. Følelsen af ensomhed kan opstå, når man er alene og mangler selskab. Men ensomhed er ikke nødvendigvis forbundet med, om man har mange eller få mennesker omkring sig. Følelsen kan også opstå, når man er sammen med andre, hvis man fx føler sig anderledes end ens sociale relationer, eller relationerne ikke er tilstrækkeligt nære og dybe.²⁵

Nina har ingen venner i sin danske klasse, og derfor savner hun sin modtageklasse: ”Fordi vi var i samme båd, og vi forstod alle sammen hinanden. Her i den danske klasse er det stadigvæk svært at snakke med nogen, det er også svært på grund af sprogbarrieren, og jeg har stadigvæk ikke fået nogen venner dér, selv om jeg har gået i klassen i et år.” At Nina stadig ikke har fundet en ven, der opfylder hendes sociale behov, er medvirkende til, at hun ikke bryder sig om de ”lange dage i skolen”:

“[...] det kan godt være lidt svært og kedeligt også, i frikvartererne sidder jeg hele tiden, for det meste med min notebook, og ser et eller andet på YouTube, sådan noget.”

Nina, 14 år

Alene, usynlig og trist

Nogle af de ukrainske elever giver udtryk for, at de danske elever er ligeglade med dem, ignorerer dem og ikke har lyst til at tale med dem. Det oplever Maryna, da hun efter at have gået i modtageklasse begynder at have timer i en almenklasse:

Der var ikke rigtigt nogen, der lagde mærke til mig, altså om jeg var der, eller om jeg ikke var der ... De virkede overhovedet ikke overraskede, de reagerede slet ikke på mig, og jeg var kun sammen med min ukrainske veninde."

Maryna, 14 år

Hverken Maryna eller de danske elever i hendes nye klasse har fået tilstrækkelig hjælp til at skabe relationer i en sårbar situation, hvor eleverne ikke kender hinanden og har svært ved at tale sammen. Oplevelsen medvirker derfor til, at Marynas opstart i almenklassen bliver svær: "Alting [var] nyt og anderledes, og det var lidt trist," fortæller hun. Solomia har også oplevet at føle sig usynlig, og hun beskriver frikvarterne på sin tidligere folkeskole som en "katastrofe":

Ofte sad der en gruppe piger. Jeg prøvede at gå hen til dem, stille et spørgsmål eller sådan noget. Og de svarede hurtigt – og så var det det. Som om jeg slet ikke var der. Så sad de bare og snakkede videre indbyrdes. Altså, der var mennesker omkring mig, men følelsen af at høre til var der ikke."

Solomia, 15 år

Solomia står alene med opgaven om at blive en del af pigegruppen. Hun mangler ligesom Maryna hjælp til at komme ind i fællesskabet: "I pauserne skulle jeg selv finde nogen, jeg kunne være sammen med."

Lærerne ser ukrainske elever blive isolerede

Vi er meget bekymrede for netop trivslen, som vi jo mener kommer først."

Vera, lærer i en almen 8. klasse

De folkeskolelærere, vi har talt med, er generelt bekymrede for de ukrainske unges trivsel i skolen. Det er ifølge lærerne mere reglen end undtagelsen, at de unge ikke trives i almenklasserne: "Der er mange, der har det svært faktisk, når man sådan kigger rundt," siger Julie. Andreas fortæller, at skolen benytter et digitalt værktøj, hvor et sociogram viser, hvem der er venner med hvem:

Og det giver jo så sådan et edderkoppeperspektiv på, hvordan ser alle relationer ud, og hvem er ikke en del af inderkernen, og hvem er helt ude? Og der kan vi jo desværre se, at man godt hurtigt kan blive meget alene i sådan et spindelvæv, ikke?"

Andreas, lærer i en almen 9. klasse

Ifølge lærerne kan der være forskellige årsager til, at eleverne ikke trives i klassen og får danske venner. De danske elever har ikke altid forståelse for den situation, deres ukrainske klassekammerater står i, er konklusionen fx fra læreren Louise. Hun fortæller om en dreng, der har svært ved at få venner: "Han er en voksen, lille mand, som har rigtig mange refleksioner om sit liv. Og han er et helt andet sted end sine klassekammerater, der fumler rundt." Vera supplerer: "Det er jo en helt anden virkelighed, han lever i. Men han har givet udtryk for, at han ønsker sig sådan nogle venner. Altså ensomhed fylder hos ham."

Her fortæller Sigrid om en dreng, som "har haft svært ved at finde sin position i drengegruppen" og derfor kom i konflikt:

Han har stadig noget med sin udtalelse, hvor han stadig ikke rykker sig, så det kan være rigtig svært. Og på et tidspunkt så drillede de ham også. Og det slår vi jo hårdt ned på. 'Det er bare for sjov!' 'Det er ikke sjovt!'"

Sigrid, lærer i en almen 8. klasse

At lærerne bliver frustrerede over de danske elever, kan handle om, at de selv er usikre på, hvordan de skal håndtere situationen – og på samme måde kan elevernes handlinger være et udtryk for, at situationen er svær, og at heller ikke de ved, hvad de skal gøre. Men det kan også være et udtryk for et utrygt fællesskab og en elevkultur, hvor der hersker snævre normer, og hvor der derfor ikke er plads til at være anderledes.

Det er altid sårbart at tale et andetsprog foran andre, og når klassekammeraterne griner ad de ukrainske elevers udtale på dansk, kan det ikke kun skabe utryghed i fællesskabet, men også føre til "fremmedsprogsangst". Det giver de ukrainske elever dårligere muligheder for at udvikle sig sprogligt, fordi en fejlfindingskultur underminerer modet til at tale dansk. Derfor har skolen ansvar for at etablere trygge, inkluderende læringsmiljøer og tydelige pædagogiske rammer for alle elever.

På den ene side anerkender lærerne, at de ikke kan "tvinge" de danske unge til at blive venner med deres nye ukrainske klassekammerater, for "hvis de er 14-15 år gamle, så er de jo for gamle til, at man kan sige, 'nu skal I to være venner'," som læreren Kamma formulerer det. På den anden side lader det til at skabe stor frustration hos lærerne, når de synes, de danske elever ikke gør sig tilstrækkeligt umage med at inkludere deres ukrainske klassekammerater. Det fortæller Vera om her:

Jeg har været meget ærlig omkring det og sagt [...] 'her har vi en pige, som kommer et svært sted fra. [...] I er sådan en flok skønne unge mennesker, der har rigtig meget ekstra at give, og nu er det simpelthen vores' – altså ikke kun deres, men vores rolle at sige, 'vi skal gøre alt, hvad vi kan, for at hun bliver en del af den her klasse og er glad for at gå i skole hver dag. Og føler sig velkommen.' Og det skal alle gøre sig umage med. Både drenge og piger. For jeg skal være ærlig og sige, der falder også kommentarer. Der er også drenge og piger, der ikke kan finde ud af, at man laver fejl, og [de] griner af det og sådan noget. Altså, der er sådan nogle ting, der foregår, og det er da smadder hårdt, og det kan hun da godt fornemme. Det er jo en kæmpe usikkerhed."

Vera, lærer i en almen 8. klasse

Drillerier, mobning og ubehagelige oplevelser

Nogle af de ukrainske elever fortæller, at de har oplevet at blive drillet eller mobbet, mens andre fortæller om ubehagelige oplevelser uden at betegne det som det ene eller andet.

I Børns Vilkår forstår vi drilleri, som enkeltstående og kortvarige handlinger i et socialt gensidigt samspil, mellem personer, der er nogenlunde lige i styrke og status. Drilleri kan være ment for sjov, være venlige eller klodsede bemærkninger, hvor begge parter i udgangspunktet har mulighed for at sige fra, og hvor relationen grundlæggende er præget af gensidighed. Mobning forstår vi derimod som systematisk og gentagen negativ adfærd rettet mod den samme person eller de samme personer, hvor der er en ulige magtbalance. Dem, der bliver udsat for det, har svært ved at forsvare sig. Vi ved fra forskning, at mobning kan foregå på et utal af synlige og usynlige måder, og at mobning ikke nødvendigvis er en bevidst handling.

Når vi bruger betegnelsen mobning i analysen, er det fordi, vi vurderer, at eleverne fortæller om oplevelser, der er præget af et utrygt fællesskab – ikke et ligeværdigt og gensidigt samspil.

Olesia har tidligere gået på en folkeskole, hvor hun mistrivedes. Hun følte sig glemt, alene og udsat for ”drillerier”:

”Altså, til at begynde med, der ville alle de andre gerne være sammen med mig. [...] Men efter et stykke tid begyndte de at glemme mig. De begyndte at glemme mig, og det varede i lang tid. Og efter et stykke tid begyndte drengene altså ikke ligefrem at mobbe mig, men nogle gange sådan at drille på en måde ved at sige: ’Prøv at sige det, eller prøv at sige det, hvorfor gør du sådan, og hvorfor er du sådan,’ og så videre.”

Olesia, 14 år

Med afsæt i Børns Vilkårs forståelse af mobning kan Olesias oplevelser tolkes som en usynlig form for mobning, der udvikler sig til en mere synlig mobning. Da vi interviewer hende, er hun skiftet til en anden folkeskole, hvor hun har fået et par veninder, som hun er tæt med og glad for. Alligevel føler Olesia sig stadig ensom. Efter oplevelserne på hendes tidligere skole har ensomheden bidt sig fast i hende: ”Efter den gamle skole, så har jeg hele tiden en fornemmelse af, selv hvis jeg er sammen med mine venner, som kender mig virkelig godt, selv hvis jeg er midtpunktet i selskabet, så føler jeg mig alligevel ensom.”

Nina fortæller også om oplevelser med synlig og usynlig mobning:

”... der var igen ikke nogen, der snakkede med mig, ingen, der prøvede at komme til at snakke med mig, og da næste skoleår begyndte, var der nogen, der begyndte at mobbe mig. Jeg var måske et nemt offer for dem, altså der var ikke noget med, at jeg blev slået og sådan noget, men de sådan ... grinede og tog mine ting, det var rigtig væmmeligt.”

Nina, 14 år

Mobning relateret til deres ukrainske baggrund

Ukrainske elever fortæller om mobning, som både er usynlig og synlig. Det er forskelligt, i hvor høj grad mobningen handler om deres flugtbaggrund. Maryna fortæller fx, at hun bliver drillet med, at hun er ukrainer: ”Som regel lægger de enten ikke mærke til mig, eller også kan de finde på at drille mig med, at jeg er ukrainer.”

En anden elev, Iryna, fortæller om den folkeskole, hun gik på, inden hun skiftede til ungdomsskolen: ”Der oplevede jeg lidt mobning mod ukrainerne fra nogle andre elever. Altså, jeg vil slet ikke klage over lærerne, for de hjalp altid. Men der var nogle elever, der var negativt indstillet. [...] Det var ikke sådan hård mobning, men det var alligevel ubehageligt at være i en atmosfære, hvor man kunne mærke, at folk ikke kunne lide en og ikke havde lyst til at snakke.” Hun fortæller dog også specifikt om nogle ubehagelige oplevelser, hun har haft på sin tidligere folkeskole:

”Der var nogle drenge, som godt kunne lide at løbe rundt på skolen og råbe, haha, boom-boom, Ukraine, boom-boom! Sådan noget. [...] Jeg var ikke den eneste ukrainske pige, der var to andre piger. Vi gik til lærerne og sagde, at det ikke var okay, at vi ikke kunne lide det.”

Iryna, 16 år

HVAD ER MOBNING?

Mobning er et socialt fænomen, som udspiller sig i utrygge fællesskaber. I en klasse, hvor der ikke er et trygt fællesskab og en oplevelse af tilhørsforhold, kan der opstå et fællesskab om at mobbe andre. Mobningen bliver derved en måde at opnå en følelse af at høre til og være en del af fællesskabet. Mobning kan forstås som et mønster af udstødseshandlinger, som kan foregå både fysisk og digitalt. Mobning er, i modsætning til drilleri, præget af eksklusion og udstødelse, der kan være direkte, tavs eller skjult.

SKOLEFORSKER: NYANKOMNE ELEVER ER I SÆRLIG RISIKO FOR MOBNING

Gro Hellesdatter Jacobsen er ph.d. og lektor ved Center for Uddannelsesforskning ved Aalborg Universitet og forsker i pædagogik og migration.

”Vi har lært af EXBUS-projektet og det nye mobbesyn, at mobning skyldes en utryg kultur i børnefællesskabet. Alle mennesker er afhængige af at være del af sociale fællesskaber. Det kan øge utrygheden i et klassefællesskab, når der kommer ukrainske elever, der ikke hører til endnu. Det kan minde de andre elever om deres eget skrøbelige tilhørsforhold. Hvis der mangler forståelse for disse processer og tilstrækkelig voksenstøtte til at give de ukrainske elever en værdig position i fællesskabet, kan det skabe utryghed for alle, og det går ud over de nyankomne elever.”

Mange finder tryghed i fællesskaber med andre flersprogede unge

Mange af de ukrainske unge, vi har interviewet, bruger ofte frikvarterne sammen med andre ukrainske unge. Dette kan være et resultat af, at de ofte befinder sig i periferien af fællesskabet i den danske almenklasse. Ukraineres fælles baggrund og sprog gør, at de nemmere får en fælles forståelse. Oleksii går i en dansk almenklasse, og det er han glad for. Men han taler også varmt om sin tid i modtageklassen: "Fordi der var ukrainere, folk fra mit eget land. Vi havde mere til fælles, kunne snakke sammen, det var nemmere at forstå hinanden," forklarer han.

Kateryna går i en dansk klasse og har danske klassekammerater: "Jeg er den eneste ukrainer i klassen," fortæller hun. Men et par gange om ugen kommer andre ukrainere fra en modtageklasse på skolen ind i hendes klasse og er med i undervisningen – og det gør en positiv forskel for hende:

"Jeg er glad for, at nogle af eleverne fra M8 har timer sammen med os i den danske klasse. [...] Bare det, at jeg i det mindste i nogle timer har nogen, jeg kan snakke med. For hele det år, jeg gik i skole, havde jeg ikke nogen, jeg kunne tale rigtigt personligt med."

Kateryna, 14 år

Mange af de ukrainske elever, der er glade for at gå i skole eller klasse med andre ukrainske elever, peger på, at relationerne til andre ukrainere er tættere og mindre overfladiske, som Olha fortæller: "Vi kender hinanden som vores egne fem fingre. Vi har altid noget at snakke om, vi forstår hinanden på et halvt ord, og det er altid spændende."

Ukrainske elever kan også danne fællesskaber med andre unge, som har anden etnisk baggrund end dansk, som Julia, der "har både ukrainske og ikke-ukrainske venner."

Hun har veninden Jasmin fra Mellemøsten og Arto, som hun ikke ved, hvor kommer fra, og de taler "nogle gange dansk, nogle gange engelsk" sammen.

Kateryna, som går i en almenklasse, fortæller om hjælpsomhed og fællesskab blandt elever med dansk som andetsprog:

"Jeg snakker mest med de piger, der taler meget engelsk, selv indbyrdes. Det vil sige, de har boet her hele deres liv, men de er ikke danskere [...] de har også problemer med dansk, med sproget. Derfor er det meget lettere for mig med dem. [...] altså, ikke-danskerne forstår mig. De ved, hvordan det føles. Men danskerne forstår det slet ikke. De synes, at dansk er så let for dem, så det må også være let for andre. Og derfor behandler de os ukrainere faktisk dårligere."

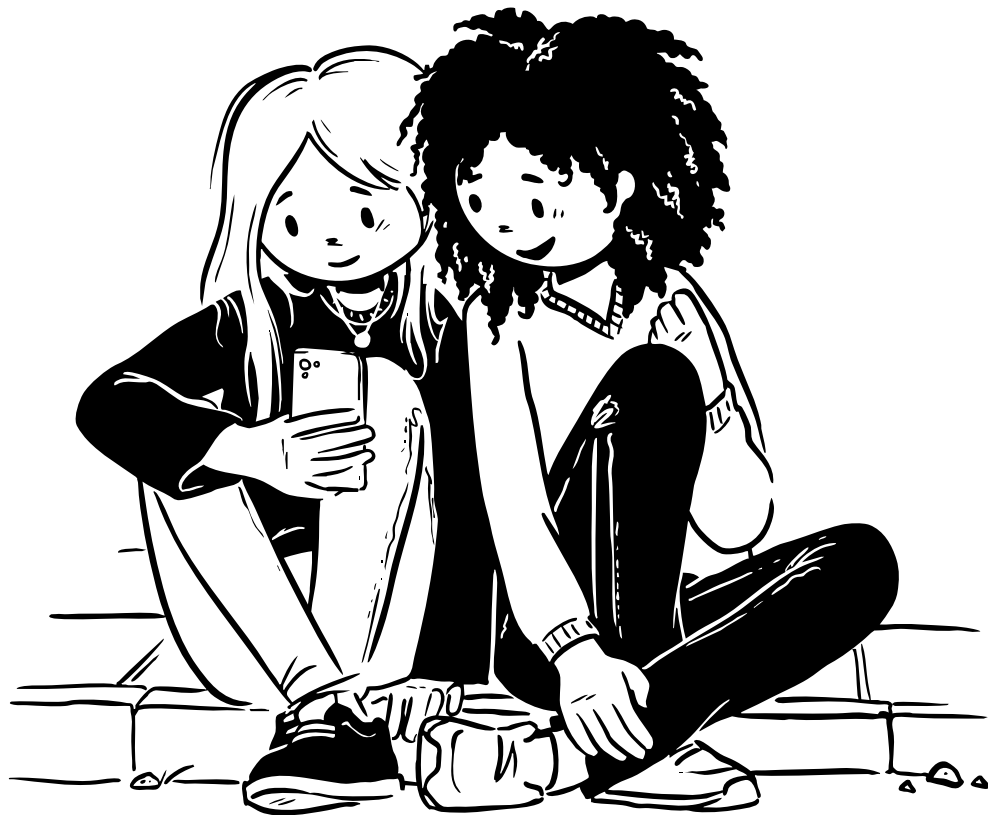
Kateryna, 14 år

Kateryna peger på en følelse af ikke at være forstået. Mens hun har noget til fælles med de piger, som ikke er danskere, understreger hun, at danskerne ikke har de samme erfaringer som hende. Solomia har også en opfattelse af, at danskerne er anderledes end hende: "[...] det der med, at vi slet ikke havde fælles emner at snakke om. [...] Generelt snakkede de andre meget om fester og sådan noget, og det er jeg ikke rigtig til. Så vi havde faktisk ikke noget fælles at snakke om, og de holdt sig mere på afstand af mig, kan man sige." Når kontakten bliver så svær for de ukrainske elever, kan det for nogle blive en nødvendig strategi at trække sig og fremhæve forskellene imellem en selv og de andre. Anna giver fx udtryk for, at hun ikke taler så meget med sine danske klassekammerater og heller ikke har lyst til det: "Jeg har ikke brug for venner. Jeg har en søster, og derhjemme har jeg også en lillesøster og en storesøster. Så jeg har nok at snakke med, og jeg har andre interesser, end de har i klassen. Derfor er jeg ikke særlig interesseret i at snakke med dem."

Nogle lærere problematiserer elevernes gruppedannelse

De fleste lærere bemærker, at det er svært for de ukrainske elever at få adgang til deres danske klassekammeraters fællesskaber. Enkelte af de interviewede lærere er dog af den opfattelse, at nogle ukrainske unge ikke er særligt interesserede i at socialisere med deres danske klassekammerater, og at de derfor selv "melder sig ud" af klassens fællesskaber. Det er Kamma og Lene fx inde på. De har den opfattelse, at nogle ukrainske elever kun søger andre unge, "der har den samme sprogbaggrund som dem selv" og derfor "ikke ser et behov for at komme ind i de danske elevers netværk." Her fortæller de om to ukrainske unge, som er fundet sammen med en tredje elev, der har anden etnisk baggrund:

Kamma: De melder sig også meget ud så. Virkelig. Det er en modstand, ikke?

Katrin: Jo, jo. [...] Fordi det er ikke, fordi at de andre, altså de andre [elever i klassen] er ikke imod dem, men de er endt der, hvor de bare får lov at være. De lader dem bare være. Også fordi de ikke viser, at de vil noget fagligt.

Kamma: Ja, hverken socialt eller fagligt.

Lene fortæller, at "de er ligesom et trekløver for sig selv i klassen, desværre," og at "det er virkelig, virkelig svært at få dem integreret." Hun har også prøvet at støtte op om, at de tre elever "kunne have noget til fælles [...] ud fra tanken, at det kunne jo være, de kunne give hinanden noget." Alligevel bekymrer det både Lene og Kamma, at de to unge ukrainere: "Har slet ikke prøvet selv at blive en del af det hele," men søger kun den tredje dreng. Lene fortæller:

■ ■ Og her der skulle tages klassebillede lige efter sommerferien, så er ham den tredje dreng sådan, 'hvad nu hvis ikke vi vil være med på billedet?' 'Men det her, det er et klassebillede. Alle er med på billedet.' [...] Okay, så gik de ind og var med på billedet, men de sørgede også for at stå strategisk sammen. De ville ikke fordele sig rundt."

Lene, lærer i en almen 9. klasse

På den ene side har lærerne gode intentioner om at hjælpe de ukrainske unge til at udvide deres sociale relationer i klassen – men med respekt for, at de unge ukrainere kan have en oplevelse af, at de har noget særligt til fælles og finder: "Den der trykkelighed selvfølgelig, i sproget," som Kamma siger. På den anden side kan lærernes fortælling også være et udtryk for, at de problematiserer drengenes gruppedannelse og ikke har indblik i, hvilke sociale fællesskaber det er muligt for de ukrainske unge at få adgang til og bidrage ind i.

Isabella, som er lærer og koordinator, giver på den ene side udtryk for, at man som lærer skal passe på med at mistolke de unge ukraineres signaler og intentioner, for: "Det er jo også en gruppe elever, der virker sådan meget reserverede." Men: "Man skal ikke kun tolke det som sådan en 'ej, bare lad mig være,' men måske blive ved med at være opsøgende," understreger hun. På den anden side giver Isabella udtryk for, at de ukrainske unge:

"Måske heller ikke [har] den helt store lyst og drive til sådan at 'bonde' med alle mulige andre." Hun mener, det kan skyldes, at de har nok i deres ukrainske venner og i øvrigt er usikre på, om de skal blive i Danmark eller ikke:

■ ■ [...] mange af dem bor jo i forvejen steder, hvor de bor rigtig mange [ukrainere], så de får ligesom deres sociale batteri opladet derhjemme [...] Og så noget af det, tror jeg også, skyldes det her med, at de ikke helt ved, jamen er vi tjekket helt ind, eller er vi ikke tjekket ind, eller hvad skal vi, ikke?"

Isabella, lærer og koordinator for modtageklasser i udskoling

I interviewene er det tydeligt, at lærerne ønsker, at de ukrainske unge skal finde ind i fællesskaber med deres danske klassekammerater. Men lærerne har ikke altid for øje, at der kan være flere forklaringer på, at det ikke sker. Interviewene tyder på, at lærere kan mistolke, hvorfor de ukrainske elever finder sammen med hinanden og med andre, der har anden etnisk baggrund. Det er ikke nødvendigvis et udtryk for, at de ukrainske unge ikke har et "behov" for at blive en del af de danske unges fællesskaber. Det kan også skyldes de ukrainske unges erfaringer med, at det er (for) svært at blive accepteret og "lukket ind" i de allerede eksisterende sociale fællesskaber i den danske almenklasse. Og det kan føre til, at de finder sammen med de elever, som enten har ukrainsk eller anden etnisk baggrund og dermed er mere "ligesom dem selv." Man kan sige, at eleverne samles om det, de har til fælles – nemlig at være "anderledes" og at have et andet modersmål end dansk – og at det er med til at forbinde dem i et fællesskab. Det samme har forskning om etniske minoritetsbørn i folkeskolen påpeget.²⁶

Når kulturelt fællesskab ikke fører til venskab

Flere af de ukrainske elever, vi har talt med, er blevet venner med andre ukrainere på deres skole, men det gælder ikke alle, for som Solomia forklarer:

”Jeg føler mig ikke rigtig tæt på de ukrainske elever her. Der er mange ukrainere, men jeg har ikke det der med, at jeg bare automatisk vil være sammen med dem. [...] hvis jeg kan vælge at snakke med en dansker, som jeg har noget fælles med, eller med en ukrainer, bare fordi vi taler samme sprog – så vælger jeg danskeren.”

Nina har både på en tidligere skole og sin nuværende skole oplevet at have svært ved de sociale relationer – også selvom der er ukrainske elever på skolen. I den nuværende klasse oplever hun, at der ikke altid opstår venskaber, selvom hun deler sprog og kulturel baggrund med nogle af de andre elever:

”Jeg kender en pige, hun har boet i Danmark meget længe, men hun er fra Ukraine, og hun taler russisk, nogle gange snakker jeg med hende i frikvartererne, men det sker ikke så tit, og så taler jeg ikke særlig meget med de andre i min klasse, selv om i min klasse, altså jeg er ikke den eneste fra M-klasserne [modtageklasserne], der er nogle drenge også, en af dem er fra [et centraleuropæisk land], han taler russisk, han har lært russisk på en eller anden måde [...], men ham snakker jeg heller ikke så meget med, fordi vi ikke rigtig har så meget til fælles.”

Når relationerne til de danske elever er svære, kan de ukrainske elever stå i en sårbar position, hvor de kun har fællesskaber med en eller få andre. De skrøbelige fællesskaber er blandt andet karakteriseret ved, at de unge kun har enkelte, de taler med. Maryna fortæller, at hun tidligere har haft et par ukrainske veninder på sin skole, men det har hun ikke længere: ”Fordi min veninde er rejst, og der er en anden pige, som jeg ikke snakker med mere. [...] jeg savner at have nogle ukrainere der [i klassen],” forklarer hun. Samtidig synes hun, det er svært at tale med de danske klassekammerater: ”Jeg ville gerne have både ukrainske og danske venner, men det går ikke rigtigt med danske på grund af sprogbarrieren indtil videre. Jeg ville meget gerne blive venner med nogle ukrainere, men det er lidt svært for mig.” Uden ukrainske venner oplever Maryna bl.a. at være alene i frikvarterne:

”Lige for tiden, hvor jeg ikke har nogen at være sammen med, går jeg hen til gyngerne, eller også går jeg bare rundt i skolegården eller i skolen, men dengang jeg havde en veninde, satte vi os tit sammen et sted og snakkede om alt muligt.”

Maryna, 14 år

At have en lille omgangskreds betyder også, at det kan være svært, når de få venner, man har, ikke er i skole. Som Olesia fortæller: ”Hvis jeg skal være alvorlig, så er en dårlig dag, når de piger i min klasse, som jeg snakker bedst med, alle sammen er syge. Det er det værste”.

Det gode skoleskift - fra folkeskolen til ungdomsskolen

Solomia gik på en folkeskole i tre år, hvor hun ikke trivedes med sine danske klassekammerater. Da vi interviewer hende, er hun startet i 10. klasse på en ungdomsskole – og det har gjort en positiv forskel for hende: ”Jeg brød mig slet ikke om det gamle. Jeg ville starte helt forfra – et sted, hvor ingen kendte mig som ’hende, der kom til Danmark og sad i et hjørne og var helt stille.’ Der [i folkeskolen] fik jeg aldrig lov til at åbne mig.” På ungdomsskolen føler hun sig ikke lige så anderledes og fagligt bagud, og hun oplever et helt andet fællesskab, hvor man hjælper hinanden:

”Vi har sådan en meget ... hvordan skal jeg sige det ... blandet klasse. For der er både mange fra andre lande og danskere. Og det er meget bedre for mig. Jeg føler mig mere selvstikker her, fordi der er mange på mit niveau, og nogle er måske endda under mit niveau. Så der er en slags balance. Vi hjælper hinanden mere, det hele fungerer bedre end på min tidligere skole.”

Solomia, 15 år

Nazar foretrækker også ungdomsskolen fremfor folkeskolen: ”Jeg kan bedre lide det her end der. Her har jeg lært mere dansk. Og selve undervisningen – jeg kan bare bedre lide at gå i skole her end der,” forklarer han og uddyber: ”Fordi der er flere mennesker, flere ukrainere. Og fordi undervisningen her er mere målrettet folk, der kommer fra andre lande – som ikke kan sproget endnu.” For de unge, der først har gået i en almenklasse i folkeskolen, inden de kom til ungdomsskolen, gør det ifølge Katrin, som er lærer på en ungdomsskole,

en positiv forskel for deres sociale og faglige trivsel, at de på ungdomsskolen møder andre unge, som har samme baggrund som dem selv – for det frigiver ressourcer til at være med i undervisningen:

”Altså der må vi bare sige, at der er der altså en kæmpe værdi i, at de er sammen med ligesindede. [...] at de er kommet over til nogle, de kan spejle sig i. [...] Så det her med, at de lige pludselig er sammen med nogle, de kan få lov til også at tale ukrainsk med, og som deler en historie med dem, det frigiver en masse ressourcer til, at de så godt kan byde lidt ind i undervisningen.”

Katrin, lærer på en ungdomsskole

Ungdomsskolelærerne er bevidste om, at mange ukrainske unge ”stadigvæk er meget bundet til hinanden,” og at de derfor ”klumper sig rigtig meget” – ”fordi man har fælles sprog,” siger Birgitte og Toke. Og det kan der både være fordele og ulemper ved. Men ”det mest naturlige er jo, at man er sammen med dem, man er tryk med, ikke?” siger Ruth – og Birgitte supplerer:

”Altså jeg ser en kæmpe fordel i, at de er trygge. [...] at de også er med til at give hinanden noget tryghed, og det med at de kan snakke om det, der er svært.”

Birgitte, lærer på en ungdomsskole

Andre gruppedynamikker på ungdomsskolen

Ungdomsskolerne har modtaget mange ukrainske elever sammenlignet med de enkelte folkeskoler. Ifølge lærerne på én af de to ungdomsskoler, vi har besøgt, har det bl.a. betydet, at der er opstået "mange grupperinger af ukrainske elever," som Toke formulerer det. Hans kollega Birgitte fortæller, at den særlige elevsammensætning med hhv. mange ukrainere og mange danskere har givet anledning til "nogle gnidninger" mellem de to grupper på skolen: "Altså den der med, at de [ukrainske elever] simpelthen, det var for stor en gruppe nærmest. Og de havde svært ved i pauserne, altså den der kommunikationsbrist, der jo var. Der var nogle gange nogle konflikter, som, jeg tror, går begge veje."

Mange af de unge ukrainere er glade for det flersprogede miljø på ungdomsskolen og de mange klassekammerater med ukrainsk eller anden etnisk baggrund, men nogle fortæller om vanskelige relationer til de danske elever: "Med danskerne er det lidt svært. Nogle af danskerne har et fint forhold til os, og vi snakker med hinanden, men der er nogle andre, som ikke så godt kan lide os," fortæller Ksenia. Hun forsøger at skabe relationer til danskerne, men det er svært at tage initiativ, når man både har svært ved sproget og oplever, at de danske elever ser skævt til én:

■ ■ Ah, jeg ved helt ærligt ikke, hvordan man skulle gøre det med danskerne, det er meget svært. Jeg er med på, at lærerne forsøger at hjælpe os til at få gode relationer, men de andre [elever] vil ikke snakke med os [ukrainere], og vi har selv svært ved at udtrykke os. [...] Jeg har prøvet mange gange, men med de der underlige blikke er det meget svært for mig."

Ksenia, 16 år

Platon har også en følelse af at være uønsket og ikke særligt vellidt blandt de danske elever på ungdomsskolen: "Det virker ikke, som om de ret godt kan lide ukrainere. De behandler dem ... altså de giver bare udtryk for, at de ikke har brug for dig, og at de godt kunne tænke sig, at du ikke var her." Han fortæller specifikt om en konflikt med en dansk dreng på skolen: "Vi spillede håndbold. Og så ramte han mig i ansigtet med bolden. Og så begyndte jeg altså, så begyndte jeg at bande ad ham på dansk." Herefter beder læreren Platon om at gå væk fra banen, og han går ud. Men da han kommer tilbage, eskalerer konflikten:

■ ■ [...] så kommer han [den danske dreng] hen til mig, og der står nogle andre drenge, og han siger noget i retning af: "Hvad kommer du rendende her efter igen?" Jeg svarede ham ikke noget. Så begynder han at råbe, han begynder at råbe op om, hvad helvede jeg laver her, vi har ikke brug for ukrainere her. Så jeg går tilbage på banen og trænger ham op i et hjørne. Han sparker mig på armen, på den venstre. Så begyndte vi at slås ..."

Platon, 16 år

Julia kan heller "ikke så godt lide" de danske elever i hendes klasse. I modsætning til Platons fortælling om åbenlys konflikt, fortæller hun, at der foregår noget usagt mellem de ukrainske og de danske elever på skolen, og at hun derfor synes, de danske elever: "Er virkelig overlegne. De fleste danskere er overlegne." Hun uddyber:

"Konkret i vores klasse er der en eller to, der er sådan. Men de er ikke alle sammen sådan. [...] Det er ikke drengene, hos os er det pigerne. Hvis du går forbi dem, så kigger de, som om [...] De siger jo ikke noget til os, så vi siger heller ikke noget til dem. [...] Der er ingen, der snakker om det, det er bare en fornemmelse."

Julia, 17 år

Det fremgår altså også af elevinterviewene, at grupperingen mellem de danske og de ukrainske elever præger deres relationer og interaktioner med hinanden på skolen. Omvendt fortæller ungdomsskolelærerne, at det heller ikke altid er nemt for de danske elever at nærme sig de ukrainske:

■ ■ [...] det er svært nogle gange for de danske elever med den der, 'jeg har jo ikke lyst til at sætte mig over til dem, når de taler ukrainsk og bliver ved med det, når jeg kommer derhen. Så føler jeg mig ikke helt vildt velkommen.'"

Birgitte, lærer på en ungdomsskole

På de to ungdomsskoler har lærerne dog generelt en opfattelse af, at de fleste ukrainske unge trives ganske godt på skolen: "Det ser ud som om, at uanset om man så er med i en af de andre grupper eller i ukrainske grupper, at de hygger sig enormt meget, når de er her. [...] altså de har jo helt

almindelige ungdomsliv med kæresten og alt det. Konflikter og fællesskab og hygge," fortæller Ruth.

Der er forskel på folkeskolen og ungdomsskolen, bl.a. fordi elevsammensætningen er forskellig på de to typer af skoler. Vores interviewdata indikerer, at mange ukrainske unge i folkeskolen står meget alene og generelt har svært ved at blive en del af deres danske klassekammeraters fællesskaber. Derfor finder de typisk sammen med andre flersprogede unge i nogle små og ofte skrøbelige fællesskaber. Anderledes ser det ud på ungdomsskolen, som har modtaget mange ukrainske elever. Her oplever flere af de unge, vi har talt med at være en del af et større og stærkere socialt fællesskab. Samtidig peger vores interviewundersøgelse på, at der på ungdomsskolen også kan opstå negative dynamikker mellem hhv. de danske og de ukrainske elever, som kan skabe utryghed og konflikter. Og heller ikke i ungdomsskolen har de ukrainske elever nemt ved at blive en del af de danske elevers fællesskaber – til trods for at flere elever giver udtryk for, at lærerne forsøger at hjælpe.

TRIVES DE UKRAINSKE DRENGE BEDRE END PIGERNE?

Til undersøgelsen har vi interviewet 24 elever, hvoraf ti er drenge. Størstedelen af pigerne beskriver i den kvalitative undersøgelse, at de har haft eller stadigvæk oplever sociale og/eller faglige udfordringer i skolen, men kun to af drengene italesætter at have det svært i skolen. De resterende otte drenge giver udtryk for, at "det går fint", men det lykkedes os ikke i interviewene at få dem til at sætte så mange ord på, hvad det er, der gør, at de trives.

Andrii kom til Danmark i 2022, og han blev udsluset i en almenklasse efter at have fået modtageundervisning i halvandet år. Han fortæller, at han er glad for sin skole, og at han føler sig som en del af den danske klasse: "Hver dag er egentlig en god dag [...] der er ikke rigtig nogen dårlige dage her. [...] Jeg kom, lærte dem [de nye klassekammerater] at kende, og det føltes bare som om, vi allerede var gode venner. Jeg behøvede egentlig ikke engang at lære dem at kende – jeg kom bare, og der var allerede god stemning."

Viktor kom til Danmark i 2023 og er også blevet udsluset i en dansk almenklasse efter at have gået i en modtageklasse. Han fortæller, at han har det "helt fint faktisk" i den danske klasse: "Alle klassekammeraterne er søde og venlige. [...] Vi snakker bare, laver sjov, spiller nogle gange." Han kan også godt lide undervisningen i den danske klasse: "Det er sjovt i timerne. Der er ikke sådan noget, der er kedeligt eller for svært."

Drengenes fortællinger viser en tendens, som afspejles i vores analyse af data fra "Den Nationale Trivselsmåling", hvor en lavere andel af de ukrainske drenge end de ukrainske piger svarer bekymrende på de spørgsmål, der indikerer lav elevtrivsel. 20 pct. af drengene har lav trivsel jf. trivselsindikatoren, mens det gælder for 27 pct. af pigerne. Samme tendens ser vi blandt andre elever. Dog er der næsten dobbelt så stor andel af de ukrainske drenge, der mistrives, hvis vi sammenligner med andre drenge, hvor 11 pct. mistrives (jf. tabel 1 på side 27).

Det er svært at vide, hvad der ligger bag disse forskelle mellem de ukrainske drenge og piger. Flere af de drenge, som vi har interviewet, deltager i forskellige sportsaktiviteter i frikvartererne. Sigrid, en af lærerne, som vi har interviewet, siger, at sport er en god måde at komme ind i positive fællesskaber. Selv har hun erfaret, at de ukrainske drenge trives bedre socialt og har "en nemmere adgang" til interessefællesskaber med andre drenge i skolen:

”Drengene er noget nemmere, fordi de leger, de spiller bold, og generelt er det jo nemmere [...] at blive en del af et større fællesskab, fordi så er der fodboldsprog eller noget andet, som de har til fælles. Piger er noget andet, fordi at de i forvejen er lidt grupperede [...] og ’hvilken tøjstil har du? Matcher vi? Tænker vi ens? Er du en del af os, eller er du en del af de andre?’ Så der kan man godt skille sig lidt ud.”

Sigrid, lærer i en almen 8. klasse

Citatet er et eksempel på, hvordan kønnede normer og ofte udtalte forventninger til, hvad der skal til for at have adgang til et fællesskab, udspiller sig i skolens fællesskaber. Hvis disse normer ikke udfordres, kan det få betydning pædagogisk såvel som relationelt og begrænse nogle elevers deltagelsesmuligheder og oplevelse af tilhør.

Forskning fremhæver, at det kan være nemmere for yngre elever og elever med ikke-sprogbårne interessefællesskaber at finde sammen trods sproglige udfordringer. Samtidig er pigers sociale fællesskaber ofte mere sproglige, mens drenges sociale fællesskaber kan være mere orienterede mod et fælles tredje, der ikke nødvendigvis er sprogligt medieret. Det betyder med andre ord, at der kan være en overordnet forskel i drenge-

gruppers og pigegruppers relationer og fællesskaber.²⁷ Det er derfor også helt plausibelt, at det særligt i udskolingen er en større sproglig udfordring at komme ind i en pigegruppe end en drengegruppe, og at elever af forskelligt køn med sammenlignelige sprogkompetencer derfor vil være forskelligt stillet.

Ifølge læreren Sigrid får interessefællesskaberne dog mindre betydning i takt med, at der kommer større fokus på faglig udvikling i udskolingen, fordi: "Man begynder at finde sammen med dem, som kan det samme som en selv." Hun fortæller, at en af de ukrainske drenge i hendes klasse derfor langsomt bevæger sig længere ud i fællesskabets periferi og bliver fravalgt i fx gruppearbejde: "Nu bliver det for svært. Nu begynder de [andre drenge] at bruge et andet skolesprog, fagsprog, som han ikke kan være med på, så der lukker han sig ned." Sigrids kollega Mette fortæller samtidig om en ukrainsk dreng: "Som går sådan meget alene, og mange af drengene fra hans klasse spiller også fodbold, han er bare ikke interesseret i det."

Det er svært at finde entydige svar på, hvorfor drengene svarer anderledes end pigerne, når vi i interviewene spørger til deres trivsel i skolen. Samtidig er det vigtigt at understrege, at drengenes fortællinger på nogle punkter minder om pigernes. Drengene har også mange klasse- og skoleskift, de oplever sproglige barrierer og er mest sammen med andre ukrainere eller andre elever med dansk som andetsprog. Drengene i vores interviewundersøgelse beskriver dog i mindre grad end pigerne, at disse forhold leder til mistrivsel i form af fx ensomhed og frygt for at blive udstillet. Derudover ved vi fra andre undersøgelser, at drenge og mænd kan have sværere ved at bede om hjælp og fortælle, at de har det svært, fx fordi de oplever, at de selv skal løse deres problemer og selv skal have styr på deres følelser.²⁸ I lyset af denne viden kan drengenes svar også tolkes som et udtryk for en maskulinitetskultur, hvor det er svært for dem at fortælle, at de har det svært.

 20 %

**AF DRENGENE
HAR LAV TRIVSEL**

 27 %

**AF PIGERNE
HAR LAV TRIVSEL**

SAMTALER PÅ BØRNETELEFONEN PÅ UKRAINSK

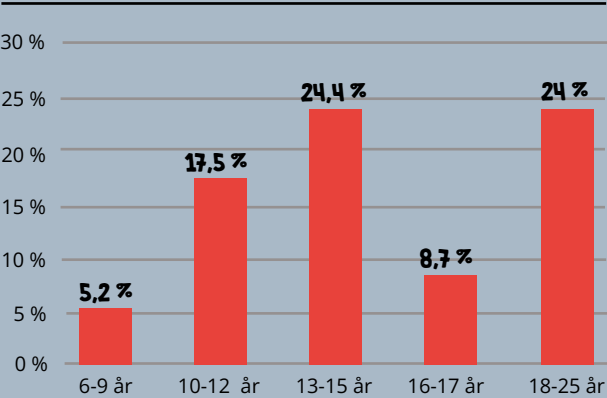
Hvad er BørneTelefonen på Ukrainsk?

Den 5. april 2022 åbnede BørneTelefonen på ukrainsk. Her sidder ukrainsktalende rådgivere klar til at rådgive børn, unge og forældre, der er flygtet fra krigen i Ukraine. De ukrainsktalende rådgivere er uddannet i BørneTelefonens samtalemodeller, viden om børns rettigheder, Børns Vilkårs børne- og ungesyn m.m. I starten var det særligt forældre, der kontaktede BørneTelefonen på ukrainsk med spørgsmål om det danske samfund og om kontakt til myndighederne. Den 18. juni 2022 åbnede Chat-ten på ukrainsk. Efter Chattens åbning oplevede vi en stigning i samtaler med ukrainske børn og unge. Nedenstående analyse er udelukkende baseret på børn og unges henvendelser til BørneTelefonen på ukrainsk.

Hvem henvender sig?

I perioden fra BørneTelefonen åbnede for rådgivning på ukrainsk d. 5. april 2022 til d. 31. december 2025, har der været 1.194 samtaler med børn og unge, der er flygtet til Danmark. Blandt dem er det særligt unge mellem 13 og 15 år (24,4%) og unge mellem 18 og 25 år (24%), og som har henvendt sig. Flere piger (59,5%) end drenge (33,1%) har kontaktet BørneTelefonen på ukrainsk.²⁹

Figur 4: Aldersfordeling

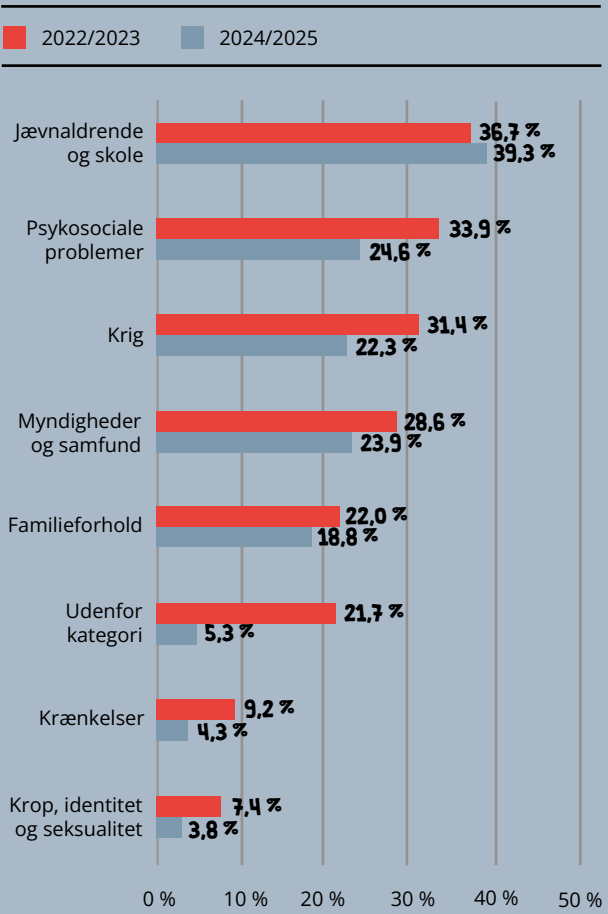
Note: Figuren indeholder rådgivningssamtaler med børn og unge på BørneTelefonen og Chatten på ukrainsk i perioden d. 5. april 2022 til d. 31. december 2025. Andele er beregnet ud fra det samlede antal rådgivningssamtaler med børn og unge (N=1.194). I 241 samtaler er barnets alder ikke oplyst, og derfor summerer andelen ikke til 100 pct.

Hvad henvender ukrainske børn og unge sig om?

Trivsel i skolen og relationer til jævnaldrende fylder mere og mere i samtalerne med ukrainske børn og unge

Det hyppigste hovedtema i samtalerne med de ukrainske børn og unge er jævnaldrende og skole, det gælder for hele perioden og stiger fra 2022/2023 til 2024/2025. Samtaler om psykosociale problemer, såsom angst, stress og ensomhed, men også krig og spørgsmål om det danske samfund fylder ligeledes en del i samtalerne med børn og unge på BørneTelefonen på ukrainsk. Her ses dog et fald i samtalerne fra 2022/2023 til 2024/2025. Det kan tyde på, at de ukrainske børn og unges trivsel i skolen og deres relationer til jævnaldrende er kommet til at fylde mere i takt med, at mange er blevet udsluset i en dansk almenklasse.

Figur 5: Hovedtemaer for 2022/2023 og 2024/2025

Note: Figuren indeholder rådgivningssamtaler med børn og unge på BørneTelefonen og Chatten på ukrainsk i perioden d. 5. april 2022 til d. 31. december 2025. Andele er beregnet ud fra det samlede antal rådgivningssamtaler med børn og unge (N=837 i 2022/2023 og N=394 i 2024/2025).

CASES FRA BØRNETELEFONEN

UKRAINSKE BØRN OG UNGE FORTÆLLER OM PROBLEMER I SKOLEN

Flere af de tematikker, som vi ser i vores interviewundersøgelse, fylder også på BørneTelefonen på ukrainsk. Mange af de ukrainske børn og unge, som kom til Danmark efter krigens start i 2022, er nu blevet helt udsat i en almindelig dansk folkeskoleklasse. Her skal eleverne etablere et nyt tilhørsforhold, både fagligt og socialt. Men samtalerne viser, at det ikke altid er nemt.

Udfordringer med sproget kan give en følelse af ensomhed i den danske klasse

På BørneTelefonen på ukrainsk fortæller nogle børn og unge, at de har svært ved at finde sig til rette i den danske skole, og at det danske sprog stadig driller. Det gør, at nogle børn og unge føler sig misforstået, ensomme og ekskluderet fra fællesskaber med de danske jævnaldrende. Nogle fortæller også om at blive mobbet af de andre elever i den danske klasse.

En 13-årig pige fortæller om ensomhed. Hun fortæller, at hun taler dansk og går i en dansk klasse, men hun har ingen venner her. Klassekammeraterne undgår og ignorerer hende, og de taler også nogle gange om hende i hendes påhør. Hun fortæller, at hun har en lærer, som hun stoler på, og som bekymrer sig om hende. Læreren forsøger at tage sig af hende, men hun oplever stadig, at klassekammeraterne ikke accepterer hende i fællesskabet. Hun giver udtryk for, at hendes forældre støtter hende, men at de heller ikke har kunnet hjælpe hende.

En pige på 13 år fortæller, at hun går i en dansk skole, men hun taler ikke dansk, så hun føler sig lidt isoleret fra de andre børn. Hun giver udtryk for, at hun gerne vil arbejde på projekter sammen med danske børn, men at hun ofte ender i aktiviteter med sine ukrainske klassekammerater. Hun fortæller også, at der er dårlige relationer mellem nogle af de ukrainske børn, og at det er sværere at løse uden ukrainsktalende lærere.

Svære relationer til danske lærere

Flere børn og unge fortæller til BørneTelefonen på ukrainsk, at de har en svær relation til nogle af deres danske lærere. Nogle ukrainere fortæller om lærere, der ignorerer dem, og de problemer, de har i klassen. Andre fortæller om forskelsbehandling fra lærernes side. De oplever, at nogle danske lærere behandler dem dårligere end de danske elever, eller at lærerne udstiller dem foran den danske klasse, fordi de har svært ved det danske sprog. Samtidig oplever nogle ukrainske børn og unge, at nogle danske lærere ser skævt til dem, når de snakker ukrainsk med deres ukrainske venner, og at lærerne derfor forhindrer dem i at være sammen med andre ukrainere på skolen.

En dreng fortæller, at han har en dårlig relation til sin danske lærer. Han oplever, at læreren ignorerer ham, når han rækker hånden op, men til gengæld vælger ham, når han ikke er forberedt, og han mener, det er grunden til, at han får lave karakterer. Han tøver med at tale med læreren om det, fordi hun virker meget "seriøs". Han fortæller også, at læreren er mindre venlig over for ham end over for de andre elever i klassen, men han forstår ikke hvorfor.

En 17-årig pige fortæller, at hun har en lærer, der bliver irriteret, når de ukrainske elever snakker ukrainsk sammen i undervisningen. Læreren forbyder de ukrainske elever at tale ukrainsk med hinanden. Pigen fortæller også, at læreren ignorerer de ukrainske elever i timerne. Hun giver udtryk for, at undervisningen er dårlig, og at de ukrainske elever derfor får dårlige faglige resultater, hvilket får dem til at tale mere ukrainsk i undervisningen. Samtidig oplever hun, at læreren er mere venlig og opmærksom over for elever af andre nationaliteter.

KAPITEL 3

UNDERSVISNING OG RELATION TIL LÆRERNE

Kapitel 3

UNDERVISNING OG RELATION TIL LÆRERNE

De ukrainske elever oplever generelt danske lærere som mere tilgængelige og tolerante end i Ukraine. Forskellen i lærerrollen og skolekulturen har en positiv betydning for eleverne, men gode relationer alene kan ikke kompensere for sproglige og faglige udfordringer. Lærernes begrænsede viden om dansk som andetsprog og sparsomme tid til differentiering gør, at de ukrainske elever har svært ved at få tilstrækkeligt udbytte af undervisningen. Samtidig oplever flere elever uforståelige undervisningsmetoder og et lavere fagligt niveau, hvilket kan frustrere og virke demotiverende. Kapitlet peger dermed på, at relationel kompetence alene ikke er tilstrækkeligt. Det skal understøttes af didaktisk viden, ressourcer og en bevidsthed om elevernes sproglige og kulturelle baggrund.

Flere elever fortæller, at de har et godt forhold til deres lærere. Generelt har mange fået et bedre forhold til deres lærere i Danmark, end de havde til lærerne i Ukraine. De danske lærere opleves som mere afslappede, tilgængelige og tolerante. Et billede, som bekræftes af andre undersøgelser om ukrainske børn og unges møde med den danske skole.³⁰ Nazar, som går på en ungdomsskole, fortæller:

I Ukraine er det som om, eleven står lavere, læreren højere og rektoren endnu højere. Der er sådan et hierarki. Men her er det ikke sådan, der er ikke de samme niveauer. Her kan du bare gå hen og grine sammen med læreren. I Ukraine kan du ikke gøre det."

Nazar, 15 år

Det er lettere at skabe en god og ligeværdig relation til de danske lærere, mener de to ungdomsskoleelever Iryna og Zlata. Iryna vil ikke tale dårligt om de ukrainske lærere: "Men de er ikke så åbne over for kontakt med børnene, lærerne i Ukraine. De kan ikke finde på bare at snakke lidt med et barn, efter min erfaring. Men i Danmark prøver lærerne tværtimod at "connecte" med børnene [...] Og det gør det virkelig rart at snakke med dem om alt muligt og lave sjov for eksempel." Ifølge Zlata er de danske lærere "nok rarere" end de ukrainske lærere – for "i Ukraine kan lærerne finde på at råbe, de kan godt sige et eller andet foran hele klassen ... de er strengere i forhold til alt muligt," forklarer hun. Derfor mærker hun et lavere forventningspres i den danske skole. Det har positivt påvirket hendes faglige udbytte: "Her er jeg for resten begyndt at forstå matematik bedre," forklarer Zlata og uddyber:

Der bliver ikke krævet så meget af dig, der er ikke sådan et pres på dig om, at du skal klare det. [...] og der er ingen, der forventer kæmpe fremskridt af dig, og du bliver ikke vurderet. Alle er lige meget værd ... Og så laver du bare opgaverne stille og roligt, og det er nemmere at lære noget nyt – uden stress."

Zlata, 17 år

Lærerne i Danmark har et mere rummeligt og fordomsfrit syn på eleverne, end Zlata er vant til: "Her er de mere tolerante, både i forhold til dit tøj, og hvordan du udtrykker dig, der er ikke nogen, der kritiserer dig for det ... De ser på, hvad du kan, ikke på, hvordan du ser ud, og de er ens over for alle."

Én lærer kan gøre en forskel

Alle børn og unge har et fundamentalt behov for at blive set af en imødekommende og empatisk voksen, og behovet kan siges at være ekstra stort, når barnet eller den unge oplever at stå i svære situationer. Fra udviklingspsykologien ved vi, at én tillidsfuld og stabil voksen kan gøre en markant positiv forskel for barnet eller den unges trivsel og udvikling.

Flere af de ukrainske elever fortæller, at de har én bestemt lærer, som viser særlig interesse i dem. Det kan være både fagligt og personligt. Platon fortæller om en lærer på hans ungdomsskole, som hjælper ham: "Hun gør virkelig meget, for at jeg skal forstå tingene. Hun gør meget, for at jeg skal lære dansk." For Julia gør det en forskel, at hendes "bedste lærer" på ungdomsskolen tager sig tid til at snakke med hende: "Hun kommer altid hen i frikvartererne og siger 'hej,' og spørger, hvordan det går, og alt sådan noget."

Lærerne kan også vise interesse på andre måder. Nina fortæller om sin lærer Steen, der altid prøver: "At gøre noget særligt ud af undervisningen [...] han prøver at gøre det sjovt," og han er god til at få hende til at føle sig set og inkluderet i undervisningen:

«[...] jeg kan huske sidste gang, da han forklarede os om stråling, så viste han nogle film om Tjernobyl, for at det også skulle være interessant for mig, og der var også et interview med en mand, og da jeg hørte et sprog, jeg kendte, så faldt jeg helt til ro indeni.»

Nina, 14 år

Læreren Steen anerkender ikke blot Ninas flersprogede identitet, det lader også til, at han forsøger at lave en kobling mellem den og det nye sprog, som Nina er i gang med at lære. Og netop det er vigtige aspekter af sprogtilegnelse.³¹ At Nina falder "helt til ro indeni" understreger yderligere den psykologiske og identitetsmæssige betydning af at have sit modersmål med i undervisningen. Men ifølge Nina er det ikke en selvfølge, at lærerne gør som Steen: "Nogle lærere er ikke så ... opmærksomme på mig, og det er klart nok, jeg giver dem ikke skylden for noget, og jeg er ikke fornærmet, for det skal de ikke, jeg forstår godt, at de har en hel dansk klasse."

På tværs af interviewene fremgår det, at de danske lærere generelt er meget hjælpsomme: "Jeg kan virkelig godt lide alle lærerne, og de kan alle sammen hjælpe," siger Zlata, mens Oleksii forklarer: "De er altid klar til at hjælpe mig." Og for de unge ukrainere, som af forskellige grunde har eller har haft det svært, er det særligt betydningsfuldt at have en lærer, der altid er der for dem: "Hvis jeg har et problem, så har jeg min klasselærer Anette. Hun er en helgen. Jeg synes faktisk, at jeg kun kan være i den

danske klasse, fordi hun er der. Hun er virkelig en lærer, der burde have en pris," forklarer Kateryna. Solomia havde det svært i folkeskolen. I tre år gik hun i en almenklasse, og der blev en lærer hendes redning: "Når jeg gik til hende, var jeg bare sådan: 'Åh gud, tak.' [...] Det var faktisk kun på grund af hende, at jeg overhovedet blev ved med at komme i den skole. Hun hjalp mig med alle spørgsmål. Jeg kunne endda komme til hende bare for at græde lidt. Hun prøvede tit at forklare tingene til de andre eller fikse noget... men der skete egentlig ikke rigtig noget. Men hun var bare mit redningsanker."

Det kan være svært at bede om hjælp

Selvom mange elever fortæller, at lærerne ofte er hjælpsomme, kan det være vanskeligt selv at bede om hjælp. Nogle er ikke vant til at række ud til en lærer, hvis de har problemer³²:

«Fra Ukraine er jeg vant til, at man ikke kan gå til en lærer og sige: 'Der er sket mig noget, kom og hjælp mig.' I Ukraine er skole og fritid som regel meget mere adskilt. Her er det ikke sådan, men det har jeg stadigvæk ikke vænnet mig til endnu.»

Iryna, 16 år

Andre ser ikke lærere som nogle, man kan dele personlige problemer med, eller som kan hjælpe, hvis man fx har det svært derhjemme. For som Nadia siger: "Når det gælder familieproblemer, ville jeg aldrig fortælle det til nogen lærer. For jeg har en psykolog. Hvis jeg har brug for det, så er det ligesom det, jeg bruger psykologen til."

Også ungdomsskolelæreren Vibeke har lagt mærke til, at de ukrainske elever er vant til at se deres lærere i et andet lys: "Når de lige kommer her og starter, så har de jo måske et andet billede af en lærer, at dem skal man ikke vise svaghedstegn,

eller at man ikke kan, og så er det bedre lige at spørge de andre end at sige, at man ikke har forstået det. Men når de så lærer os at kende med tiden, så åbner de mere op, og så er det faktisk, man reelt først kan komme ind og rykke ved udviklingen sådan helt, så det virker godt."

Nye faglige metoder

Når relationerne mellem ukrainske elever og danske lærere ikke går godt, er det ofte, fordi de har svært ved at forstå hinanden. Tit er det pga. sproget, men ikke altid. Det kan også være de faglige metoder i Danmark, som er fremmede for ukrainske unge. De har lært at gøre tingene på en måde, og nu skal de lære en helt ny, som de ikke altid forstår.

De ukrainske elever kan have svært ved at se formålet med undervisningen i den danske skole og oplever, at det er for nemt. Det kan være, fordi eleverne kommer fra et andet skolesystem med andre krav og metoder. Deres skolegang i Ukraine har været præget af høje faglige krav, individuelt arbejde, udenadslære, mange tests og prøver og meget lange skoledage. De har meget viden med sig fra deres fag og har fået meget træning i at skrive, læse og regne.³³ Når de ukrainske elever bliver frustreret over ikke at forstå den danske undervisning, kan det bunde i, at uddannelse i Ukraine er tillagt høj værdi, og at elevernes forældre ofte har store forventninger til deres børns skolegang.³⁴ Flere af de elever, vi har interviewet, bruger en del energi på at forstå de undervisningsformer og metoder, som de møder i den danske skole – for som Iryna siger:

«[...] i Ukraine er der meget mere fokus på ... teori, på at tage noter, sådan noget, og her er der meget mere fokus på det praktiske, her laver du mange flere projekter. Det var meget svært at omstille sig fra den ene måde til den anden.»

Iryna, 16 år

Nu har Iryna dog vænnet sig til undervisningen på ungdomsskolen: "Jeg har vænnet mig til, at vi hele tiden laver projekter, at der hele tiden er noget praktisk arbejde. [...] For nogle er det svært at arbejde med projekter, men for mig har det været nemt, for jeg har altid været kreativ."

Hvad er undervisningens formål?

Det er svært at indstille sig på de danske metoder og undervisningsformer, hvis man ikke kan se meningen med dem:

«For det meste laver vi collager. [...] Vi er også rigtig tit på udflugt. Måske er det en måde ... at lære sproget på, men jeg ville også gerne parallelt med det have undervisning i sådan nogle fag, som vi havde i Ukraine, for eksempel fysik, kemi, matematik, på et dybere plan.»

Zlata, 17 år

Zlata oplever ikke altid, at hun lærer så meget nyt af ungdomsskolens undervisning: "Ud over sproget. For det meste lærer jeg bare sprog – i alle fagene." Derfor savner hun et mere koncentreret pensum "som i ukrainske skoler." Selv om de nye undervisningsformer "er meget anderledes end i Ukraine," oplever Zlata også positive sider ved læringsmiljøet på ungdomsskolen, som "ikke er så strengt." Alligevel bliver frygten for at komme fagligt bagud ved med at rumstere i hende:

«Måske har jeg bare ikke vænnet mig til det [de danske metoder], måske er det endda bedre, men sammenlignet med ukrainsk skole er det en virkelig stor kontrast, og man har sådan en fornemmelse af, at man overhovedet ikke lærer noget. Og man har sådan en følelse indeni, at man burde lave noget ... mere.»

Zlata, 17 år

Flere unge fortæller, at de heller ikke forstår de danske metoder til fx at opstille og udregne matematikopgaver. Ifølge Kateryna: "Er matematikopgaver i Ukraine opbygget på en lidt anden måde end her," og derfor er de danske matematikopgaver svære for hende at forstå. Det gør det ikke lettere, at de ovenikøbet er på et andet sprog. Ksenia forstår heller ikke de danske regnemetoder: "De har sådan nogle måder, hvor de regner med kugler, det forstår jeg ikke, og nogle linjer og streger, det giver ingen mening for mig. Jeg har min kolonneopstilling, jeg bruger kolonner." Hun holder fast i den ukrainske metode, som hun forstår, og som virker.

Det er svært at bruge de danske regnemetoder, er flere elever enige om, og enkelte forstår slet ikke, hvorfor de ikke må bruge de metoder, som de er vant til fra skolen i Ukraine. Julia fortæller:

■ ■ Jeg stillede det op, sådan som jeg har lært, og læreren siger: 'Nej, du skal ikke gøre det sådan, du skal gøre det sådan.' Men jeg forstår ikke den måde, de gør det på. Jeg er bare vant til at stille det op på den normale måde, sådan som vi gjorde i Ukraine. [...] de prøver at lære os en ny måde ... Det giver ingen mening [griner]. Vi gør det jo rigtigt på den måde, vi er vant til ... Så hvorfor skal vi lære en ny måde? Vi løser opgaven og får samme svar, det hele er rigtigt. Så hvorfor?"

Julia, 17 år

Er det faglige niveau i Danmark lavere?

Samtidig oplever flere ukrainske elever, at det faglige niveau er lavere i Danmark end i Ukraine. Det kan være en konsekvens af forskelle på det ukrainske og danske skolesystem, hvor de vægter kompetencer forskelligt. Derfor kan ukrainske elever være foran på nogle punkter og bagud på andre.

Det er særligt matematikundervisningen, som ukrainske elever synes er for let i Danmark. Platon og Andrii vurderer begge, at matematikundervisningen i Danmark er flere klassetrin bagud sammenlignet med Ukraine. De vurderer, at 9. klasses matematik i Danmark svarer til 6. og 7. klasses matematik i den ukrainske skole. Ksenia, som går på en ungdomsskole, oplever det danske niveau i matematikundervisningen som endnu lavere, og det giver hende en følelse af meningsløshed:

■ ■ Lige nu i matematik har vi om noget, som man har om i 2.-3. klasse i ukrainske skoler [griner]. Det er virkelig nemt. Virkelig nemt. Men der er nogle af danskerne, som ikke forstår det, og de skal have det forklaret. Men der er sådan nogle meningsløse timer, vil jeg sige, og sådan nogle meningsløse emner."

Ksenia, 16 år

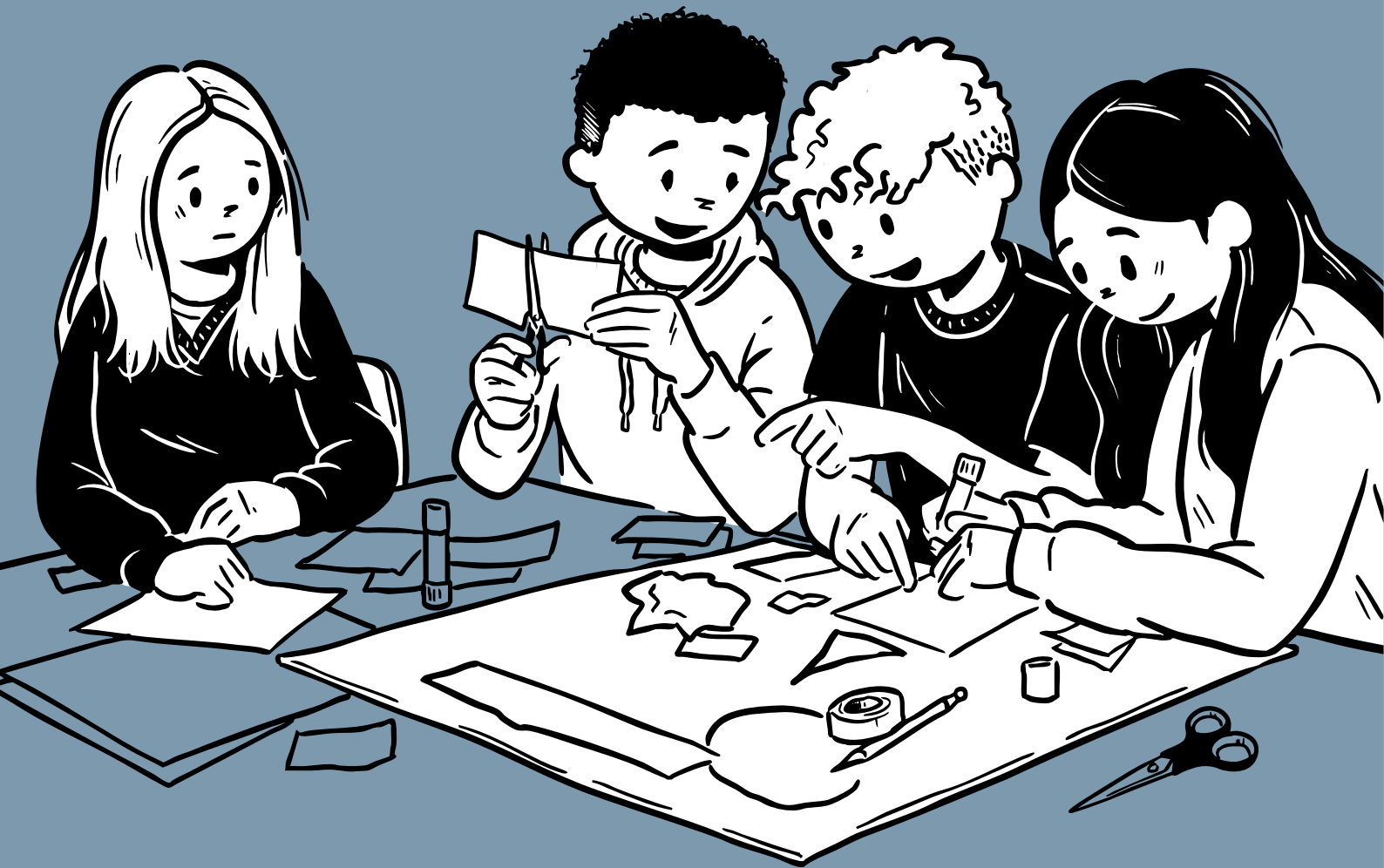
Katrin og Ruth arbejder på hver sin ungdomsskole, og de beskriver begge, at det kan være virkelig svært for de ukrainske elever at blive "slået tilbage til start" og sat tilbage fagligt, fordi de ikke kan dansk. "De følte simpelthen ikke, at de blev undervist værdigt, fordi de havde et andet niveau med sig – mange af dem," forklarer Katrin. Men elevernes oplevelse af et lavt fagligt niveau kan også handle om, at de kommer fra en anden skolekultur med en mere præstationsfokuseret undervisning.³⁵ Derfor oplever lærerne også, at de ukrainske elever har en lidt anden tilgang til undervisningen:

Birgitte: Det handler tit om at blive færdig.
Ruth: Ja.
Toke: Ja.
Birgitte: Altså færdig. Og så kan vi komme videre. Og når man så spørger ind til: "Hvad er det faktisk, du har lavet?" "Ingen idé" altså.
Toke: "Men jeg er færdig."
Birgitte: "Men jeg er færdig," ja lige præcis.

Toke, som både underviser i engelsk og matematik, uddyber: "De ukrainske elever, vi får, de er meget skolede [...] Der er mange af dem, der er gode til grammatik, men egentlig ikke kan snakke ret meget engelsk, fordi det er det [grammatik], de terper. Men ikke lige i en kontekst." At de unge ukrainere har været vant til en skole med megen udenadslære og træning af færdigheder, synes Toke også at kunne spore i elevernes tilgang til matematikundervisningen:

■ ■ De synes ikke helt, at niveauet er højt nok. Fordi at mange af dem er rigtig gode til at regne. Men det er husk formler, og det er terpe, og det er regne, regne, regne og ikke så meget at kunne bruge det i en kontekst."

Toke, lærer på en ungdomsskole

Gruppearbejde skaber utryghed

Gruppearbejde er en udbredt undervisningsform i folkeskolen. Danmark er et af de lande, hvor eleverne oftest arbejder i grupper. Cirka halvdelen af undervisningstiden i dansk og matematik arbejder eleverne sammen i grupper. Men undersøgelser viser, at det er udfordrende for både elever og lærere at få gruppearbejdet til at fungere godt i praksis.³⁶ For de ukrainske elever, som er mest vant til individuelt arbejde fra skolen i Ukraine, kan gruppearbejdet være særligt vanskeligt af flere grunde. Det peger vores undersøgelse på.

Flere af de elever, vi har talt med, fortæller, at gruppearbejde er svært. Først og fremmest oplever de, at deres danske klassekammerater ikke har lyst til at have dem med i deres gruppe, og det i sig selv gør gruppearbejdet sårbart for de unge ukrainere – særligt når eleverne selv skal vælge grupper. Solomia tænker her tilbage på sine tre år i en almindelig folkeskoleklasse:

■ ■ Det var seriøst en katastrofe for mig, fordi ingen ville være sammen med mig. [...] Det kunne man bare se på dem. Når læreren delte os ind i grupper, eller når vi selv skulle vælge, så gik det mega hurtigt – og jeg stod bare tilbage alene. Og så sagde læreren: "Hvem vil have Solomia med i jeres gruppe?" Og alle sad bare og kiggede op i loftet. Sådan var det bare."

Solomia, 15 år

Flere af eleverne føler sig som en belastning for de andre i gruppen. Det danske sprog er stadig svært for mange ukrainere, og derfor skal deres danske klassekammerater bruge ekstra tid og energi på at få dem inkluderet i opgaven, som gruppen skal løse sammen. Om det fortæller Kateryna:

"Jeg har også dårlig samvittighed over for mine klassekammerater, når de bliver sat i gruppe med mig. For jeg ved, at hvis opgaven er på dansk, så skal de først bruge en hel time bare på at forklare mig, hvad vi skal, og så dele opgaven, så jeg får den nemmeste del. [...] Og jeg ved godt, at det er meget nemmere for dem uden mig."

Kateryna, 14 år

Nadia kunne mærke, at hun var uønsket, når der skulle dannes grupper i hendes gamle klasse: "Når jeg så læreren skrive grupperne op på tavlen, og mit navn blev sat ind et sted, kunne jeg se, at de andre blev utilfredse [...] Jeg kunne se, at de ikke ville have mig i gruppen, eller at de helst ville undgå mig." Men hun forstår egentlig godt de andre elever, for som hun siger:

Det var som om, at når jeg kom i en gruppe, så bremsede jeg bare det hele. Hvis jeg ikke var der, ville de have været færdige meget hurtigere. Og hvis vi fx skulle lave en præsentation, og teksten blev delt op mellem alle, så fik jeg altid den korteste del, fordi jeg ikke kunne læse så meget. Det betød, at de andre skulle læse ekstra på grund af mig."

Nadia, 16 år

De ukrainske elever kan altså blive sat i en svær og sårbar situation, når de skal indgå i gruppearbejde. For det betyder mere arbejde for de andre i gruppen. Nadia har en fornemmelse af, at gruppearbejdet var med til at forværre hendes relation til de danske klassekammerater: "Da jeg lige kom i den klasse, var alt egentlig rigtig godt. [...] Nok lige indtil de begyndte at sætte mig i grupper med dem [de nye klassekammerater]. [...] jeg følte, at jeg var ... en slags 'byrde' for dem." Hun fortæller, at gruppearbejdet skaber størst problemer for hende i de fag, hvor det danske sprog er en forudsætning for at kunne deltage. Hun kan uden problemer samarbejde med sine klassekammerater i andre fag, hvor hendes danskundskaber er mindre vigtige:

Fx i idræt – dér gik det altid fint. Der kunne jeg bare spille med, og så var det okay. Men dér, hvor man skulle tale, dér tog jeg for meget ekstra tid for dem. De kunne lave en opgave på tre dage, men med mig tog det en uge."

Nadia, 16 år

Trygt gruppearbejde gør det muligt at deltage og lære

Jeg klarer det, men hvis jeg er på hold med mine venner, så er det meget nemmere."

Sådan beskriver Viktor gruppearbejde i sin danske almenklasse. Og både Ksenia, Kateryna og Nadia er enige i, at det gør en forskel, når de bliver sat i gruppe med nogen, de er trygge ved. Men de oplever, at lærerne bevidst og ofte gør det modsatte: "Vi bliver hele tiden sat i andre grupper med nogle, som vi ikke har lyst til at arbejde sammen med," fortæller Ksenia. Og Nadia forklarer: "Hvis lærerne ser, at du har det godt sammen med nogen, så prøver de med vilje at lade være med at sætte dig sammen med dem."

Kateryna har forsøgt at række ud til lærerne, men: "Jeg fik at vide, at man bare skal kunne kommunikere med alle. Og jeg sagde: 'Det er svært for mig.' Og de sagde bare: 'Prøv!'" Ofte når hun var i grupper med elever, hun var utryk ved, lavede hun enten ingenting eller en lille del selv, som hun så sendte til gruppen. Noget lignende har Nadia

prøvet på en tidligere skole: "De danske drenge ... ja, de kunne ikke så godt lide mig. Og når jeg blev sat sammen med dem, så ... enten nægtede jeg helt at være med i opgaven og deltog slet ikke, eller også gjorde jeg ligesom Kateryna: jeg lavede min del alene, og så var det det."

Eleverne er enige om, at de ville få meget mere ud af gruppearbejdet, hvis de var sammen med nogle, som de er trygge ved. Nadia fortæller, at lærerne vidste, hvem hun var tryk ved: "Men så skilte de mig alligevel fra dem i gruppearbejde. Selvom vi arbejdede rigtig godt sammen. Jeg kunne i det mindste tale frit med dem, uden at være bange for accent eller noget andet." Kateryna ser trygt gruppearbejde som en trædesten til at lære at samarbejde med alle:

Jeg ville faktisk gerne sige til lærerne, at det er bedre at sætte os sammen med dem, vi er trygge ved. For så tør vi sige noget, og så kan vi bagefter – når vi har lært at kommunikere – også arbejde sammen med de andre."

Kateryna, 14 år

Gruppensammensætning er ikke uden dilemmaer – hvad er egentlig bedst for eleverne?

Nogle lærere synes, det er vigtigt, at de ukrainske elever blander sig mere med deres danske klassekammerater. De ukrainske elever "er nødt til at være en del af gruppesamarbejdet," som folkeskolelæreren Sigrid formulerer det, og hun uddyber: "Nu får de ikke selv lov til at vælge grupper, det er os, der gør det."

Birgitte, som er lærer på en ungdomsskole, synes, at eleverne: "Lukker også nogle døre for dem selv, når nu de ikke vil tale dansk med de andre. [...] Der er altså nogle, hvor man kan se 'Uhh, at du skal sørge for, at jeg kommer i gruppe med en ukrainer, fordi så har jeg et talerør der' altså." Birgitte kan også se fordele i at sætte de ukrainske elever i samme gruppe, for: "Nogle gange så er der faktisk noget godt i, at de er sammen med en, der taler samme sprog, og så kan de have forskellige roller i det." Det er Birgittes kollega Ruth enig i, men det kommer an på, hvad formålet med gruppearbejdet er: "Er det det sociale, eller er det noget fagligt, eller er det at lære dansk? [...] så sammensætter man jo grupper på forskellige måder, alt efter hvad det er." Men gruppesammensætningen kan stadig være fuld af dilemmaer, for på den ene side vil lærerne gerne have, at de ukrainske elever øver sig i at snakke dansk, og på den anden side ved de godt, at det ikke nytter noget: "Hvis de så ikke tør sige noget på dansk," forklarer Ruth.

Lærernes perspektiver vidner om, hvor komplekst, udfordrende og dilemmafyldt det er at stilladsere og sikre gode deltagelsesmuligheder for de ukrainske elever, så de både oplever tryk og mulighed for mestring og samtidig bliver del af fællesskabet med de andre elever. Det forudsætter en pædagogisk didaktisk praksis, der inddrager viden om såvel sprogtilegnelse som fællesskaber og trivsel, og ikke mindst en nysgerrighed efter at forstå, hvad der er på spil for de ukrainske unge, når nogle "ikke vil tale dansk".

Differentieret undervisning ville give bedre deltagelsesmuligheder

De ukrainske elever peger selv på, at deres dansk-sproglige niveau skal hæves, hvis de skal kunne deltage i undervisningen på lige fod med de andre elever. Indtil det sker, har de brug for mere differentieret undervisning, hvor de får opgaver, der matcher deres dansk kundskaber.

Solomias lærer forstod ikke, hvorfor hun ikke lavede sine lektier, og hun svarede: "Jeg kunne ikke, jeg forstod dem ikke." Læreren mente, det var, fordi hun ikke lavede noget derhjemme. Og selv da hun viste sin notesbog frem, hvor hun øvede sig i dansk, og hver dag lærte 20, 30 eller 50 nye ord, så troede læreren ikke på hende: "Så blev jeg bare mega sur. For de vidste jo ikke, hvor meget jeg egentlig sad med det. Jeg kunne ikke lave lektierne, fordi jeg ikke forstod opgaverne." Hun kunne have brugt Google Translate, men hun følte ikke, hun ville lære noget af det: "Så jeg håbede altid, at læreren ville forklare mig det, hvis jeg sagde: 'Jeg har ikke lavet lektierne, fordi jeg ikke forstod.' Men de sagde bare: 'Okay, du har ikke lavet det – det er dårligt.'"

Når man er ny i det danske sprog, har man et særligt behov for, at læreren sætter sig ned og forklarer opgaverne grundigt én til én. Men det er ikke altid, det sker. Ifølge de unge ukrainere er det ikke alle lærere, som forstår, hvordan de hjælper bedst. Her fortæller Kateryna om sin matematiklærer, som hun føler har "alt for høje tanker" om hende og derfor misforstår, hvorfor hun ikke laver sine matematikopgaver:

■ ■ Han kan slet ikke finde ud af at forklare noget. [...] han tror bare, jeg ikke laver noget. Men i virkeligheden er det bare svært for mig – jeg forstår det ikke. [...] hvis jeg ikke forstår, gentager han to gange på dansk, jeg forstår stadig ikke, og så siger han bare: 'Nå, pyt med dig,' og så stopper han. Og i slutningen af timen siger han: 'Du har ikke lavet noget, jeg skriver til din mor nu.' Sådan er det altid."

Kateryna, 14 år

Ksenia fortæller, at hun mangler helt basal grammatik, hvilket gør det svært for hende at løse danskfaglige opgaver: "Som jeg har sagt, så lærer vi ikke så mange nye ord, vi lærer ikke så meget grammatik, og så skal vi for eksempel lave billedanalyse, som vi laver virkelig tit, og det er svært." Derudover efterlyser hun flere: "Opgaver på lidt forskellige niveauer [...] så kunne man lave nogle lidt nemmere opgaver, og danskerne kunne lave nogle sværere opgaver."

Modsat fortæller Nina, at hendes lærere er søde til både at hjælpe og forklare hende opgaverne, hvis der er noget, hun ikke forstår. Hun har særligt én lærer, som også er god til at differentiere undervisningen og på den måde tilpasse opgaverne efter Ninas dansksproglige niveau – og det er en stor hjælp, understreger hun:

"[...] nogle gange giver de [lærerne] mig separate opgaver, især Nanna, for hende har vi i dansk ... Og hun giver mig nogle andre opgaver end resten af klassen, fordi nogle gange har jeg svært at lave det samme, som danskerne laver."

Nina, 14 år

SPROGFORSKER: ALLE ELEVER HAR SPROGLIGE RESSOURCER, DER BØR UDNYTTES

Line Krogager Andersen er ph.d. og forsker ved Institut for Kommunikation og Kultur ved Aarhus Universitet og forsker i flersprogethed og sprogdidaktik.

Når vi lærer et nyt sprog, knyttes det i hjernen til de sprog, vi allerede kan. Derfor er det en fordel for eleverne, hvis de har mulighed for at udvikle og anvende deres førstesprog. Det er samtidig en fordel, hvis undervisningen hjælper eleverne med at knytte bånd mellem de sprog, de allerede behersker, og det nye sprog, de er ved at tilegne sig. Dette kan gøres gennem translanguaging-pædagogik og/eller flersprogethedsdidaktik.

Udover den rent kognitive fordel ved at inddrage elevernes sproglige ressourcer i undervisningen, er der også en tydelig sprogpsykologisk fordel forbundet med den eksplicitte anerkendelse af elevernes sproglige ressourcer – det fremmer den sproglige selvtillid og øger motivationen for investering i det nye sprogfællesskab."

Modersmål i undervisningen og brug af oversættelsesværktøjer

Når ukrainske børn og unge kommer over i almenklasserne, bliver de mødt af vidt forskellige tilgange til undervisning med dansk som andetsprog. De enkeltes læreres forudsætninger og overbevisninger får stor betydning for de ukrainske elever. Fx kan nogle lærere være tilbøjelige til at tænke, at eleverne lærer dansk ved, at man blot kaster dem ud i det danske sprog, som var det i en pool, og så bliver de jo nødt til at lære dansk. Men erfaringerne tyder på, at for mange ikke lærer dansk på den måde.

Flere af eleverne fortæller, at de har nemmere ved at deltage i undervisningen, når de får hjælp af forskellige digitale oversættelsesværktøjer, såsom Google Translate og ChatGPT. Men det er ikke altid, at eleverne får lov til at bruge den slags hjælpemidler i undervisningen. Og så bliver det rigtig svært at løse opgaverne på dansk: "Når vi for eksempel får et ark, hvor vi selv skal lave opgaverne, og vi ikke må bruge computer. For hvis jeg ikke forstår noget, kan jeg normalt oversætte det på computeren og lave det. Så det kan være svært. Ja, at læse, hvad man skal gøre," forklarer Bohdan. Derfor drømmer han om flere digitale hjælpemidler i undervisningen: "Hvis der fandtes sådan nogle høretelefoner, der automatisk oversætter, hvad de siger, så jeg forstår det med det samme. Og måske også nogle briller, der kan oversætte tekst og sådan noget."

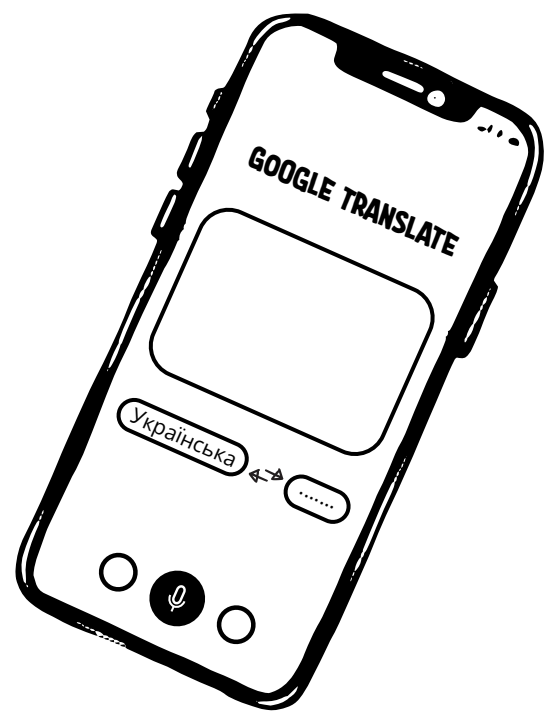
På tværs af interviewene fremgår det, at det i nogle tilfælde er tilladt at bruge oversættelsesværktøjer i undervisningen, mens det i andre er forbudt: "Nogle gange får vi lov til at bruge det [ChatGPT] for at få forklaret, hvordan vi skal lave en opgave. Ikke for at lave selve opgaven, men for at forstå, hvordan den skal løses," forklarer Ksenia. Anderledes er det i Annas klasse. Hun må slet ikke anvende oversættelsesværktøjer, kun ordbøger:

Anna: Nej, i vores klasse er Google Translate tabu. [...] Vores mål er at lære dansk. Og hvad er mening-en med det mål, hvis vi oversætter alt? Og desuden oversætter den nogle gange virkelig dårligt.

Interviewer: Og hvis du for eksempel ikke forstår et ord – må du så ikke bruge en oversætter?

Anna: Nej. Reglen er: gør, hvad I vil, bare ikke brug oversætteren. Vi har en russisk-dansk ordbog og en engelsk-russisk ordbog.

Mange elever giver udtryk for, at oversættelse er nødvendig, hvis de skal have en chance for at forstå undervisningen – derfor er flere uforstående overfor, at de ikke altid må bruge de digitale hjælpemidler: "Jeg synes, det er underligt, at det er forbudt at bruge oversætterprogrammer, at vi ikke må bruge oversættelsesværktøjer. For hvordan skal jeg finde det ord i mit hoved, hvis jeg ikke må oversætte det?" siger Iryna og fortæller samtidig, at hun indimellem føler sig nødsaget til at bryde reglerne: "Nogle gange bruger jeg Google Translate, selv om vi egentlig ikke må. Men nogle gange, hvis det er meget nødvendigt, kan man blive nødt til det."

En undersøgelse, der bygger på klasserumsobservationer af nyankomne børn og unge fra Ukraine, finder noget lignende. Observationsstudiet viser, at Google Translate spiller en vigtig rolle for eleverne, fordi værktøjet hurtigt kan oversætte de ord, eleverne ikke forstår på dansk, ligesom eleverne kan få en dansk oversættelse af noget, de vil skrive eller sige. Men studiet finder også, at nogle lærere anser Google Translate for at være en form for snyd eller en barriere for naturlig eller ønskværdig læring – og derfor forbyder de brugen af værktøjet i forbindelse med bestemte opgaver. Eleverne skal selv prøve, er lærernes begrundelse. Men hvor skal eleverne få ressourcer fra til "at prøve selv?" spørger forfatterne til undersøgelsen.³⁷

Børns Vilkårs interviewundersøgelse viser, at det ikke kun er oversættelsesværktøjer, som kan hjælpe de ukrainske elever i undervisningen – det kan ukrainsk- eller russisktalende lærere i høj grad også. En af de elever, som har den mulighed, er Anna, der fortæller: "I matematik har vi en lærer, der taler russisk, så det er meget nemmere for os at forstå alle de der hypotenusere." Men de lærere, som kan tale elevernes modersmål, kan ikke blot være en hjælp i fagundervisningen – de kan også hjælpe eleverne med at blive bedre til dansk, fortæller Nazar:

Her har vi en lærer fra Kasakhstan, som forstår russisk, og hun lærte mig meget. Hun underviser i dansk. Hun hedder Dinara. Hun har nok lært mig mest dansk af alle."

Nazar, 15 år

Mange af de ukrainske unge, vi har talt med, til lægger det positiv værdi, når de får mulighed for at bruge deres modersmål i undervisningen. Men blandt de interviewede lærere er der forskellige holdninger til brugen af andre sprog end dansk i skolen. Nogle mener, at det bremser elevernes dansksproglige udvikling, hvis de for ofte tyer til at bruge andre sprog end dansk, og derfor har flere ukrainske elever stadig svært ved at føre en

samtale på dansk – for "det, de jo gør, det er, at de sidder med deres computer på internettet, og det er ikke på dansk der," siger Lene. "Nej, det er på russisk og ukrainsk," supplerer Kamma, mens Andreas fortæller, at han i sin undervisning også tit oplever, at de ukrainske elever "slår over i engelsk," hvilket godt kan få ham til selv at gøre det samme. Men det går ikke, hvis man spørger Lene:

Altså, de får lov til at tale ukrainsk og russisk i pauserne, men jeg forlanger faktisk i mine timer, at de taler dansk, og når de så begynder, i pauserne er det noget andet, men lige nu så taler du dansk."

Lene, lærer i en almen 9. klasse

Ruth, som er lærer og dansk som andetsprogsvejleder på en ungdomsskole, oplever dog, at der er sket en udvikling fra dengang de første ukrainske unge kom til Danmark: "[...] i starten var det bare Google Translate og ChatGPT, det hele røg igennem. Og så er det jo klart, at så lærer man jo ikke noget. Man kan jo sagtens vise, hvad man kan, men man lærer jo ikke noget sprog af det." Hun understreger, at Google Translate kan: "Være godt til alt muligt i forståelsesfasen og sådan noget, men når man skal til at producere. Så må man jo ikke bruge det, og så bliver det svært."

Resultater fra interviewundersøgelsen indikerer, at eleverne mangler tydelige retningslinjer for, hvornår og hvordan de må bruge andre sprog end dansk i undervisningen, men også forklaringer på hvorfor det ikke er lige hensigtsmæssigt at bruge oversættelsesværktøjer til alle typer opgaver. Samtidig antyder undersøgelsen, at der kan være behov for, at lærere får støtte til i højere grad at anvende flersprogethedsdidaktik og gode teknologiske hjælpemidler i undervisningen af flersprogede elever. Den enkelte skole kan med fordel udarbejde en lokal sprogpolitik eller -strategi med faglige begrundelser og retningslinjer for, hvordan lærere kan understøtte flersprogede elevers faglige såvel som sproglige læring i fagundervisningen.

Status på onlineskole

Tidligere undersøgelser har beskrevet, hvordan ukrainsk onlineskole fyldte meget i de nyankomne ukrainske elevers hverdag, og hvordan det påvirkede deres skolegang.³⁸ Efter flere års undervisning i den danske skole deltager 14 af de 24 unge, som er interviewet til Børns Vilkårs undersøgelse, stadig i ukrainsk onlineskole, dog i varierende grad.

Det er meget forskelligt, hvor mange kræfter de ukrainske unge lægger i det ekstra skolearbejde: "Jeg gør det bare sådan, så jeg kan få det godkendt, for at blive færdig. Jeg sætter mig med det en gang om ugen, laver alle opgaverne, og så sætter jeg mig igen en uge efter," forklarer Olena, mens Nadia fortæller om en mere omfattende onlineskole: "Mine ukrainske lærere sender mig opgaver, kapitler, jeg skal læse, videoer, og nogle gange laver de online-møder i Teams, hvor hele klassen samles, og læreren forklarer i 20 minutter, så vi kan lave kontrollen bagefter."

Nogle af de ukrainske unge giver udtryk for, at det kan være hårdt at gå i to skoler samtidig, mens andre synes, det er rart at have den ukrainske onlineskole, for her forstår man det hele:

Jeg laver ikke sådan nogle opgaver, som man skal skrive i et hæfte. Jeg laver tests [...]. Bare så der står en karakter til sidst, som viser, at jeg har deltaget."

Platon, 16 år

■ ■ Det er faktisk ret nemt, jeg kan godt lide det hele, når man kommer fra en dansk klasse, hvor man forstår nul, og hele tiden de samme opgaver, og så kommer man hjem og begynder at lave opgaver, som man forstår, som alle sammen er på dit eget sprog, og det er bare sådan en lettelse, så virker det virkelig, altså jeg ved ikke, virkelig nemt."

Maryna, 14 år

Marynas fortælling viser, hvor stor betydning det har for både læring og trivsel, at man som elev oplever at have kompetencerne til at løse de opgaver, man bliver stillet. Det er et helt grundlæggende menneskeligt behov, som gælder alle elever,³⁹ men som synes særligt udtalt hos de ukrainske elever, da det at kunne forstå, bidrage til og deltage i undervisningen er deres adgangsbillet til såvel de faglige som de sociale fællesskaber i den danske skole.

Flere af de unge prioriterer den danske skole over den ukrainske. Det betyder, at de sjældent laver opgaver i onlineskolen på daglig basis. Mange deltager ikke længere i selve onlineundervisningen, men gennemfører kun de nødvendige eksamener og prøver:

”For en sikkerheds skyld”

Flere af de unge ukrainere har sat sig for at gennemføre 9. klasse i den ukrainske onlineskole, mens enkelte fortsætter til og med 11. klasse.⁴⁰ Det gælder fx Zlata, som gør det for sin mors skyld: ”Altså, det er mere min mor, der gerne vil, hun er jo fra den generation, som hele tiden tænker på, hvad der vil ske i morgen, og for en sikkerheds skyld, for hendes skyld, så tager jeg 11. klasse færdig.”

Da intervieweren spørger Julia, hvorfor hun stadig går i ukrainsk onlineskole, svarer hun også: ”For en sikkerheds skyld, hvis der skulle ske noget, og vi tager til Ukraine.” Flere af de unge betragter den ukrainske skole som en form for sikkerhed i en usikker fremtid, som Andrii siger: ”Hvis jeg pludselig rejser tilbage til Ukraine, så vil jeg i det mindste have færdiggjort det ukrainske skoleår, så jeg kan fortsætte med at studere dér.” At det endnu er uvist, om man som ukrainer kan få lov til at blive i Danmark, betyder også noget for Ksenias beslutning om at færdiggøre den ukrainske skole. Men det er ikke alle hendes danske lærere, som forstår, hvorfor onlineskolen er vigtig:

” Det var, som om ... de ikke regnede den ukrainske skole for noget særligt, som om de undervurderede betydningen af den. Jeg prøvede at forklare dem, at det var en rigtig skole, en ukrainsk skole. De sagde, at jeg boede i Danmark, og jeg sagde, at det, at jeg bor i Danmark, betyder ikke, at jeg har et dansk pas, og at jeg kan risikere at blive sendt hjem. Og så vender jeg tilbage til Ukraine, hvor jeg er nødt til at have en ukrainsk uddannelse.”

Ksenia, 16 år

Det kan være komplekst for skolens fagprofessionelle at forholde sig til elevernes midlertidige opholdsgrundlag i Danmark. Det bekræfter nyere interviewundersøgelser, som viser, at både skoleledere og lærere ikke altid har blik for elevers usikre fremtidsudsigter, når eleverne går i en dansk almenklasse.⁴¹

Mange opgaver, mange tests og for meget arbejde

Andre har fravalgt den ukrainske onlineskole: ”For i den ukrainske skole er der alt for mange tests og opgaver. Niveauet er meget højere. [...] efter min mening fungerer to skoler samtidig bare ikke,” forklarer Anna. Kateryna fortæller, at hun blev ”smidt ud” af den ukrainske skole, fordi hun ikke kunne følge onlineundervisningen, samtidig med at hun havde undervisning i den danske skole. Derfor valgte hun at satse på den danske skole: ”Den ukrainske skole giver mig intet i Danmark, for den tæller ikke. Jeg vil have en europæisk uddannelse, og vi har allerede besluttet i familien, at jeg bliver i Danmark – min far har fast arbejde og opholdstilladelse, så...”

Læreres syn på deres elevers online skoleliv

Da vi spørger lærerne Lene og Kamma, om deres elever går i onlineskole, svarer de: ”Aner det ikke,” og ”Det har jeg slet ikke hørt om.” Maibritt og Louise, som er lærere på en anden skole, er også i tvivl. De forklarer, at det kan skyldes sproglige barrierer:

” Det er ikke noget, vi hører ret meget om. Men det er igen det der med, at dialogen er så sparsom, ikke? Så det har ikke været noget, vi har hørt så meget om. Jeg vidste nærmest ikke, at de fik det.”

Maibritt, lærer i en almen 8. klasse

Andre lærere ser positivt på den ukrainske onlineundervisning: ”Fordi det er jo også godt, at de holder deres niveau oppe på nogle ting, ikke? At de får lært nogle ting, ikke?” siger Anja, som er lærer i en almen 8. klasse. ”Ja, og så på et tidspunkt kan [de] omformulere det til dansk,” supplerer hendes kollega Louise. Ifølge læreren Petra, der taler russisk, følger mange af de ukrainske unge ikke længere den ukrainske onlineundervisning – derfor mener hun, det er ekstra ”akut”, at folkeskolen bliver bedre til at udfylde det faglige ”tomrum”, som de unge står i:

” Altså de har jo brug for at få noget rigtig uddannelse, og fraværet af ukrainsk skole, det er jo også fraværet af en uddannelse, der havde noget rigtig substans. Altså det var noget rigtig god undervisning, de fik i de fag, jeg i hvert fald havde mulighed for at se deres materialer i.”

Petra, russisktalende lærer i en modtageklasse

Vibeke underviser i ungdomsskolens særlige skoletilbud for sent ankomne flygtninge og er af den opfattelse, at det særligt er de fagligt dygtige elever, som holder fast i onlineskolen: ”Mange holder ved i starten, og nogle holder ved i længden,” siger hun. Indimellem kan onlineskolen karambolere med undervisningen på ungdomsskolen, og så: ”Skal [eleverne] have fri fra den danske skole for at passe den ukrainske skole.” Det har Vibeke forståelse for, hun ved, at det kan være hårdt at gå i to skoler på samme tid. Dog kan onlineskolen afholde nogle ukrainske unge fra at komme videre i det danske uddannelsessystem, fortæller hun:

” Så bliver de måske her [på ungdomsskolen] et ekstra år, fordi de vil ikke starte på en erhvervsuddannelse samtidig med den ukrainske onlineskole, det kan være svært at have begge dele måske. Altså det er sådan en bekymring, de kan have i forhold til at gå videre i uddannelsessystemet, at de skal have afsluttet den ukrainske [skole].”

Vibeke, lærer på en ungdomsskole

Vibekes kollega, Katrin, som underviser i ungdomsskolens 10. klassestilbud, oplever derimod ikke, at onlineskolen fylder noget: ”Det er lidt en anden situation, når de er kommet over til os [i 10. klasse]. Det tror jeg, der har de sluppet det. Der er de i rul, der ser de en fremtid her [i Danmark]. Det betyder ikke, at de ikke måske skal hjem [til Ukraine] på et tidspunkt, men de vil gerne snakke uddannelse og uddannelsesmuligheder og se på, hvad de kan og ikke kan. Så der har de ligesom sluppet den der.”

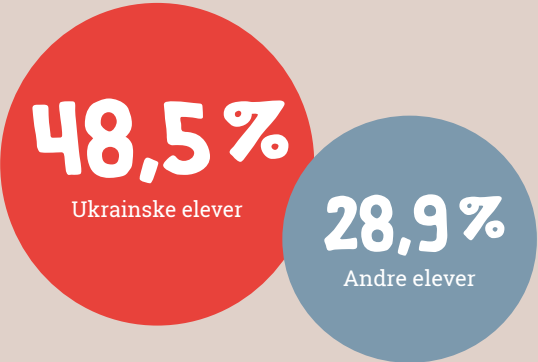
REGISTERANALYSE

MARKANT FLERE UKRAINSKE ELEVER HAR HØJT FRAVÆR END ANDRE ELEVER

Næsten halvdelen af ukrainske udskolingselever har 10 pct. skolefravær eller mere

En analyse af skolefraværstal fra Børne- og Undervisningsministeriet viser, at andelen af ukrainske elever med højt skolefravær er markant højere end andre elever i folkeskolen. Næsten halvdelen af ukrainske udskolingselever har højt skolefravær defineret ved 10 pct. eller mere i skoleåret 2023/2024, mens lidt over hver fjerde af andre udskolingselever har 10 pct. skolefravær eller mere (jf. figur 6). Samlet set er det en høj andel af elever, som har højt fravær, men der er stadig en tydelig og markant forskel mellem ukrainske elever og andre elever.

Figur 6: Andel af ukrainske og andre udskolings-elever med 10 pct. samlet skolefravær eller mere i skoleåret 2023/2024

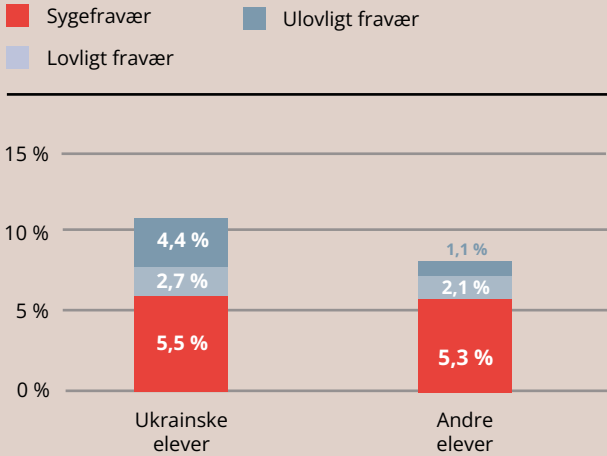

Note: Alle børn og unge i 7.-9. klasse med fraværregistrering i skoleåret 2023/2024 med mindst 180 aktive skoledage medtages. Det samlede skolefravær dækker over både sygefravær, lovligt og ulovligt fravær, som er lagt sammen og beregnet som et gennemsnit over skoleåret. (N for ukrainske udskolingselever = 1.152, N for andre udskolingselever = 147.741). Kilde: Egne kørsler på baggrund af Danmarks Statistiks Forskningsservice.

Det er særligt det ulovlige fravær, som forklarer forskellen mellem ukrainske og andre elever

Ukrainske udskolingselever har i gennemsnit et samlet skolefravær på 12,6 pct. i skoleåret 2023/2024, mens andre udskolingselever i gennemsnit har 8,5 pct. samlet skolefravær (jf. figur 7).⁴² Det er særligt en forskel i det ulovlige fravær,⁴³ som forklarer forskellen mellem ukrainske elever og andre elever. Ukrainske udskolingselever har i gennemsnit 5,5 pct. sygefravær, 2,7 pct. lovligt fravær og 4,4 pct. ulovligt fravær. Til sammenligning har andre udskolingselever et lavere gennemsnit for alle tre fraværstyper – dog mest markant for det ulovlige fravær: 5,3 pct. sygefravær, 2,1 pct. lovligt fravær og 1,1 pct. ulovligt fravær.

Figur 7. Gennemsnitligt skolefravær for ukrainske og andre udskolingselever i skoleåret 2023/2024 fordelt på fraværstype

Note: Alle børn og unge i 7.-9. klasse med fraværregistrering i skoleåret 2023/2024 med mindst 180 aktive skoledage medtages. De tre fraværstyper er beregnet som et gennemsnit over skoleåret. (N for ukrainske børn og unge i udskolingen = 1.152, N for andre børn og unge = 147.741). Kilde: Egne kørsler på baggrund af Danmarks Statistiks Forskningsservice.

ANALYSE AF SKOLEFRAVÆR

I denne analyse har Børns Vilkår undersøgt skolefravær hos "ukrainske elever" i 0.-9. klasse og sammenlignet det med "andre elever". Gruppen "ukrainske elever" er defineret ved ukrainske børn og unge, som har fået opholdstilladelse i Danmark efter særloven i perioden 18. marts 2022 – 30. september 2024. Med "andre elever" menes der alle andre børn og unge i befolkningen med bopæl i Danmark, også børn og unge, som har andet statsborgerskab end dansk. Analysen bygger på registerdata fra Danmarks Statistiks Forskningsservice, bl.a. indsamlet via Styrelsen for IT og Læring.

I analysen af skolefravær indgår knap 3.500 ukrainske elever samt over 430.000 andre elever mellem 0.-9. klasse. Vi har kigget på elever med mindst 180 aktive skoledage og udregnet det gennemsnitlige skolefravær og andelen med mindst 10 pct. skolefravær, som vi betegner som højt skolefravær. Ved at frasortere elever med et lavt antal aktive skoledage sikrer vi, at de ukrainske elever, som indgår i analysen, har været i Danmark i en længere periode. I analysen måles andelen af elever i 0.-9. klasse, der har 10 pct. samlet skolefravær eller mere i skoleåret 2023/2024. Det samlede skolefravær dækker over både sygefravær, lovligt og ulovligt fravær, som er lagt sammen og beregnet som et gennemsnit over skoleåret.

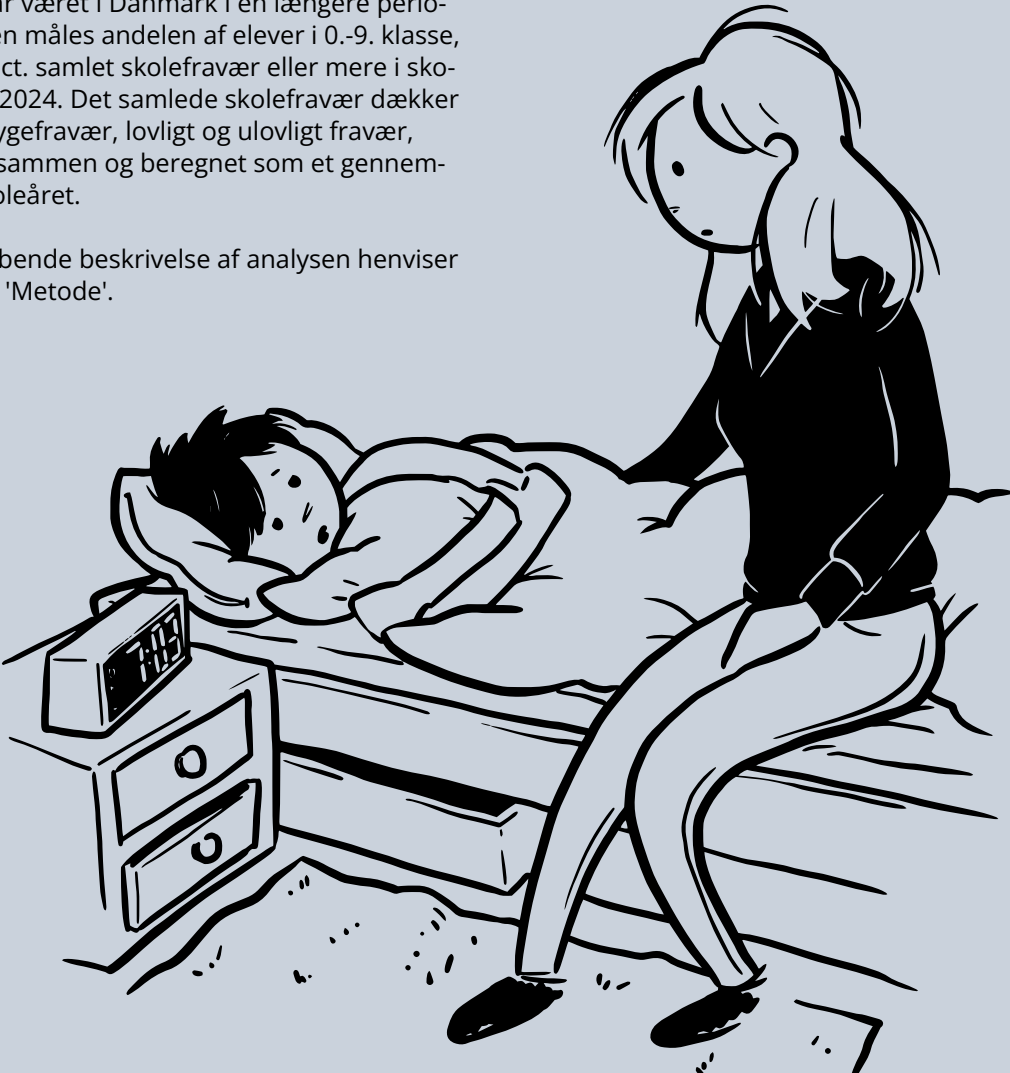
For en uddybende beskrivelse af analysen henviser vi til kapitlet 'Metode'.

RAMMER FOR REGISTRERING AF SKOLEFRAVÆR

Som følge af folkeskoleloven er folkeskoler og kommunale specialskoler for børn forpligtede til at indberette skolefravær fra 0. klasse til og med 9. klasse til Børne- og Undervisningsministeriet. Dog er frie og private grundskoler, efterskoler, kommunale dagbehandlingstilbud, anbringelsessteder og kommunale ungdomsskoler ikke omfattet af indberetningspligten.

De forpligtede institutioner skal indberette skolefravær på CPR-niveau for alle elever, som har gået på institutionen i skoleåret. Fraværet skal indberettes én gang om året som antal skoledage, hvor eleven har været indskrevet på institutionen i en given måned fordelt på de tre fraværstyper (sygefravær, lovligt og ulovligt fravær).

Kilde: (Børne- og Undervisningsministeriet 2025a)

Ulovligt fravær blandt minoritets-danskere i Danmark

Når man afdækker ulovligt fravær og etnicitet, adskiller de ukrainske elever sig ikke fra andre minoritetsdanskere i Danmark. Danmarks Videnscenter for Integration, der hører under Dansk Flygtningehjælp lavede i 2020 en analyse af forskelle i skolefravær, når man sammenlignede etniske danskere, indvandrere og efterkommere. Deres analyse viste, at både ikke-vestlige og vestlige indvandrere havde et markant højere ulovligt fravær sammenlignet med dansk-etniske skoleelever.⁴⁴

Højt ulovligt fravær kan få økonomiske konsekvenser for den enkelte familie

Det ulovlige fravær kan have store økonomiske konsekvenser for den enkelte familie. Hvis en elev har mere end 15 pct. ulovligt skolefravær på et kvartal, skal skolelederen underrette kommunen om fraværet. Kommunen kan herefter vælge at sanktionere forældrene ved at standse børne- og ungedylden i ét kvartal.⁴⁵ VIVE gennemførte i 2023 ”Evaluerings af lov om styrket forældreansvar”, og en af evalueringens væsentligste pointer var, at loven i højere grad rammer elever med forældre i udsatte positioner; forældre, der i forvejen er økonomisk udsatte, men fx også er udfordret psykisk og socialt. Evalueringen understreger, at sanktionen ikke kun rammer, fordi nogle forældre gør noget forkert, men fordi baggrunden for fraværet ofte er kompleks og knyttet til sociale og psykiske udfordringer, som økonomiske straffe ikke automatisk løser. Sanktionen bliver derfor særlig hård for familier, som i forvejen har få ressourcer til at håndtere både fraværet og de bagvedliggende problemer.⁴⁶

Markant højere skolefravær blandt alle ukrainske elever i grundskolen

Forskellen i andelen af elever med 10 pct. fravær eller mere ses også, når man kigger på tværs af alle grundskoletrin og for både drenge og piger. På tværs af grundskoletrin gælder det, at næsten halvdelen af ukrainske elever har højt fravær,

mens lige over hver femte af andre elever har højt fravær. Det samme gør sig gældende for både piger og drenge (jf. tabel 2).

Andelen af elever med 10 pct. skolefravær eller mere stiger støt fra indskolingen til udskolingen for både ukrainske og andre elever. Dog er der stor forskel i andelen for de to grupper: 4 ud af 10 ukrainske indskolings elever har højt fravær sammenlignet med lidt over 1 ud af 10 andre indskolings elever. Tæt på halvdelen af ukrainske mellemtrinselever har højt fravær, mens hver femte af andre mellemtrinselever har højt fravær. Samlet set viser analysen, at forskellen mellem ukrainske elever og andre elever er markant allerede fra indskolingen og fastholdes gennem hele skoleforløbet. Det peger på et strukturelt problem, hvor ukrainske elever, i langt højere grad end deres jævnaldrende, er i risiko for højt fravær.

Tabel 2: Andel af ukrainske og andre elever med 10 pct. samlet skolefravær eller mere i skoleåret 2023/2024 fordelt på køn og grundskoletrin

	Ukrainske elever	Andre elever
I alt	45,4 %	21,8 %
Køn		
Drenge	43,8 %	21,9 %
Piger	47,0 %	21,7 %
Grundskoletrin		
0.-3. klasse - Indskoling	41,3 %	15,2 %
4.-6. klasse - Mellemtrin	46,1 %	21,1 %
7.-9. klasse - Udskoling	48,5 %	28,9 %

Skolefravær er en kompleks størrelse

Der kan være mange årsager til den høje andel af ukrainske elever med højt skolefravær. Skolefravær skyldes sjældent én enkel årsag. Forskning og Børns Vilkårs tidligere undersøgelser viser, at årsagerne til skolefravær ofte er komplekse og sammensatte, og det kan både handle om den unge selv, familiens forhold og skolens rammer.⁴⁷ Uanset hvad kræver den høje andel af ukrainske

elever med højt fravær opmærksomhed for at forstå, hvad der ligger bag skolefraværet. Forskning viser, at et stort skolefravær problematiserer og udfordrer den faglige og sociale udvikling hos den enkelte elev. Det forskning bl.a. peger på er, at eleverne risikerer dårligere læring, lavere uddannelsesniveau og øget risiko for mistrivsel, marginalisering og senere frafald fra uddannelse og arbejdsmarked.⁴⁸

KAPITEL 4

SKOLENS RAMMER, RESSOURCER OG KOMPETENCER

Kapitel 4

SKOLENS RAMMER, RESSOURCER OG KOMPETENCER

Det er svært og komplekst at skabe gode rammer for ukrainske elever i folkeskolen. Kommunerne har organiseret modtagelsen, men når eleverne bliver udsluset, er det skolens ansvar at sikre elevernes sociale og faglige trivsel. Folkeskolelærerne mener dog ikke, at de kan løse den opgave. De mangler kompetencer og ressourcer til at få eleverne fagligt og socialt inkluderet. Kommunerne mener, de klæder skolerne på til at håndtere opgaven, men anerkender også, at det halter nogle steder. På ungdomsskolerne tyder det på, at det går bedre med den sociale og faglige trivsel. Her er lærerne bedre klædt på og har ressourcerne til at give et meningsfuldt skoletilbud til de ukrainske elever.

Kommunerne stod i 2022 i en helt særlig situation, inden for meget kort tid måtte de finde en praksis for modtagelsen af børn og unge fordrevne fra Ukraine. Grundet det danske skolesystems decentral struktur har kommunerne i høj grad selv skulle beslutte, hvordan man skulle modtage ukrainske børn og unge. Det har ført til meget forskellige processer. Kommunalpolitiske beslutninger og skolars praksis for modtagelse af nyankomne elever vedtages ikke nationalt, men lokalt.⁴⁹ Vores undersøgelse peger på, at der trods kommunernes gode intentioner skabes nogle strukturelle barrierer for de ukrainske elevers trivsel i den danske skole.

Modtagelsen har mange ansigter

Vi var jo i dialog med de øvrige kommuner [...] 'Hvad gør I?' agtigt, og det var der jo flere forskellige modeller for. Nogle lavede jo skoler og institutions-sammenhænge udelukkende for de her [ukrainske] børn, nogle valgte noget andet."

Sådan fortæller Freddy om de overvejelser, han og hans kolleger gjorde sig, da deres kommune fik besked på at modtage de første ukrainske børn og unge i 2022.

Til undersøgelsen har vi interviewet ni kommunale medarbejdere fra fem kommuner rundt om i landet. Interviewene giver indtryk af, at kommunerne gør brug af forskellige modtagemodeller, og at nogle kommuner løbende har ændret og tilpasset deres praksis for modtagelsen af ukrainske børn og unge – og stadig gør det.

Trods kommunernes gode intentioner har det været svært at finde den rigtige model for modtagelse, fortæller flere medarbejdere. "Det var ikke sådan en 'one size fits all'-model," siger Freddy, mens Klaus fra en anden kommune forklarer, at: "Det er dilemmafyldt at lave de gode konstruktioner i forhold til det [modtagelsen]." Om kommunens praksis for modtagelsen, fortæller Klaus, at de løbende har justeret deres modtagemodel. De er gået fra at have en samlet modtageenhed til flere modtageskoler og kommer nu til at nedlægge modtageklasserne og sende eleverne ud i almen-

klasser med sideløbende basisundervisning i dansk som andetsprog. I en tredje kommune har man valgt at holde fast i en modtagemodel med "direkte indskrivning" i almene klasser, fordi det er vigtigt, "at eleverne fra starten er en del af et dansktalende miljø," mens man i en fjerde kommune har fravalgt modellen med "direkte indskrivning" pga. dårlige erfaringer fra tidligere: "Vi fik for mange elever ud til for mange medarbejdere, som ikke vidste nok om fagligheden i det område her."

Praksis er meget forskellig i de interviewede kommuner, og der findes forskellige vurderinger af, hvad der er den bedste model. En nyere undersøgelse bekræfter dette billede og påpeger samtidig, at modtagepolitikken for nyankomne elever ikke kun udvikles kommunalt, men også lokalt ved at skolens dansk som andetsprogsvejledere og almenklasselærere forhandler om, hvad der er god modtagelse.⁵⁰

SPROGFORSKER: HVAD BETYDER ORGANISERINGEN AF MODTAGETILBUDET?

Line Krogager Andersen er ph.d. og forsker ved Institut for Kommunikation og Kultur ved Aarhus Universitet og forsker i flersprogethed og sprogdidaktik.

Ud fra et sprogtegnelsesperspektiv adskiller modtagetilbuddene sig fra hinanden på tre parametre: dansksprogligt input, brug af elevernes førstesprog og stilladsering og målrettet støtte. De sidste 50 års forskning i andetsprogstilignelse har vist, at alle tre parametre er vigtige for sprogtegnelse.

- Ukrainske elever, der går i en **almenklasse** har adgang til masser af sprogligt input på dansk, men det stiller store krav til læreren om målrettet dansk som andetsprog-stilladsering af den enkelte elev. Det er lettest at gennemføre i indskolingen, hvor de almensproglige og fagsproglige krav er lavere, og elevernes fællesskaber i højere grad kan være baseret på leg, der ikke udelukkende er sprogligt medieret.
- Oprettelsen af **modtageklasser for ukrainske elever** giver med udgangspunkt i særloven dansk som andetsprogsuddannede lærere med viden om russisk og ukrainsk skole mulighed for at skræddersy undervisningen til de ukrainske elever både sprogligt og indholdsmæssigt. De kan inddrage ukrainsk og evt. russisk som ressource i undervisningen vha. translanguaging-pædagogik og metasproglig refleksion. Imidlertid er der stor risiko for, at klassens sprog bliver ukrainsk, og at mængden af input på dansk falder voldsomt.
- Den klassiske **blandede modtageklasse** samler elever med forskelligartede sproglige og transnationale baggrunde. Her er der mulighed for, at læreren kan etablere dansk (og måske engelsk) som klassens fælles sprog og derved give eleverne øget adgang til at høre og tale dansk. Samtidig kan der anvendes målrettet dansk som andetsprogs-pædagogik til hele gruppen. Her kræver det imidlertid en større indsats for læreren at inddrage elevernes sprog i undervisningen, idet der er en større sproglig spredning. Dermed kan undervisningen ikke i samme grad skræddersys elevernes individuelle sproglige behov. Ofte vil denne løsning dog være et godt kompromis mellem de forskellige hensyn."

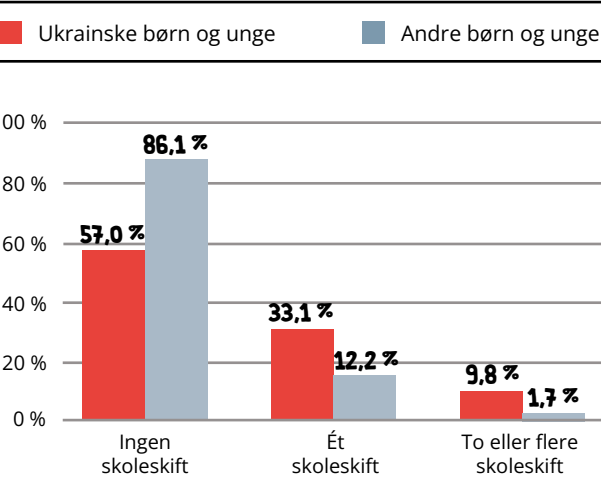
Ukrainske børn og unge har mange skoleskift

Vi har ligesom en organisering, hvor de starter i noget, så har de et skift til en modtagelsesklasse, så har de en udslusning. Altså vi har mange skift for nogle børn, som vi jo godt ved, at det måske ikke ligefrem er det, man har brug for.”

Sådan fortæller kommunalmedarbejderen Laura og understreger, at det er en udfordring, som kommunen: ”Bruger lidt tid på og fifler lidt med i forhold til, hvad er den bedste model.” Kommunerne modtagemodeller og den skiftende praksis undervejs har betydet, at nogle elever har fået en del skole- og klasseskift. Det alene forklarer ikke de mange skift. Interview med elever og lærere i denne undersøgelse peger også på, at familiernes mobilitet, drevet af socioøkonomiske faktorer eller boligforhold, kan forårsage yderligere skift. Og som det fremgår af de tidligere kapitler, er der tilfælde, hvor utilstrækkelig støtte kan medføre marginalisering og eksklusion blandt de ukrainske elever, som kan medføre skoleskift.

Tal fra Danmarks Statistik viser (jf. figur 8), at fire ud af ti ukrainske børn og unge har skiftet skole mindst en gang, siden de kom til Danmark. For andre elever er det kun lidt mere end en ud af ti, der har skiftet skole i perioden. Næsten en tiendedel af ukrainske børn og unge har haft to eller flere skoleskift, mens det samme gælder for lige under 2 pct. af andre børn og unge. Der er stadig en stor andel, som ikke har registreret nogen skoleskift.⁵¹

Figur 8: Andel af ukrainske og andre børn og unge fordelt på antal skoleskift mellem 2022-2024

Note: Alle børn i 0.-9. klasse i befolkningen ultimo 2024 medtages. Et skoleskift er defineret som et skift mellem to forskellige uddannelsesinstitutioner. Her medtages kun skoleskift mellem 2022-2024. (N for ukrainske børn og unge = 5.451, N for andre børn og unge = 626.158). Kilde: Egne kørsler på baggrund af Danmarks Statistiks Forskningsservice.

Udslusning er et spørgsmål om 'parathed'

[...] på kommunalt niveau og strukturelt niveau er vi ikke optaget af det her, fordi det er de voksne og de ledere, der er tæt på de børn, som har ansvar for, at det her virker.”

Sådan siger kommunalmedarbejderen Henrik. Flere medarbejdere fortæller, at de i deres kommuner ikke har faste retningslinjer for udslusning,

fordi: ”Det er jo modtagelsesklasselærerne, der vurderer, hvornår man kan sprog nok, så man har deltagelsesmuligheder ude i almen[klassen]. Og det er jo sådan en ongoing proces,” siger Laura.

Ifølge de kommunale medarbejdere er det først og fremmest skolens opgave og ansvar at vurdere, hvornår den enkelte elev er klar til udslusning: ”Fordi behovet er også forskelligt,” siger Marie: ”I takt med at de her [modtage]modeller skifter, så bliver overgangen [til almenklassen] også tilpasset.” I starten lavede Maries kommune et system for udslusningen, hvor lærerne fra modtageklasserne var ude at besøge eleverne, efter de havde gået i en almenklasse i et par uger. ”Og der var lavet et fast skema, som de udfyldte og sendte med børnene på forhånd, så skolen havde en chance for at finde ud af, hvad de havde været igennem,” forklarer hun. I andre kommuner anvender man Børne- og Undervisningsministeriets materiale ”Hele vejen rundt om elevens sprog og ressourcer” til at afklare, hvornår den enkelte elev er parat til udslusning: ”Vi bruger det i en tilpasset kommuneudgave. Vi har ikke lavet noget om, men vi har sorteret lidt ud,” forklarer Amalie.

Flere kommunale medarbejdere er dog bevidste om, at det uanset elevernes dansksproglige niveau og ”parathed” ikke altid er lige nemt for dem at komme ind i en almenklasse. Klaus forklarer:

[...] de kommer desværre i en klasse, hvor de også har sværere ved at forstå alt, hvad der foregår. [...] systemisk set, er det hårdt at være et barn, der kommer fra et andet land, og jeg tror ikke, man kan tage det helt væk.”

Hos de kommunale medarbejdere er holdningen, at udslusningen er en absolut nødvendighed, hvis integrationen skal lykkes. Men det er ikke uden dilemmaer, understreger flere. For i almenklassen kommer de ukrainske elever ganske vist ind i et dansksproget miljø, men de mister også den tryghed, som mange havde i modtageklassen.

På tværs af interviewene fremgår det, at flere kommuner arbejder på at finde balancen mellem at holde eleverne i modtageklasser og at sluse dem ud i almenklasser. Erfaringen er nemlig, at der kan være udfordringer ved for hurtig udslusning, men også ulemper ved at beholde de ukrainske elever i et modtagetilbud for længe.

Nogle af de deltagende kommuner ser meget forskelligt på, hvor længe der må gå, inden de ukrainske elever bliver udsluset i en almenklasse. ”Udslusningen skal påbegyndes cirka efter tre måneder senest. Medmindre der er et eller andet, der taler imod det [...] Men vi skal ikke havne i en situation, hvor børnene sidder der [i en modtageklasse] længe, uden at man egentlig kan argumentere eller har en vurdering af, hvorfor de er der,” forklarer Freddy, mens Laura fra en anden kommune understreger: ”Vi har dem i gennemsnit et års tid [i en modtageklasse], så det synes jeg egentlig ikke, at det er, fordi vi holder på den måde længe på dem.” I en tredje kommune har Marie den erfaring, at ”parathed” også ”kommer meget an på alder”:

De ældste er jo svære at sætte tilbage i almen, fordi kravene er højere der, og fordi de ikke på samme måde profiterer af at komme ud i almen. Det er der nogle, der gør, men det er jo sværere, fordi det er sådan sprogligt og fagsprogligt meget mere komplekst, end hvis man kommer ud i en 2. klasse.”

Udslusning kræver flere lærerressourcer

Det kan også være en del af kommunens strategi at have: "Folk [...] der sørger for overgangen og sørger for at kunne gå ud og understøtte de fagprofessionelle ude i almen. Altså både før og under og efter," fortæller Laura. Men til trods for, at der gøres meget for at hjælpe skolerne godt på vej med udslusningen, er oplevelsen i flere kommuner, at det alligevel ikke altid lykkes i praksis – fordi folkeskolerne også har meget andet at se til. Kommunerne har gode intentioner, men udslusningen til folkeskolens praksisvirkelighed er kompleks. Kommunalmedarbejderen Kirsten understreger vigtigheden af at overlevere didaktiske metoder fra modtageundervisningen til almenundervisningen: "Hvad er det for nogle læringsstrategier, og hvad er det for nogle stilladser, eleven har med sig fra de seks måneders [modtagelses]forløb, så der i så høj grad det overhovedet er muligt bliver en genkendelighed." Derudover skal udslusningen også gerne omfatte "en form for co-teaching-forløb," forklarer Kirsten og uddyber: "Vi tror på, [det] ville være det allerbedste, men det er måske også det, vi har de allerstørste udfordringer med at praktisere."

Det er et svært logistisk puslespil, som skolen skal lægge, når en elev er blevet udsluset i en almenklasse, men stadig har behov for sprogstøtte uden for almenklassen. Om det fortæller Marie, at det nok er: "Lidt tilfældigt, tror jeg på mange skoler, hvilke timer de [ukrainske elever] bliver taget ud i, altså hvilke fag de bliver taget ud i, for det har jo også noget at gøre med sådan skemaplanlægningen, og hvad for nogle lærerressourcer, der er."

Kommunalpolitiske interesser er vigtige, når ukrainske unge bliver udsluset

Det lader til, at kommunalpolitiske interesser kan være en del af overvejsen, når det bliver besluttet, hvor længe en ukrainsk elev må blive i modtageundervisningen. Om det siger Kirsten: "I modellen hedder det faktisk tre til seks måneder.

Seks måneder er vores max, og vores erfaring er, at størstedelen af eleverne har brug for seks måneder [i et modtagetilbud]." Kirstens kollega Henrik tilføjer:

"Jeg tror, at man rent politisk, uden at forholde sig til den faglige del af det, så synes man, at tre måneder var bedre end seks måneder, men det er jo der, hvor vi forsøger at balancere det, ikke?"

Kommunens økonomi og et "rigid skolesystem" kan også spille ind, understreger Klaus fra en anden kommune og siger: "Alle unge mennesker, der er på kanten af almenområdet af den ene eller anden årsag, de har det svært, fordi vi har nogle meget rigide systemer. [...] Altså børnene bliver proppet ind i en eller anden pølsefabrik på en skole og skal passe ind videre i et system, der er lige så rigid." Klaus er af den opfattelse, at kommunens systemer ikke er "gearet" til at håndtere børn og unge, "der har vanskeligheder" – og det gælder også ukrainske elever. Derfor efterlyser han:

"Nogle systemer, som i højere grad kan håndtere det, end det, vi tilbyder nu [...] Samtidig er det også svært at se, hvad er det, vi skal gøre anderledes, uden det bliver vanvittig dyrt. Hvordan gør man det her på en ordentlig måde?"

Om den enkelte kommunes økonomi spiller en rolle, har de interviewede medarbejdere ikke samme oplevelse af. I en tredje kommune forlyder det, at vurderingen af, hvilket skoletilbud den enkelte elev tilbydes (og hvornår), er "afskåret fra økonomi." Kommunalmedarbejderne Henrik og Kirsten indikerer dog, at det bliver billigere for kommunen, når eleverne flyttes fra modtageklassen, for: "I det øjeblik, at du går over og bliver en del af almentilbuddet, så er du jo finansieret af en almen ressource."

Der mangler lærerressourcer i folkeskolen

Isabella er lærer og koordinator for kommunens modtageklasser. Hun fortæller, at hun inden udslusningen laver en rapport med en sprogvurdering af den enkelte elev og anbefalinger til den skole, eleven skal flyttes til. På den måde forsøger hun at lette overgangen og klæde skolen og lærerne på til at tage godt hånd om den enkelte elev. Men hun oplever, at folkeskolerne mangler ressourcer og tid til at sætte sig ind i og løse opgaven – og så bliver det svært for hende at ”sparke døren ind” til skolen:

„[...] man har mega travlt, så at få sådan en rapport ind, så er man sådan lidt: [...] ’Åh, ikke igen,’ ikke? [...] Alle, man kommer ud til, er sådan: ’Det er pissehårdt, det er svært, de vil ikke, de kan ikke, vi ved ikke, hvad vi skal gøre.’”

Isabella, lærer og koordinator for modtageklasser i udskolingen

De folkeskolelærere, som vi har interviewet til undersøgelsen, svarer da også enstemmigt, at lærerressourcerne i folkeskolen er knappe, og at det påvirker deres muligheder for at løfte opgaven. For lærerne har nok at se til i forvejen, og tempoet er for højt. Derfor kan man som lærer ikke nå at tilgodese ét barns behov, før der kommer en ny ind i klassen, der ikke kan dansk og kræver lærernes opmærksomhed. Det gælder særligt for de skoler, som modtager mange elever med dansk som andetsprog, mener Lene, som er lærer i en almen 9. klasse:

„Så tror jeg, at man skulle sige nej til, at der kom så mange nye hele tiden på den her skole, sådan så man havde tiden til at hellige sig de elever, man nu har fået, til at få dem gjort bedre og også støtte, når de kom ud i almenklassen. Men med det pres, der er nu, så er ressourcerne der ikke, som jeg ser det.”

Lene, lærer i en almen 9. klasse

Har skolen og lærerne de nødvendige kompetencer?

”Selvfølgelig er nogle skoler bedre til at møde de her børn, og nogle skoler bedre til at løse opgaven end andre, og sådan tror jeg altid, det vil være,” siger kommunalmedarbejderen Kirsten. Den opfattelse er hun ikke ene om: ”Det er jo i det hele taget temmelig komplekst, kan man sige, med folkeskolen i dag, med den diversitet der er,” siger Marie fra en anden kommune, og hendes kollega Klaus uddyber:

„Skolerne står jo også på forskellige vidensniveau [...] der er stor forskel på skolerne, og det har noget at gøre med, hvor vant man er til at tage imod de her elever. [...] det er jo her, hvor vi er udfordret.”

At kompetencerne varierer fra skole til skole – og mangler helt nogle steder – fremgår af samtlige interview med de fem deltagende kommuner. Men ”almenskolen er i stand til at løfte opgaven, hvis der er prioriteret ressourcer og det nødvendige kompetenceløft,” understreger Helle. Det betyder, at der skal være ”ressourcer til at understøtte

faglærerne,” for opgaven kræver både: ”Viden om kulturforståelse, hvad er det for et samfund og skolesystem, de her elever kommer fra,” og ”Viden om sprogtilegnelse, hvordan man inddrager elevernes modersmål som ressource i fagundervisningen,” forklarer Helle.

På læreruddannelsen blev linjefaget dansk som andetsprog nedlagt i 2013, men genindført i 2023. Det betyder, at der i en årrække er blevet uddannet færre specialister i dansk som andetsprog, som kan understøtte og supervisere de faglærere, der modtager nyankomne elever i deres almenklasser. I dag er efterspørgslen af undervisere i dansk som andetsprog derfor stor.⁵² At den generelle nedprioritering af dansk som andetsprog kan have haft konsekvenser for de ukrainske elever, er kommunalmedarbejderen Laura fx inde på. Hun er af den opfattelse, at skolerne mangler de rigtige kompetencer – og at lærernes relationskompetencer ikke altid er nok i sig selv:

„Altså, jeg synes godt, man kan mærke, at der generelt på skoler har været en pause i at kompetenceudvikle i dansk som andetsprog [...] man når sit metodeløft som lærer, og så bliver det lidt svært for den her gruppe børn.”

Ifølge de interviewede medarbejdere gør kommunalforvaltningerne, hvad de kan for at klæde folkeskolerne og lærerne på til opgaven, og: ”Det er jo ikke sådan, at børnene bare havner ude på en skole, og så må de ligesom klare sig selv. Altså der følger ressourcer med og vejledninger til, hvordan håndterer man, hvad man gør som klasse,” understreger Freddy og uddyber: ”Vi har jo masser af kompetenceudviklingsforløb på mange skoler i forhold til at inkludere børn, som har andre sprog i klassen. [...] Vi har det både for den gode direkte integration, men også for udslusning.”

På tværs af interviewene med de fem deltagende kommuner fremgår det, at hver kommune griber ”kompetenceløftet” an forskelligt og med hver deres fokus. Marie fortæller, at man i hendes kommune har forsøgt sig med forskellige ”lavpraktiske” tiltag, såsom at videregive information om ”nogle generelle ting, vi ved omkring det her” og ”materialer i forhold til, hvad er vigtigt at holde øje med.” Helle, som arbejder i en anden kommune, fortæller, at man dér bl.a. har haft fokus på at vejlede skolerne i, hvordan de ”forbereder klassen på, at der er en nyankommen i klassen” og at støtte skolens [dansk som andetsprogs]vejledere, altså deres DSA-ressourcepersoner i opgaven.” Derudover har kommunalforvaltningen ”haft nogle særlige indsatser for at klæde faglærerne på til at være sproglærere,” understreger Helle. I en tredje kommune arbejdes der ”med kvalitetsudviklingen generelt,” fortæller Henrik og uddyber: ”Vi arbejder med, du ved, sådan stærke fællesskaber, deltagelsesmuligheder for alle, som alle mulige kommuner gør. Og en del af det at skabe deltagelsesmuligheder for de tokulturelle børn eller tosprogede børn er jo det samme som at gøre det for de etsprogede børn med forskellige behov, ikke?”

I enkelte kommuner fortæller medarbejderne, at de er begyndt at arbejde mere med: ”Viden om sprogtilegnelse, hvordan man inddrager elevernes modersmål som en ressource i fagundervisningen,” som Helle formulerer det. ”Det er sådan noget translanguaging-pædagogik, som vi rigtig gerne vil udbrede,” fortæller Kirsten, og hendes kollega Henrik uddyber:

„[...] det, at man har et fælles modersmål, det kan jo være en ressource [...] det skal man jo anvende, og der har vi jo arbejdet i årevis på, at du ved den her med: ’Her i klassen taler vi kun dansk.’”

Ifølge en nyere analyse af formelle policy-dokumenter⁵³ knyttet til folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog, tyder meget dog på, at der (stadig) eksisterer en sprogpolitik i skolen, hvor dansk er det eneste acceptable. Ud fra den tilgang bliver elevernes øvrige sprogkunderskaber ikke tillagt nogen særlig værdi, og på den måde gøres elevernes danskkunderskaber til genstand for problematisering. Det er med andre ord eleverne, der har et problem, som de må udbedre ved at underordne sig majoritetssprogets dominans. Det kan lede til, at elever med dansk som andetsprog bliver fastholdt i en udsat position i skolens fællesskab, understreger forfatteren, og sætter dermed spørgsmålstegn ved, hvad det er for et skoleliv, man tilbyder folkeskolens flersprogede elever med et sprogstøttebehov.⁵⁴

Alternativt kunne man forestille sig en skole, hvor flersprogethed reelt opleves som en ressource, og hvor eleverne opfordres til at bruge alle deres sprogkunderskaber i almenundervisningen. Det vil bidrage til større lighed i uddannelse for skolens flersprogede elever,⁵⁵ men det forudsætter bl.a., at lærere i folkeskolen får massiv støtte til at integrere dansk som andetsprog i deres fagundervisning, så elevernes faglige læring kan gå hånd i hånd med deres sproglige udvikling.⁵⁶ Vores interviewundersøgelse peger dog på, at folkeskolelærerne ikke i tilstrækkelig grad får den nødvendige støtte og supervisering, og derfor er mange også usikre på, hvordan de skal gøre i praksis.

Folkeskolelærere vil gerne hjælpe, men de ved ikke hvordan

■ ■ **Altså, det er sådan en opgave, som jeg tænker, det er jeg slet ikke lykkes med, sådan set."**

Mette, lærer i en almen 8. klasse

Trods kommunernes gode intentioner, oplever de folkeskolelærere, vi har talt med, at de står med en kompleks opgave, når ukrainske elever skal inkluderes i almenklassen: "Det er jo ikke bare at tage imod nogle børn og så sige: 'Nu er I her.' Altså det er jo en langt større opgave, ikke?" forklarer Vera, som er lærer i en almen 8. klasse. Vera har en oplevelse af, at alle er klar over, at der er store udfordringer med at skabe "fair og reelle muligheder for deltagelse" for de ukrainske unge – men ingen ved, hvad der skal gøres, der er "dødvande":

■ ■ **Ingen ved rigtig noget, og kommunen gør ikke rigtig noget, og alt er sådan, man har ikke sådan fornemmelsen af, at det bliver prioriteret ret højt. [...] vi taber jo en rigtig, rigtig, rigtig stor gruppe unge mennesker i et eller andet system, der ikke er holdbart."**

Vera, lærer i en almen 8. klasse

Folkeskolen kæmper i forvejen, og lærerne ved ikke, hvordan de kan løfte mere: "Endnu en opgave, der bliver pålagt folkeskolen uden ressourcer, uden at vi bliver klædt på. [...] der er jo selvfølgelig nogen, der skal gribe børnene, men det kræver, at vi er klædt på. Det synes jeg, jeg mangler," siger Sigrid, og Kamma, der er lærer på en anden skole, er enig

i, at der allerede er meget at se til: "Vi har jo bare i vores klasse, der har vi tre [ukrainske elever], og derudover så er der jo en masse [elever], der har andre særlige behov på den ene eller anden måde [...] Og der kommer rigtig mange børn fra rigtig mange forskellige lande også, ikke?"

Lærerne fortæller, at de gerne vil hjælpe, men de er usikre på hvordan. De føler ikke, at de er fagligt klædt på til at løfte opgaven: "Jeg har haft et halvt år 'dansk som andetsprog' på seminariet. That's it. Det er ikke det, jeg har specialiseret mig i. Så jeg prøver efter bedste evne," siger Lene, der er lærer i en almen 9. klasse.

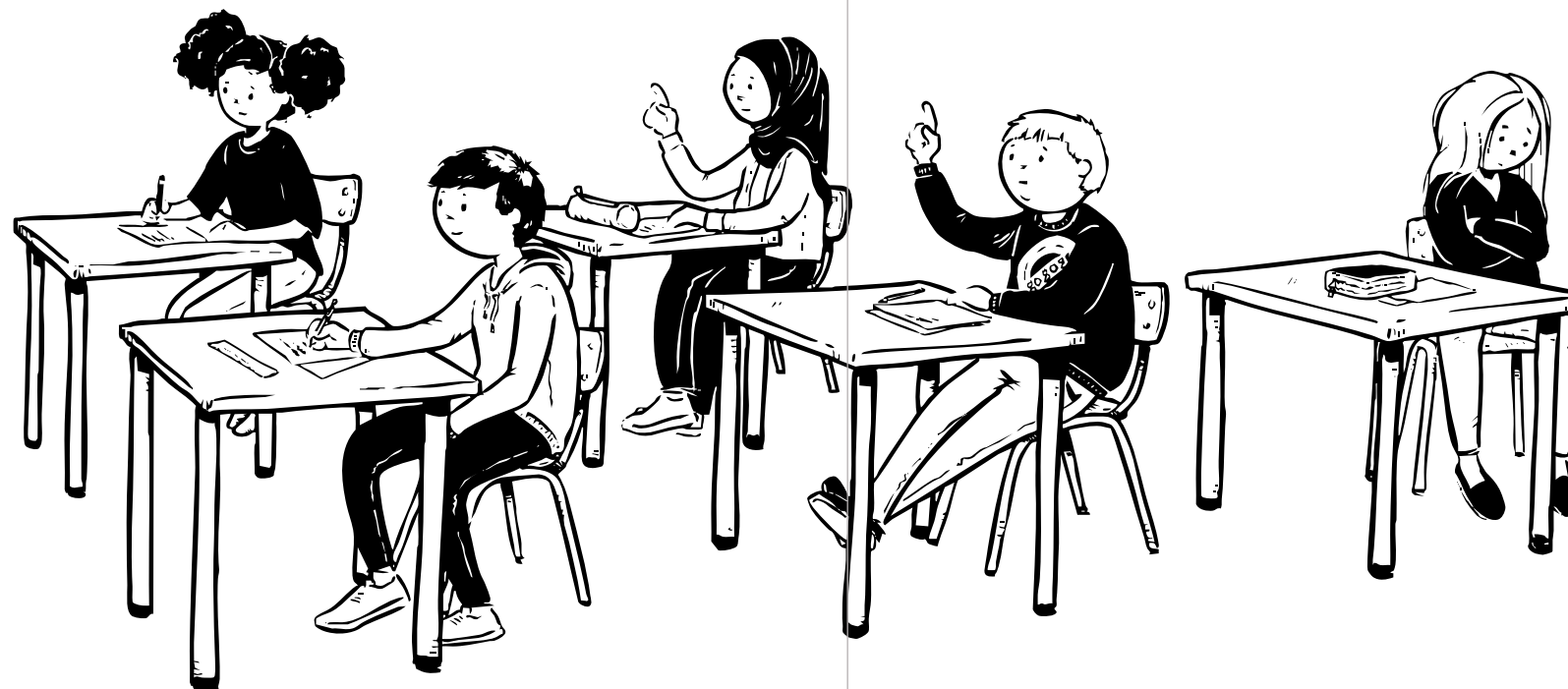
Folkeskolelærere er usikre på, hvordan de skal tilrettelægge undervisningen

Folkeskolelærerne er også meget i tvivl om, hvordan de giver de ukrainske unge de bedste muligheder for at deltage i fagundervisningen. Det er svært at vide, om det er bedst at give de ukrainske unge de samme tekster og opgaver, som resten af klassens elever får – og dermed være med til at understøtte en oplevelse af fiasko og nederlag hos de unge ukrainere, hvis de ikke kan følge med – eller at give de ukrainske unge nogle lettere tekster og opgaver, og dermed risikere at ekskludere dem fra det faglige fællesskab i klassen. Den slags dilemmaer er konstant i lærerens bevidsthed, hvilket Sigrids fortælling også vidner om:

■ ■ **Når vi læser fællesromaner i undervisningen, så forstår de ikke 80 % af bogen, og ikke nok med at de skal læse på linjen, så skal de læse mellem linjerne og billedsprog og talesprog og talemåder. De står af. [...] Og så ekskluderer vi. Hvis vi hele tiden differentierer i, du skal sidde og læse tredje klasses bøger. [...] Det er jo det, vi helst ikke vil. [...] vi skal hele tiden overveje i øvelser, opgaver, tekster og materiale, hvad gør vi for at rumme dem, og hvad er bedst for dem?"**

Sigrid, lærer i en almen 8. klasse

At lærerne mangler viden om, hvordan de kan tilrettelægge undervisningen på en måde, så de ukrainske elever bliver inkluderet, peger Isabella på. I kraft af sin rolle som koordinator er hun i kontakt med mange faglærere, som modtager ukrainske elever i deres almenklasser. Hun fortæller, at lærerne er meget frustrerede, fordi: "De mangler viden om sådan både i forhold til, hvordan man differentierer, men også [...] hvad vil det sige at lære et sprog i en ret sen alder?" Derfor mener Isabella, at det fx ville være gavnligt at give lærerne: "Fif til sådan, det er faktisk okay, at de [ukrainske elever] oversætter noget af det, det er okay, at de læser lidt på modersmål," og hun uddyber: "Vi har lavet ret meget sådan noget, vi kalder flow-skrivning, med dem, hvor man starter hver time med at have et eller andet emne. [...] [Så] har man ti minutter, hvor man bare skriver på modersmål. Så skriver de. Og så bagefter så oversætter de tre sætninger til os af det, de har lavet, og så kigger man på det, og så kan man se, at så skriver de jo et eller andet, der er virkelig godt [...] hvor man lige pludselig finder ud af, at hold da op, hende her taler virkelig meget i billedsprog, og der er meget mere bag."

Ungdomsskoler er et alternativ med flere muligheder og ressourcer

Nogle af de kommunale medarbejdere, vi har talt med, fortæller, at de bruger ungdomsskolens undervisningstilbud til særligt de sent ankomne ukrainske elever. Helle forklarer: ”De [har] så kort tid til at nå at tilegne sig dansk som andetsprog samtidig med at tilegne sig viden fagligt. Der vurderer man, at det er for svært [for folkeskolen], med den tid de har til det.” Amalie, som arbejder i en anden kommune, fortæller, at: ”Hvis man går i modtagelsesklasse for de ældste elever og ikke har nået ligesom at tage sin afgangseksamen og sine mål, så kan du komme over i ungdomsskoletilbuddet.”

De ungdomsskolelærere, som vi har talt med, er enige i, at ungdomsskolerne bl.a. har den fordel, at de kan give de ukrainske unge ekstra tid til at blive klar til afgangseksamen: ”Vi behøver ikke at melde eleverne til alle prøver på en gang, og vi har halvårslige prøver. Så det er muligt, at man kan tage sine 9. klasseprøver ud over tre år,” forklarer Birgitte.

Derudover anerkender ungdomsskolelærerne, at ungdomsskolen har flere ressourcer og andre muligheder i undervisningen af de flersprogede unge, end man har i en almindelig folkeskole: ”Vi har to lærere på i alle timer, så vidt muligt, for at imødekomme de sprogvanskeligheder, der nu er,” fortæller ungdomsskolelæreren Lars – og hans kollega Katrin uddyber: ”Når man er visiteret ind i [ungdomsskolens skoletilbud til unge flersprogede], så er der en anden økonomi, så der er en bedre normering, og det er jo også derfor, de kan sidde og have niveaudeling i en relativt lille gruppe.” Katrin er af den opfattelse, at: ”Pengene følger ligesom de politiske strukturer, og der er en anderledes økonomi på de tosprogede, der er visiteret ind her i modtagertilbuddet.” Derfor mener hun, at ungdomsskolen har: ”Ret gode økonomiske rammer for at lave et tilbud, der rummer.”

Ruth, som er lærer og dansk som andetsprogsvejleder på en anden ungdomsskole, fortæller om co-teaching, og hvilken positiv forskel det gør.

Hun mener, at tolærerordningen fungerer bedst, når den ene lærer er særligt uddannet i andet-sprogspædagogik. Derfor er hun glad for, at hun som dansk som andetsprogsvejleder selv har mulighed for at være med i og bidrage til fagundervisningen af de unge:

”Vi arbejder med co-teaching i naturfag, hvor jeg er med [...] det der med, at man er flere i undervisningen. Det er også rigtig, rigtig vigtigt. Fordi man har jo ikke mulighed for, hvis man står én lærer til 25 elever, der har 25 behov [...] og hvis man så heller ikke har erfaring eller kompetencer, så kan det hurtigt ende med, at: ’Du kan lige sidde derovre med dit eget.’”

Ruths opgave er altså at støtte og stilladsere de ukrainske unge, så de får samme deltagelsesmuligheder, som alle andre: ”Når man har dansk som andetsprog og kommer som teenager, så kan man godt føle, man bliver sat til at lave sådan noget, som man sidder og laver i første klasse, og det har vi rigtig meget fokus på her, at det skal være aldersvarende, det som man arbejder med. Man skal ikke sidde med noget materiale eller kopiark fra første klasse,” understreger Ruth.

Med ekstra ressourcer og en god normering har man ifølge ungdomsskolelærerne også bedre mulighed for komme tæt på den enkelte elev – både fordi, der er flere lærere til at varetage fagundervisningen, og fordi de har mulighed for at hjælpe med alt det, de unge kan have brug for hjælp til: “[...] så man har faktisk mulighed for at sætte sig ned og så sige: ’Hvordan har I forstået det her?’ altså så de heller ikke skal udstilles på klassen. [...] ressourcer er et kæmpe plus herude, at vi har ressourcer,” fortæller ungdomsskolelæreren Birgitte. Og Lars, som underviser på en anden ungdomsskole, forklarer, at ungdomsskolen jo er ”et specielt skoletilbud”:

”Vi er sådan en efterskole, hvor du får lov til at tage hjem. Så vi lærere, vi er også på en bestemt måde, og vi går heller ikke af vejen for at hjælpe dem med ting, der ligger ud over skoledagen [...] Så der har vi også nogle muligheder og nogle ressourcer for faktisk at måske vejlede dem lidt mere, end de ville have ude på en distriktsskole for eksempel.” Lars’ kollega supplerer:

”Og ånden er meget, at vi vægter det relationelle, og nu har jeg jo været her i lang tid, så jeg synes godt, jeg kan sige, at det er ikke bare noget, vi siger, det er faktisk det, jeg oplever, vi gør. Og det lønner sig helt sikkert.”

Katrin, lærer på en ungdomsskole

Ungdomsskolelærere oplever, at de har kompetencerne: ”Vi er jo uddannet til det!”

På spørgsmålet om de føler sig fagligt klædt på til at modtage og undervise elever, der kommer fra Ukraine, svarer de ungdomsskolelærere, vi har talt med: ”Ja,” ”Altså, vi er jo uddannet til det,” forklarer Ruth, og kollegaen Toke uddyber: ”Vi har jo tosprogede elever her altid, ikke?” Vibeke, som er lærer på en anden ungdomsskole, er enig i, at det både handler om uddannelse og erfaring:

”Alle dansklærere i vores tilbud har noget ekstra uddannelse med en diplomuddannelse som underviser i dansk som andetsprog for unge og voksne eller en master i dansk som andetsprog. Så vi har erfaring med at undervise nogle i dansk, som ikke kan et ord dansk.”

Vibeke, lærer på en ungdomsskole

Ifølge Ruth gør det fx en forskel, at ungdomsskolelærere er vant til at arbejde med dansk som andetsprogspædagogik, for som hun siger: ”Hvis man er lærer her, så er man jo også åben over for, altså så ved man, at man har opgaven med dansk som andetsprog. Ellers så er man jo ikke her.” Og hun uddyber:

”[...] jeg synes, at alle lærere i vores team er dygtige til at tænke på dansk som andetsprog og sproglig udvikling i alle fag. [...] der er jo nødvendigvis forskel på at være uddannet og så have linjefag og efteruddannelse i det og så at have hørt om det og have kurser om det og kunne noget i forhold til at sætte det i system, og hvordan er det lige med sproglig udvikling? Hvad er det næste skridt? Og intersprogsanalyse og alt det der. Og det har man jo ikke som almindelig lærer mulighed for at sidde og gøre.”

Ruth, lærer og dansk som andetsprogsvejleder på en ungdomsskole

Til trods for, at ungdomsskolelærerne oplever at have både de nødvendige kompetencer og ressourcer, giver flere udtryk for, at opgaven ikke er nem at løfte. Ungdomsskolelærerne arbejder ”virkelig meget med at stilladsere, så man kan være med [i undervisningen],” men alligevel lykkes de ikke altid med at få alle ukrainske elevers ”kompetencer i spil,” forklarer Ruth og Birgitte.

Folkeskolelærere er bekymrede for ukrainske elevers 'bagage'

■ ■ Det er jo flygtningebørn, og det er skolen jo ikke klædt på til. Altså, det er ingen af os egentlig klædt på til på den måde."

Julie er lærer i en modtageklasse på en folkeskole og giver her indblik i, at det kræver noget særligt at tage godt imod børn og unge, som er flygtet på grund af krig i deres hjemland.

Lærerne er i tvivl om, hvilke hensyn de skal tage til elever, som er flygtet fra krig, og som potentielt er traumatiserede. Selvom krig er en stressende livsændring, er det ikke alle flygtninge, der er traumatiserede og har behov for specialiseret behandling.⁵⁷ Men nogle har, og lærerne beretter om en gruppe af elever, der både er socialt udsat og traumatiseret i en grad, hvor de ikke kan modtage undervisning og komme i skole.

Flere af de interviewede lærere er bekymrede for de ukrainske børn og unge, som kan have "tunge ting" med i bagagen. Lærerne er udfordrede, for de vurderer selv, at de ikke ved nok om børn og unge, der er flygtet fra krig og potentielt er traumatiserede, som Sigrid beskriver:

■ ■ Hvad er det for nogle børn, vi får? Hvad har de med i bagagen? [...] Jeg ved jo ikke, hvor meget jeg kan kradse i det her, og hvor meget jeg kan få ud af barnet? Og hvornår skal jeg være opmærksom på, at jeg ikke knækker barnet? Fordi jeg kender jo heller ikke til, hvor grænsen går, til at han har lyst til at ytre sig omkring det, han har været igennem."

Sigrid, lærer i en almen 8. klasse

Langt størstedelen af de folkeskolelærere, vi har talt med, efterlyser mere viden om krigstraumer hos børn og unge, og de ønsker et tættere samarbejde med fag- og ressourcepersoner, som har mere viden på området. For som Mette siger: "Man famler i blinde, man ved ikke, hvad man skal." Og hun uddyber:

■ ■ Sådan set grundlæggende er det jo noget andet, der skal til, end det man er uddannet i. Noget er det samme, men ja, du får børn [ind i almenklassen], og måske har de et eller andet krigstraume. Det ved jeg altså ikke noget om."

Mette, lærer i en almen 8. klasse

Børn og unge med krigstraumer bør først og fremmest have hjælp til det, før man som lærer kan forsøge at få dem med i undervisningen, mener flere af de lærere, vi har talt med. For det kræver psykisk overskud at blive en del af en skolehverdag, hvor alt er nyt, og hvor man ikke forstår sproget. "Og sproget kommer jo ikke, hvis man ikke har det godt og egentlig ikke har lyst til at være her [i skolen]," forklarer Vera.

Maibritt fortæller om to elever, som har det meget svært: "Der er så meget, de har brug for at få hjælp til, før de overhovedet kan nå en integration [i skolen] i nogen grad." Men lærerne oplever ikke altid, at de ukrainske børn og unge, som har behov for det, har fået den nødvendige psykologhjælp. Vera fortæller: "Der er ingen tvivl om, at her har vi at gøre med et barn, som er traumatiseret, men ikke har fået psykologhjælp. Og som faktisk har givet udtryk for gerne at ville have det," og Anja supplerer: "Og der er lavet adskillige underretninger, men det rykker ikke rigtig med noget heller."⁵⁸

Lærerne er bevidste om, at de ukrainske elever kan være påvirkede af traumatiserende oplevelser. Det betyder, at lærerne kan blive usikre på, hvad

de skal forvente af og hvor høje krav de kan stille til de ukrainske elever i deres klasser. Her fortæller Sigrid om en af sine ukrainske elever, der har "rigtig meget med i bagagen":

■ ■ Psykisk er han bare et helt andet sted. Og hvad er det for pres, vi lægger på ham? Og hvor meget skal vi tage væk fra ham? Og hvad skal vi pålægge ham? [...] det er ikke kun det faglige og det sproglige, men alt andet de faktisk har med i bagagen, som er utrolig svært at kunne forestille, hvad det vil sige at være ham."

Sigrid, lærer i en almen 8. klasse

Lærernes bekymringer er mange, når de fortæller om de ukrainske elever, som har det svært og ikke trives i skolen. "Vi laver underretninger hele tiden, og så sker der ikke noget," siger Louise, som er lærer i en almen 8. klasse. Men som almenlærer kan man også blive i tvivl om, hvornår og hvordan man skal reagere på tegn på dårlig trivsel. For det er klart, at det både kan være svært og tage tid for de ukrainske unge at finde sin plads i almenklassen. Det anerkender flere af de lærere, som vi har talt med. Omvendt kan man som lærer også komme til at vente for længe, inden man reagerer. Den svære balancegang fortæller Mette om her:

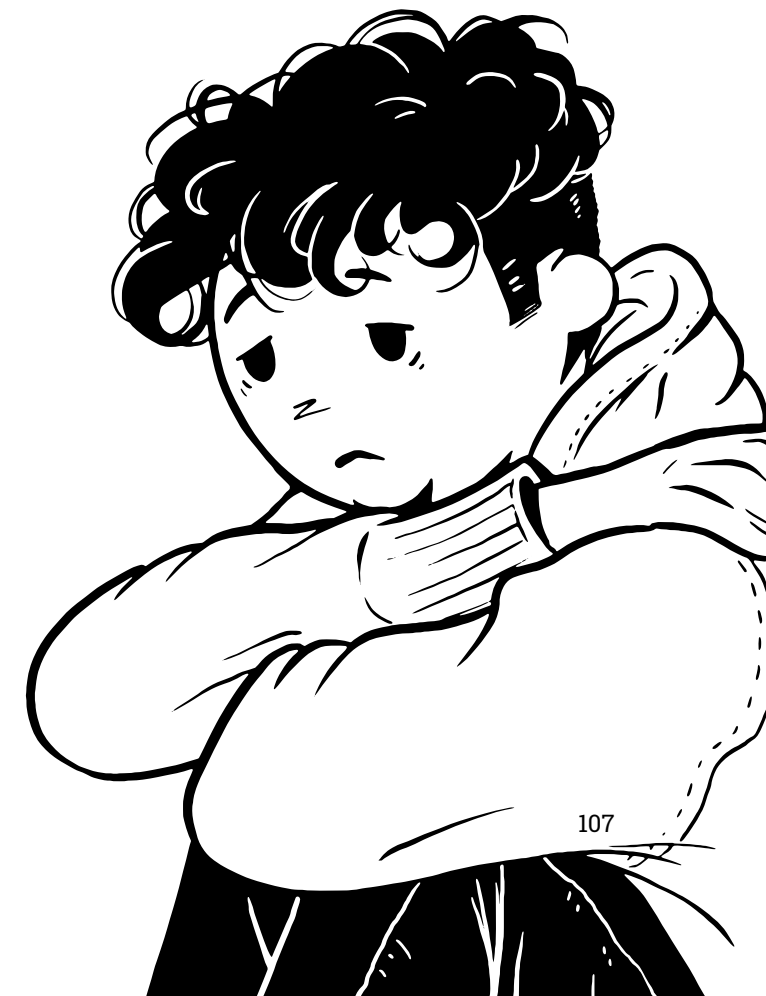
■ ■ Jeg har tænkt på bagkant nu, hvor vi er ret bekymrede for vores ukrainske elev, skulle vi i virkeligheden have gjort noget mere noget før [...] man [vil] ikke nødvendigvis sådan overdrive alt muligt og sætte himmel og hav i bevægelse. Men på den anden side tænker man, det var måske også en fejl at vente så lang tid, [...] Og hvor jeg bare tænker, ville jeg have gjort noget helt andet, hvis nu det var en dansk elev?"

Mette, lærer i en almen 8. klasse

Enkelte lærere fortæller også om elever, som de helt har mistet grebet om. Og i de situationer står man lidt rådvild tilbage. Læreren Maibritt fortæller om en ung ukrainsk pige: "Som løbende gennem sidste år forsvandt lidt gennem fingrene på os og har ikke været i skole det sidste halve år":

■ ■ Det har jo været en kæmpe bekymring, at hun lige pludselig ikke dukker op, og vi ikke rigtig har kontakt med forældre og ja. [...] Og så kommer hun jo også med noget ubearbejdet sorg. [...] og der foregår noget i det hjem, som ikke er – vi ved faktisk ikke, eller jeg ved ikke, hvad det er, der foregår. Men der er lavet nogle straksunderretninger. [...] Fra jul af har hun faktisk ikke været her. Men hun er på skolen. Hun gemmer sig og sætter sig steder for sig selv. Det kan være toilettet, eller hvor hun nu lige kan finde et sted."

Maibritt, lærer i en almen 8. klasse

METODE

INTERVIEWUNDERSØGELSE

Kvalitative interview med ukrainske elever

Den kvalitative analyse baserer sig på semistrukturerede interview med i alt 24 ukrainske elever fra otte folkeskoler og to ungdomsskoler på Sjælland og i Midt- og Nordjylland. 14 piger og 10 drenge mellem 12 og 17 år er blevet interviewet.

På interviewtidspunktet var ti af eleverne fuldt udsluset i en almen 7.-10. klasse i folkeskolen. Fem af eleverne modtog undervisning i både en modtageklasse og en almen folkeskoleklasse, mens ni elever gik i 10. klasse eller et særligt tilrettelagt skoletilbud for flersprogede elever på en ungdomsskole. Otte af disse elever har dog tidligere gået i en almindelig folkeskoleklasse, men har af forskellige grunde skiftet til et andet skoletilbud.

Interviewene er foretaget i juni, august og september 2025, og alle interview er foregået på elevernes skoler. Der er gennemført 21 individuelle interview, som hvert havde en varighed på 30 til 45 minutter, samt et enkelt gruppeinterview med en varighed på 60 minutter. 15 interview blev gennemført i folkeskolen, mens ni interview blev gennemført i ungdomsskolen.

Alle interview har taget afsæt i en semistruktureret interviewguide, hvor en række temaer danner rammen om samtalen, men som samtidig gør det muligt at forfølge uforudsete temaer undervejs. Interviewene har haft fokus på de ukrainske elevers oplevelser med at gå i en dansk skole, herunder deres erfaringer med at blive udsluset i en dansk almenklasse. Interviewene har også haft fokus på elevernes muligheder for at deltage i skolens sociale og faglige fællesskaber, samt deres relationer til nye klassekammerater og lærere.

Langt størstedelen af interviewene er gennemført på elevernes modersmål og efterfølgende oversat til dansk af to uafhængige oversættere. Der er således gennemført 12 interview på ukrainsk og otte interview på russisk, mens de resterende to interview er gennemført på dansk.

Informeret samtykke

Inden interviewene er der indhentet skriftligt samtykke via en elektronisk eller fysisk samtykkeerklæring, som blev formidlet af elevens lærer og underskrevet af en af elevens forældre. Elever på 15 år eller ældre har dog også haft mulighed for selv at give skriftligt samtykke. Inden interviewene fik eleverne en grundig introduktion, og de har givet mundtligt samtykke til at deltage. Vi har samtidig understreget for eleverne, at det er frivilligt, om de vil være med, og at de undervejs har mulighed for at undlade at svare på spørgsmål, de ikke har lyst til.

Rekruttering af ukrainske unge

Størstedelen af de ukrainske unge er rekrutteret via deres skole. Enkelte er dog rekrutteret via Børns Vilkårs eget netværk og forskellige ukrainske NGO'er, som arrangerer aktiviteter for ukrainere, samt via netværket af organisationer, der arbejder med flygtninge fra Ukraine. Alle interview er afholdt på elevernes skole uanset rekrutteringen. Vi er bevidste om, at de ukrainske unge, som har deltaget i undersøgelsen, sandsynligvis er mere ressourcestærke end andre ukrainske unge, som er kommet til Danmark siden 2022. Undersøgelsen har ikke haft til formål at belyse, hvorvidt de unge ukrainere har traumatiske oplevelser med sig fra krigen i Ukraine – eller i hvilken grad disse oplevelser påvirker elevernes skolegang i Danmark. Af samme grund har vi bevidst undladt at spørge ind til temaer, der specifikt omhandler krigen i Ukraine eller svære forhold i familielivet. Vi tilkendegiver,

at oplevelser med flugt og krig kan være betydelige faktorer for de ukrainske unges trivsel, og i de tilfælde, hvor informanten selv har fortalt om den slags oplevelser, har interviewer lyttet, men ikke spurgt yderligere ind. Da vi har rekrutteret via skoler, har vi heller ikke haft mulighed for at interviewe de unge ukrainere, som af forskellige grunde ikke kommer i skole. Endelig skal det nævnes, at størstedelen af informanterne er ankommet til Danmark umiddelbart efter, at krigen i Ukraine brød ud i 2022.

Samlet set betyder det, at den kvalitative analyse er baseret på interview med en udvalgt gruppe ukrainske unge, som ikke nødvendigvis er repræsentativ for den brede gruppe af unge fordrevne fra Ukraine. Til trods for de nævnte begrænsninger kan interviewundersøgelsen give et værdifuldt indblik i tematikker, som er relevante for de ældste ukrainske elever i det danske skolesystem.

Pilotinterview

Der er gennemført tre pilotinterview, hvoraf ét mangler grundet fejl på diktafonen og derfor ikke indgår i det samlede datagrundlag.

Pilotinterviewene havde dels til formål at afprøve interviewguidens indhold og længde, dels at vurdere, hvor sårbart det var for eleverne at fortælle om de temaer, der blev spurgt ind til. Derudover ønskede vi at undersøge elevernes behov for tolkning i interviewsituationen. Pilotinterviewene blev derfor gennemført af en dansktalende børnepsykolog og en ukrainsk- og russisktalende medarbejder, som har ukrainsk baggrund og er uddannet både tolk og pædagog. Begge er ansat i Børns Vilkår og har derfor god forståelse for undersøgelsens fokus og Børns Vilkårs børne- og ungesyn. To af interviewene blev gennemført af børnepsykologen på dansk og tolket, alt efter elevens behov. Det sidste interview blev gennemført af den ukrainske medarbejder og foregik derfor primært på ukrainsk.

Efter pilotinterviewene kunne vi konstatere, at eleverne ikke blev følelsesmæssigt påvirkede i en grad, som nødvendiggjorde tilstedeværelsen af en børnepsykolog under interviewet. Til gengæld blev det tydeligt, at det danske sprog stadig er svært for de ukrainske elever, og det stod i vejen for mere

nuancerede og uddybende svar. Derudover fandt vi, at tolkningen var meget tidskrævende og gjorde interviewet mindre fleksibelt, og det blev svært at få en naturlig og sammenhængende samtale i gang under interviewet. Tolkning egnede sig med andre ord ikke til de semistrukturerede, dybdegående interviews, vi ønskede at lave.

Derfor besluttede vi, at den ukrainsk- og russisktalende medarbejder skulle gennemføre de resterende interview på elevernes modersmål. På den måde kunne vi også drage nytte af den særlige identitetsmæssige relation mellem den ukrainske medarbejder og eleverne, nemlig deres fælles sprog og baggrund, og således skabe en mere fortrolig og sammenhængende samtale, hvor asymmetrien mellem interviewer og interviewede blev mindre udtalt.⁵⁹

Inden interviewene blev den ukrainske medarbejder oplært i kvalitativ interviewteknik, og interviewguiden blev oversat til ukrainsk. Udover den ukrainske medarbejder var en erfaren interviewer fra Børns Vilkår til stede ved hvert interview og kunne dermed bistå med faglig sparring både under og efter interviewene.

Oversættelse af interview

Alle interview, som blev gennemført på ukrainsk eller russisk, er blevet transskriberet og derefter oversat til dansk. Transskriberingen er udført ved hjælp af softwareprogrammet Whisper og herefter oversat med Azure AI Studio i et lukket miljø, dvs., at al data er beskyttet og ikke er blevet delt med den anvendte sprogmodel. Endelig er transkriptionerne blevet kvalitetssikret af ukrainsk- og russisktalende medarbejdere i Børns Vilkår. Herefter er de blevet endeligt oversat og valideret af en uafhængig oversætter. Til opgaven har Børns Vilkår brugt to uafhængige oversættere, som begge er særdeles øvede i at oversætte fra ukrainsk og russisk til dansk. Den ene oversætter har dansk som førstesprog og ukrainsk og russisk som fremmed- eller andetsprog, mens det modsatte gør sig gældende hos den anden oversætter. Fælles for oversætterne er dog, at de har et indgående kendskab til og forståelse af såvel russisk og ukrainsk som dansk.

Kvalitative interview med lærere

Der er blevet gennemført ét individuelt interview og fem gruppeinterview med i alt 18 lærere fra otte folkeskoler og to ungdomsskoler på Sjælland og i Midt- og Nordjylland.

Vi har interviewet seks lærere, som underviser på 8. årgang, og tre lærere, som underviser på 9. årgang i folkeskolen. Derudover har vi interviewet tre lærere, som underviser i modtageklasser, hvoraf den ene lærer også er koordinator for kommunens modtageklasser og derfor understøtter overgangen fra modtageklasse til almenklasse ved fx at guide og vejlede lærere på de folkeskoler, som modtager ukrainske elever fra en modtageklasse. Endelig har vi interviewet seks lærere, som underviser i ungdomsskolen. To af interviewene blev gennemført digitalt via Teams, mens de sidste fire blev gennemført ved fysisk fremmøde.

Kvalitative interview med kommunale medarbejdere

Vi har interviewet i alt ni repræsentanter fra fem kommuner i Jylland, på Fyn og Sjælland. I alle fem kommuner har vi interviewet relevante konsulenter inden for skole- og modtagerområdet. I to af kommunerne deltog også en chef for området. Interviewene blev gennemført digitalt via Teams eller per telefon.

Transskribering, kodning og anonymisering

Alle interview er blevet lydoptaget og senere transkriberet og i elevernes tilfælde oversat til dansk. Herefter er der foretaget en induktiv kodning i NVivo.

I rapporten er alle informanter anonymiserede, og ingen oprindelige navne fremgår af rapporten. Størstedelen af citaterne er uredigerede og står,

som informanterne selv har fortalt det. Enkelte steder er citaterne justeret, hvis den oprindelige version indeholdt oplysninger, der identificerede eleven, skolen eller andet. Børns Vilkår retter for sproglige fejl i citater, hvis de står i vejen for forståelse, ligesom vi sætter kommaer for at øge læsbarheden.

REGISTERANALYSE

Registeranalysen bygger på Børns Vilkårs egne kørsler af registerdata fra Danmarks Statistiks Forskningsservice, hvor de benyttede registre kan findes i tabel 3.

Grundpopulationen for registeranalysen er alle børn og unge mellem 0-17 år, som kan findes i den danske befolkning ultimo 2024. Med udgangspunkt i data fra Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) har det ved hjælp af anonymiserede personnumre været muligt at identificere ukrainske børn og unge, som er kommet til Danmark efter særloven som følge af krigen i Ukraine. Denne gruppe af børn og unge har fået opholdstilladelse i Danmark i perioden 18. marts 2022 – 30. september 2024. Grundpopulationen indeholder derfor to overordnede grupper: ”ukrainske elever” og ”andre elever”. Gruppen ”andre elever” indbefatter dermed alle andre børn og unge i befolkningen med bopæl i Danmark end ukrainske børn og unge. Denne gruppe indeholder derfor børn og unge, som har andet statsborgerskab end dansk. På denne grundpopulation er der koblet data fra elevregistre, skoleskift og uddannelsesinstitutioner for at beskrive populationen. Herudover har vi lagt fokus på at kigge på skolefraværs- og elevtrivselsdata fra Styrelsen for IT og Læring (STIL). I analysen kigges der udelukkende på børn og unge, som er indskrevet i 0.-9. klasse.

Registeranalysen af både skolefravær og elevtrivsel er deskriptive analyser, hvilket betyder, at vi ser på sammenhænge og ikke forsøger at forklare årsager.

Tabel 3: Benyttede datasæt i registeranalysen fra Danmarks Statistiks Forskningsservice

Registerdatasæt	Beskrivelse af datasæt
BEF202412	Befolkningen per 31. december 2024
DATA202409	Identificering af ukrainske flygtningebørn i Danmark fra SIRI per 30. september 2024
KOTRE2024	Elevregistret per 30. september 2024
UDDINST2024	Uddannelsesinstitutioner per 31. december 2024
UDD_FOLKESKOLE_FRAVAER_STIL2024	Skolefraværsdata fra STIL for 0.-9. klasse i skoleåret 2023/2024
UDD_TRIVSEL_STORE_KLASSE2025	National Trivselsmåling fra STIL for 4.-9. klasse i skoleåret 2024/2025

Når vi kigger på skolefravær, medtager vi elever i 0.-9. klasse med fraværsregistrering med mindst 180 aktive skoledage, hvor vi fokuserer på andelen med 10 pct. samlet skolefravær eller mere. Ved kun at medtage elever med mindst 180 aktive skoledage frasorteres de elever, som kun har været indskrevet i kort tid, da deres gennemsnitlige fravær kan blive kunstigt højt. På den måde sikrer vi også, at de ukrainske elever, der indgår i opgørelsen, har været i Danmark i en længere periode og derfor ikke lige er ankommet. Vi har valgt at sætte grænsen for højt fravær ved 10 pct. samlet skolefravær, da denne grænse ofte benyttes til at differentiere mellem lavt og højt fravær, bl.a. af Børne- og Undervisningsministeriet og tidligere analyser fra Børns Vilkår. Det samlede skolefravær dækker over både sygefravær, lovligt og ulovligt fravær, som er lagt sammen og beregnet som et gennemsnit over skoleåret. Der er lagt fokus på det samlede fravær, da der kan være store kommunale og skolerelaterede forskelle i, hvordan de forskellige fraværstyper registreres i praksis. Fraværsdata er tilgængelig fra folkeskoler og specialskoler for børn. Dog er frie og private grundskoler, efterskoler, kommunale dagbehand-

lingstilbud, anbringelsessteder og kommunale ungdomsskoler ikke omfattet af indberetningspligten af fravær.

Når vi kigger på elevtrivsel, medtager vi kun elever i 4.-9. klasse, som har svaret på ”Den Nationale Trivselsmåling”, da det er to forskellige spørgeskemaer for hhv. indskoling og mellemtrin samt udskoling. I denne analyse har vi fokuseret på andelen med lav elevtrivsel, hvor vi tager udgangspunkt i Børne- og Undervisningsministeriets indikator for lav trivsel i folkeskolen. Denne indikator er baseret på ni spørgsmål, der er centrale for, hvorvidt en elev trives i skolen eller ej, herunder spørgsmål om ensomhed, mobning samt glæde ved at gå i skole. Hvis en elev har afgivet et svar, der indikerer lav trivsel (et ”bekymrende svar”), på mindst tre ud af ni spørgsmål, regnes eleven for at have lav trivsel. Trivselsdata er tilgængelig fra folkeskoler, specialskoler for børn, behandlings- og specialundervisningstilbud samt specialundervisningstilbud på børne- og ungehjem. Frie og private grundskoler, efterskoler, anbringelsessteder og kommunale ungdomsskoler er ikke forpligtede til at foretage den årlige nationale trivselsmåling.

Metodiske forbehold: Hvilke forudsætninger har ukrainske elever for at forstå og besvare spørgsmålene i ”Den Nationale Trivselsmåling”?

”Den Nationale Trivselsmåling” består af et elektronisk spørgeskema med 40 spørgsmål på dansk, som eleverne kan få læst op ved hjælp af en højt-læsningsfunktion, men spørgeskemaet tilbyder ingen muligheder for oversættelse til andre sprog. Af den grund kan man være i tvivl om, hvorvidt de ukrainske elever er i stand til at forstå de spørgsmål, der stilles i spørgeskemaet. Fra interviewundersøgelsen ved vi, at mange af de ukrainske udkolingselever har begrænsede danskkundskaber, men at de elever, der går eller har gået i en almindelig folkeskoleklasse, har besvaret spørgeskemaet én eller flere gange – trods sproglige barrierer. Oftest har eleverne oversat spørgsmålene ved at bruge et digitalt oversættelsesværktøj, som fx Google Translate, og derudover har flere spurgt deres lærer eller klassekammerater om hjælp, når de stødte på spørgsmål, de ikke kunne forstå.

De elever, vi har interviewet, er generelt af den opfattelse, at de med hjælp fra oversættelsesværktøj, lærere og klassekammerater har været i stand til at forstå og besvare alle spørgsmål i spørgeskemaet. Alligevel bør man læse trivselsmålingens resultater med enkelte metodiske forbehold in mente: En ulempe ved at benytte oversættelsesværktøjer er, at nøjagtigheden af oversættelsen kan variere. Så når de ukrainske elever har anvendt fx Google Translate til at oversætte spørgeskemaets spørgsmål, kan vi ikke afvise en vis risiko for unøjagtigheder i oversættelsen, hvilket kan have påvirket elevernes forståelse af spørgsmålene og i sidste ende deres besvarelser. At både lærere og klassekammerater har hjulpet eleverne med at forstå spørgsmålene og dermed været tæt på elevens besvarelser, kan ligeledes have påvirket elevernes svar.

Trods disse metodiske forbehold og usikkerheder mener vi, at resultaterne fra ”Den Nationale Trivselsmåling” er valide og troværdige, eftersom de ligger på linje med de indsigter, vi har fra interviewundersøgelsen og andre undersøgelser om flersprogede elever.

Ud fra et statistisk perspektiv har man med 799 besvarelser fra ukrainske elever et datagrundlag, der er tilstrækkeligt stort til at identificere statistisk stabile mønstre på gruppeniveau. Selvom sproglige barrierer kan have introduceret måleusikkerhed i enkelte besvarelser, vurderes den samlede tendens – herunder overrepræsentationen af lav trivsel – som statistisk pålidelig.

I tabel 4 ses en fordeling af køn, alder og grundskoletrin for ukrainske elever og andre elever i grundpopulationen.

DATA FRA BØRNETELEFONEN PÅ UKRAINSK

I analysen inddrages data fra Børns Vilkårs BørneTelefon og chat på ukrainsk. Her kan børn og unge, der er flygtet fra krigen i Ukraine, få rådgivning af ukrainsktalende rådgivere. Alle henvendelser til BørneTelefonen er anonyme og registreres af den rådgiver, som har haft samtalen med barnet eller den unge. I registreringen dokumenterer rådgiveren, fx hvilke emner samtalen handlede om. Udover den kvantitative dokumentation noterer rådgiveren kvalitative casebeskrivelser i en stor del af samtalerne.

I rapporten indgår både kvantitative data fra rådgivningssamtaler fra BørneTelefonen og Chatten på ukrainsk i perioden fra d. 5. april 2022 til d. 31. december 2025 samt udvalgte casebeskrivelser, som rådgiverne har noteret efter endt samtale. De udvalgte cases er blevet oversat fra ukrainsk til dansk. Casebeskrivelserne er anonymiserede, så barnet eller den unge ikke vil kunne blive genkendt.

Tabel 4: Grundpopulationen i registeranalysen

Ukrainske elever		Andre elever
Antal	5.451	626.158
Køn		
Drenge	2.811 (51,6 %)	321.761 (51,4 %)
Piger	2.640 (48,4 %)	304.397 (48,6 %)
Alder		
0-5 år	68 (1,3 %)	390 (0,1 %)
6-12 år	3.695 (67,8 %)	422.658 (67,5 %)
13-17 år	1.687 (30,9 %)	203.110 (32,4 %)
Grundskoletrin		
0.-3. klasse - Indskoling	2.042 (37,5 %)	247.967 (39,6 %)
4.-6. klasse - Mellemtrin	1.705 (31,3 %)	180.273 (28,8 %)
7.-9. klasse - Udskoling	1.704 (31,2 %)	197.918 (31,6 %)

NOTER

¹ Jf. Lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine, 2022.

² 31.400 ukrainske statsborgere indvandrede til Danmark i 2022. 4.600 udvandrede. (Schultz 2023)

³ I rapporten anvender vi betegnelsen ”flersprogede elever” på lige fod med Undervisningsministeriets betegnelse ”tosprogede elever”, dvs. ”børn, der har et andet modersmål end dansk, og som først ved kontakt med det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk” (jf. Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog, 2016).

⁴ Jf. Lov om kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine, 2022.

⁵ (KL, Røde Kors & DRC Dansk Flygtningehjælp 2023)

⁶ (Rambøll 2023)

⁷ (Rambøll 2023); (Ukrainske børn i den danske skole 2023); (Hummelmose 2025); (Skiveren 2025); (Daugaard et al. 2025); (Enemark 2023)

⁸ (Frisk & Aisinger 2025)

⁹ (Poulsen, Krøyer og Køhler 2024); (DRC Dansk Flygtningehjælp 2024)

¹⁰ (DRC Dansk Flygtningehjælp 2024); (Styrelsen for International Rekruttering og Integration 2025)

¹¹ (Ungdomsskoleloven 2019); (Ungdomsskoleforeningen 2016)

¹² Omkring 2 pct. ukrainske unge er indskrevet på henholdsvis en efter- eller en specialskole, mens henholdsvis 3 pct., 5 pct. og 6 pct. er indskrevet på en erhvervsskole, en forberedende grunduddannelse (FGU) eller et gymnasie inkl. private og HF-kurser. De sidste 15 pct. er ikke indskrevet i et skoletilbud.

¹³ Region Nordjylland er den region med størst brug af ungdomsskoler, da cirka hver tredje ukrainske unge mellem 14-17 år er indskrevet her. Cirka en femtedel af de ukrainske unge i Region Hovedstaden og Syddanmark er indskrevet på en ungdomsskole. I Region Midtjylland er lidt under 15 pct. af de ukrainske unge mellem 14-17 år indskrevet på en ungdomsskole. mens det kun gælder under 6 pct. i Region Sjælland.

¹⁴ (Styrelsen for Undervisning og Kvalitet 2022)

¹⁵ (Jeppesen et al. 2020); (Ottosen et al. 2018)

¹⁶ Jf. Barry og Jenkins’ model for faktorer, der har betydning for mental sundhed (2007) i (Eplov & Lauridsen 2008)

¹⁷ (Long 1983); (Kroll & Bialystok 2013); (Bialystok 2018); (Knudsen & Wulff 2021); (Holmen & Thise 2021)

¹⁸ Førfaglige ord er lavfrekvente ord, som muligvis tilhører faget, men som typisk indlæres i sfærer uden for skolen. Det er ord, som de fleste børn har tilegnet sig på deres modersmål, og de bør derfor udgøre et særligt opmærksomhedsfelt for lærere, der underviser elever med dansk som andetsprog. (Ginman & Larsen 2021)

¹⁹ (Wulff 2021)

²⁰ (Danmarks Evalueringsinstitut 2022)

²¹ (Piekut 2021)

²² (Dansk Flygtningehjælp Ungdom 2025)

²³ (Danmarks Evalueringsinstitut 2022)

²⁴ (Poulsen, Krøyer og Køhler 2024), (Rambøll 2023); (Børns Vilkår 2023)

²⁵ Denne definition baserer sig på gængs litteratur om ensomhed. Fx (Ottosen et al. 2018); (Rasmussen et al. 2019); (Jensen 2018)

²⁶ (Gilliam 2009)

²⁷ (Rudolph & Dodson 2022)

²⁸ (Sex & Samfund 2021); (Børns Vilkår 2020)

²⁹ I de resterende samtaler er barnets køn ikke angivet.

³⁰ (Christensen, Kapustian & Nielsen 2023); (Rambøll 2023)

³¹ (Busch 2017); (Dörnyei & Ryan 2015); (Henry 2017); (Ushioda 2009)

³² Det samme finder DRC Dansk Flygtningehjælp også i deres undersøgelse ”Ukrainske børn, unge og familier i folkeskolen” (2024).

³³ (Maslos & Kapustian 2023)

³⁴ (Maslos & Kapustian 2023); (Rambøll 2023)

³⁵ (Rambøll 2023)

³⁶ (Danmarks Evalueringsinstitut 2020); (Danmarks Evalueringsinstitut 2020a)

³⁷ (Lundtofte, Andersen & Christensen 2023)

³⁸ (Styrelsen for International Rekruttering og Integration 2025); (DRC Dansk Flygtningehjælp 2024); (Christensen, Kapustian & Nielsen 2023); (Rambøll 2023)

³⁹ (Klinge 2025)

⁴⁰ De ukrainske klassetrin 10-12 svarer til en gymnasial uddannelse (Maslos & Kapustian 2023)

⁴¹ (Jacobsen & Piekut 2023); (Enemark 2025)

⁴² Som følge af folkeskoleloven er folkeskoler og kommunale specialskoler for børn forpligtede til at indberette skolefravær fra 0. klasse til og med 9. klasse til Børne og Undervisningsministeriet. Dog er frie og private grundskoler, efterskoler, kommunale dagbehandlingstilbud, anbringelsesste der og kommunale ungdomsskoler ikke omfattet af indberetningspligten.

⁴³ Ulovligt fravær er alt fravær, der ikke skyldes sygdom, læge- eller tandlægebesøg eller funktionsnedsættelse, eller som er uden skoleledelsens tilladelse. I sidste tilfælde er fraværet ulovligt, hvis forældre ikke på dagen eller i rimelig tid efter, har underrettet skolen om, at barnet ikke vil være til stede i undervisningen. Det er altid forældrenes ansvar at meddele skolen, hvorfor barnet har fravær.

⁴⁴ (DRC Dansk Flygtningehjælp 2020)

⁴⁵ Jf. Bekendtgørelse om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen, 2019.

⁴⁶ (Kjer et al. 2023)

⁴⁷ (Børns Vilkår 2025); (Børns Vilkår 2020a)

⁴⁸ (Knage & Kousholt 2023)

⁴⁹ (Skiveren, Enemark & Hummellose 2024)

⁵⁰ (Enemark 2024)

⁵¹ Et skoleskift er defineret ved et skift mellem to uddannelsesinstitutioner, og derfor vil en elev, som kun har haft et skifte inden for samme skole, ikke have registreret et skoleskift. Skoleskiftet for de ukrainske elever fra Ukraine til Danmark er ikke medtaget i opgørelsen.

⁵² (Møller 2019); (Aisinger 2022)

⁵³ Dokumentanalysen baserer sig primært på indhold fra læringsportalen www.emu.dk, men berører også andre policy-dokumenter såsom lovebekendtgørelser, vejledninger og faghæfter.

⁵⁴ (Thomsen 2025)

⁵⁵ (Thomsen 2025)

⁵⁶ (Knudsen & Wulff 2021a)

⁵⁷ (DRC Dansk Flygtningehjælp 2022)

⁵⁸ En undersøgelse fra Red Barnet viser, at der kan gå længere tid før der bliver reageret på en under retning og iværksat en indsats blandt de ukrainske elever sammenlignet med danske børn (Poulsen, Krøyer & Køhler 2024)

⁵⁹ (Risager 2011); (Plumridge et al. 2012); (Bragason, u.å.)

LITTERATUR

Aisinger, P. 2022. *DSA bliver undervisningsfag i læreruddannelsen igen*. Folkeskolen.dk. Lokaliseret d. 15/1-2026. <https://www.folkeskolen.dk/dsa-bliver-undervisningsfag-i-laer Ruddannelsen-igen/>

Bekendtgørelse om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen. 2019. BEK nr 1063 af 24/10/2019. Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/1063>

Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog. 2016. BEK nr 1053 af 29/06/2016. Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2016/1053>

Bialystok, E. 2018. "Bilingual education for young children: review of the effects and consequences". *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 21(6): 666-679. <https://doi.org/10.1080/13670050.2016.1203859>

Bragason, E. H. (u.å.). *Interviewing Through Interpreters*. Lokaliseret d. 17/1-2026. https://psy.au.dk/fileadmin/PSY/Centre/Kvalitativ_metodeudvikling/NB23/EGIL.pdf

Busch, B. 2017. "Expanding the Notion of the Linguistic Repertoire: On the Concept of Spracherleben – The Lived Experience of Language". *Applied Linguistics* 38(3): 340. <https://doi.org/10.1093/applin/amv030>

Børne- og Undervisningsministeriet. "Trivselsmåling i folkeskolen." Lokaliseret d. 22/1-2026. <https://uvm.dk/grundskole/folkeskolen/skoleudvikling/trivselsmaaling/>

Børne- og Undervisningsministeriet. 2025. *Indikatorer for lav elevtrivsel: Udvikling af indikatorer for lav elevtrivsel samt opgørelse af lav elevtrivsel i folkeskolen, på de gymnasiale uddannelser og på erhvervsuddannelserne*. <https://uvm.dk/media/t1ljmu2b/250226-indikatorer-for-lav-elevtrivsel-boerne-og-undervisningsministeriet-februar-2025-2.pdf>

Børne- og Undervisningsministeriet. 2025a. *Indberetning af elevfravær til Børne- og Undervisningsministeriet: Praktisk vejledning*. <https://data.stil.dk/ElevfravaerVejledning/Vejledninger/ElevfravaerGenerelVejledning.pdf>

Børns Vilkår. 2020. *Pres og stress: Skolen og det trygge klasse miljø. Hvordan mindsker vi presset på børn og unge?*

Børns Vilkår. 2020a. *Skolens tomme stole: Skolefravær set fra barnets perspektiv*.

Børns Vilkår. 2023. *Et år efter invasionen i Ukraine: Samtaler på BørneTelefonen på ukrainsk*.

Børns Vilkår. 2025. *Status 2025: Svigt af børn i Danmark*.

Christensen, M. V., Kapustian, I. & Nielsen, K. L. 2023. "Som at løbe to maraton på samme tid: ukrainske børn og unges oplevelser med at gå i skole i to skolesystemer på samme tid". *Liv i Skolen* 25(4): 104-113.

Danmarks Evalueringsinstitut. 2020. *Gruppearbejde i folkeskolen – Elevers perspektiver på en udbredt undervisningspraksis*.

Danmarks Evalueringsinstitut. 2020a. *Gruppearbejde i folkeskolen – Læreres perspektiver på en udbredt og udfordrende undervisningspraksis*.

Danmarks Evalueringsinstitut. 2022. *Undervisning af flersprogede elever i folkeskolen. Lærernes oplevelse af udfordringer og muligheder i arbejdet med DSA i den almindelige undervisning*.

DRC Dansk Flygtningehjælp. 2020. *Højere fravær blandt ikke-vestlige elever i folkeskolen*. Videnscenterforintegration.dk. Lokaliseret d. 22/1-2026. <https://integration.drc.ngo/bliv-klogere/videnscenterforintegration-dk/hojere-ulovligt-fravaer-blandt-ikke-vestlige-elever-i-folkeskolen/>

DRC Dansk Flygtningehjælp. 2022. *Børn med flugtbaggrund i daginstitution og skole*.

DRC Dansk Flygtningehjælp. 2024. *Ukrainske børn, unge og familier i folkeskolen – erfaringer og behov to år efter den store ankomst*.

Dansk Flygtningehjælp Ungdom. 2025. *I mødet med Danmark: En undersøgelse af barriererne for unge ukrainers deltagelse i fællesskaber*.

Daugaard, L. M., Østergaard, W., Thingholm, L. & Bock, K. 2025. "Jeg troede egentlig, Ukraine var tættere på...": modtagelsesklasselæreren mellem politiske rammer og hverdagens pædagogiske praksis." *Kognition & Pædagogik* 35(136): 66-74.

Dörnyei, Z. & Ryan, S. 2015. *The Psychology of The Language Learner Revisited*. Routledge.

Enemark, N. R. 2023. *Handling dilemmas in reception approaches for newly arrived migrant pupils in the Danish welfare state*. Aalborg Universitetsforlag.

Enemark, N. R. 2024. "Dilemmas in reception of newly arrived migrant students: A local third way?" *Nordic Studies in Education* 44(2): 85-102. <https://doi.org/10.23865/nse.v44.6066>

Enemark, N. R. 2025. "Street-Level Integration Work with Temporary Migrant Students: The joker is always whether they would prefer to go home'." *Nordic Welfare Research* 10(4): 1-13.

Eplov, L. F. & Lauridsen, S. 2008. *Fremme af mental sundhed – baggrund, begreb og determinanter*. Sundhedsstyrelsen.

Frisk, A. & Aisinger, P. 2025. *Sådan går det med de ukrainske elever efter tre år i Danmark*. Folkeskolen.dk. Lokaliseret d. 17/1-2026. <https://www.folkeskolen.dk/saadan-gaar-det-med-de-ukrainske-elever-efter-tre-aar-i-danmark/>

Gilliam, L. 2009. *De umulige børn og det ordentlige menneske: identitet, ballade og muslimske fællesskaber blandt etniske minoritetsbørn*. Aarhus Universitetsforlag.

Ginman, M. & Larsen, M. N. 2021. "Sprogligt udviklende didaktik for nyankomne." I: S. K., Knudsen & L. Wulff (red.) *Kom ind i sproget. Flersprogede elever i fagundervisningen*. 2. udgave. Akademisk forlag.

Henry, A. 2017. "L2 Motivation and Multilingual Identities." *The Modern language journal* 101(3): 548-565. <https://doi.org/10.1111/modl.12412>

Holmen, A. & Thise, H. 2021. *Flere sprog i læringen: Translanguaging i praksis*. Samfundslitteratur.

Hummelmose, M. K. N. B. 2025. *Faglige deltagelsesmuligheder i dansk som andetsprog (basis): En empirisk undersøgelse*. Aalborg University Open Publishing. <https://doi.org/10.54337/aau807069045>

Jacobsen, G. H. & Piekut, A. 2023. "Immigration, education and securitisation: school principals' small stories on national immigration and integration policies." *Education Inquiry* 14(3): 406-425. <https://doi.org/10.1080/20004508.2022.2028996>

Jensen, H. A. R. 2018. *Danskernes sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2017*. Sundhedsstyrelsen.

Jeppesen, P., Obel, C., Lund, L., Madsen, K. B., Nielsen, L. & Nordentoft, M. 2020. *Mental sundhed og sygdom hos børn og unge i alderen 10–24 år – forekomst, fordeling og forebyggelsesmuligheder*. Vidensråd for Forebyggelse.

KL, Røde Kors & DRC Dansk Flygtningehjælp (2023). *Danmarks modtagelse af flygtninge fra Ukraine – hvad har vi lært?*

Kjer, M. G., Christensen, G., Mikuta, M. I., Enemark, M. H. & Rossen, C. V. 2023. *Evaluerings af lov om styrket forældreansvar*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Klinge, L. 2025. *Relationskompetent praksis i pædagogiske kontekster*. Hans Reitzels Forlag.

Knage, S. F. & Kousholt, D. 2023. "Langvarigt bekymrende skolefravær." *Pædagogisk Indblik* nr. 21: 24–25. DPU, Aarhus Universitet.

Knudsen, S. K. & Wulff, L. (red.) 2021. *Kom ind i sproget. Flersprogede elever i fagundervisningen*. 2. udgave. Akademisk forlag.

Knudsen, S. K. & Wulff, L. 2021a. "Andetsprogstilegnelse i skolens fag." I: S. K., Knudsen & L. Wulff (red.) *Kom ind i sproget. Flersprogede elever i fagundervisningen*. 2. udgave. Akademisk forlag.

Kroll, J. F. & Bialystok, E. 2013. Understanding the consequences of bilingualism for language processing and cognition. *Journal of cognitive psychology* 25(5): 497-514. <https://doi.org/10.1080/20445911.2013.799170>

Long, M. H. 1983. "Does Second Language Instruction Make a Difference?" *A Review of Research. TESOL Quarterly* 17: 359-382. <https://doi.org/10.2307/3586253>

Lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine. 2022. LOV nr 324 af 16/03/2022. Udlændinge- og Integrationsministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/324>

Lov om kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine. 2022. LOV nr 691 af 24/05/2022. Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/691>

Lundtofte, T. E., Andersen, L. K. & Christensen, M. V. 2023. "Google Translate i sprog- og matematikundervisningen." *Liv i Skolen* 25(4): 50-59.

Maslos, E. & Kapustian, I. 2023. "Skolen i Ukraine". *Liv i Skolen* 25(4): 14-31.

Møller, E. B. 2019. *DSA-lektor undrer sig: "Hvad er det for en tankegang, der ligger bag?"* Folkeskolen.dk. Lokaliseret d. 15/1-2026. <https://www.folkeskolen.dk/dsa-lektor-undrer-sig-hvad-er-det-for-en-tankegang-der-ligger-bag/>

Ottosen, M. H., Graa Andreassen, A., Dahl, K. M., Hestbæk, A. D., Lausen, M. & Rayce, S. 2018. *Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel 2018*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Plumridge, G., Redwood, S., Greenfield, S., Akhter, N., Chowdhury, R., Khalade, A. & Gill, P. 2012. "Involving interpreters in research studies." *Journal of Health Services Research & Policy* 17(3): 190-192. <https://www.jstor.org/stable/26751499>

Poulsen, S. Ø., Krøyer, P. R. & Køhler, C. 2024. *Ung i usikkerhed: Betydningen af midlertidigt ophold for børn og unge med flugtbaggrund i Danmark*. Red Barnet, VIA University College.

Piekut, A., Jacobsen, G. H., Hobel, P., Jensen, S. S. & Høegh, T. 2021. *National Reports on Qualitative Research: Newly Arrived Migrant Children. Denmark*. https://www.micreate.eu/wp-content/img/newly%20arrived_D5_final_web%20page_feb.pdf

Rambøll. 2023. *Fra Ukraine til Danmark. En kvalitativ analyse af, hvordan børn og familier på flugt fra Ukraine oplever modtagelsen i Danmark*. Red Barnet.

Rasmussen, M., Kierkegaard, L., Rosenwein, S. V., Holstein, B. E., Damsgaard, M. T. & Due, P. 2019. *Skolebørnsundersøgelsen 2018. Helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt 11-, 13- og 15-årige skoleelever i Danmark*. Statens Institut for Folkesundhed, SDU.

Risager, K. 2011. "Tolken i det interkulturelle forskningsinterview." *KULT. Postkolonial Temaserie* (9): 87-106. <http://www.postkolonial.dk/files/KULT%209/87-105%20Risager.pdf>

Rudolph, K. D. & Dodson, J. F. 2022. "Gender Differences in Friendship Values: Intensification at Adolescence." *The Journal of Early Adolescence* 42(4): 586-607. <https://doi.org/10.1177/02724316211051948>

Schultz, K. 2023. "31.400 ukrainske statsborgere indvandrede til Danmark i 2022. 4.600 udvandrede". *Bag Tallene*. Danmarks Statistik. Lokaliseret d. 22/1-2026. https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/bagtal/2023/2023-02-24-ukrainere-2022?utm_source=chatgpt.com

Sex & Samfund. 2021. *Lige køn leger bedst: Tematisk rapport om betydning af køn i forhold til opdragelse, skolegang og ungdomskultur*.

Skiveren, U. T. P. 2025. *Sociomateriel modtagelsespædagogik: Et pædagogisk-psykologisk studie af nyankomne ukrainske elevers deltagesmuligheder i almenklassen*. Roskilde Universitetsforlag.

Skiveren, U. T. P., Enemark, N. R. & Hummellose, M. K. 2024. "Danske kommuners organisering af modtagelsen af nyankomne migrerede elever." *Nordand*, 19(1): 21–37. <https://doi.org/10.18261/nordand.19.1.3>

Styrelsen for International Rekruttering og Integration. 2025. *Undersøgelse af kommunernes erfaringer med fordrevne fra Ukraine*. Udlændinge- og Integrationsministeriet.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. 2022. *Inspirationskatalog om modtagelse og undervisning af nyankomne elever*. Børne- og Undervisningsministeriet.

Thomsen, M. R. K. 2025. "Dansk som andetsprog i folkeskolen - et fag eller ej?" *Kognition & Pædagogik* 35(136): 6-16.

Ukrainske børn i den danske skole. 2023. *Liv i Skolen* 25(4). VIA University College. <https://www.via.dk/efteruddannelse/laerer-i-grundskolen/liv-i-skolen>

Ungdomsskoleloven. 2019. LBK nr. 608 af 28/05/2019. *Bekendtgørelse af lov om ungdomsskoler*. Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/608>

Ungdomsskoleforeningen. 2016. *Info om Ungdomsskolen i Danmark*.

Ushioda, E. 2009. "A Person-in-Context Relational View of Emergent Motivation, Self and Identity." I *Motivation, Language Identity and the L2 Self*, Z. Dörnyei & E. Ushioda (red.). Multilingual Matters: 215-228. <https://doi.org/10.21832/9781847691293-012>

Wulff, L. 2021. "Ordforråd og fagundervisning." I: S. K., Knudsen & L. Wulff (red.) *Kom ind i sproget. Flersprogede elever i fagundervisningen*. 2. udgave. Akademisk forlag.

KOLOFON:

Ansvarshavende redaktør: Signe Korsgaard

Redigering: Adam Henriksen

Analyseansvarlig: Kristine Dyhr Berenthz og Stinna Vestergaard

Dataindsamling: Daria Iakovenko, Kristine Dyhr Berenthz og Stinna Vestergaard

Tekst og analyse: Kristine Dyhr Berenthz, Stinna Vestergaard, Sofie Lodberg Andersen og Lea Vesterby Nikulin

Anbefalinger: Morten Brock, Julie Bek, Mia Johansson, Sofie Vesterli Rasmussen, Stinna Vestergaard og Anne Marie Bach Larsen

Layout: Josephine Spangsberg

Billeder: iStock og Freepik

Illustrationer: Mads Ortmann

Udgivelsesår: Februar 2026

BØRNS VILKÅR